

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

12⁽¹¹⁰⁾
2009

- ІВАН ПАВЛО II СЕРЕД ПРЕПОДОБНИХ
- ЦЕРКВА ІСУСА ХРИСТА СВЯТИХ ОСТАННІХ ДНІВ БУДУЄ НОВІ ХРАМИ
- ОТЕЦЬ ДМИТРО БЛАЖЕЙОВСЬКИЙ НА СОТОМУ РОЦІ ЖИТТЯ
- ЮЛІЮ ТИМОШЕНКО НЕ ТУРБУЄ ЇЇ 13-Й НОМЕР У БЮЛЕТЕНІ
- РЕЛІГІЙНА СИТУАЦІЯ В КРИМУ СТАЄ ВСЕ СКЛАДНІШОЮ
- КОНСТАНТИНОПОЛЬ – КИЇВ – МОСКВА В ПРОТИСТОЯННЯХ
- КІРІЛ НЕ ДЛЯ ВСІХ БУВ БАЖАНИМ ГОСТЕМ
- НАУКОВИЙ СВІТ ПРОТИ КЛЕРИКАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ
- МУСУЛЬМАНИ ЗДАЮТЬ СВОЇ ПОЗИЦІЇ ХРИСТІЯНАМ
- МІЛЬЙОННИЙ ХАДЖ МУСУЛЬМАН ДО МЕККИ
- СТАН РЕЛІГІЇ І РЕЛІГІЙНОСТІ В ЄВРОПІ

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ:

ЖИВА ЕТИКА АБО АГНІ-ЙОГА

АКАДЕМІЧНЕ РЕЛІГІЗНАВСТВО В 2009 РОЦІ

Шановні Друзі! До мене часто Ви звертаєтеся з проханням дати відповідь тим, хто в той чи інший спосіб в Інтернеті і пресі прагне дискредитувати українське академічне релігієзнавство і мене як керівника єдиної в Україні його інституції – Відділення релігієзнавства ІФ НАН України. Я не стану витрачати час на полеміку з нашими недругами. Вони не варті того, щоб я своїми реакціями на їх писанину підносив у такий спосіб їх реноме. Згадайте, як, за байкою Крилова, впевнено йде слон, хоч на нього “лають моськи”. Я пропоную нашим критикам розповісти про свої здобутки в науковій і науково-організаційній діяльності за 2009 рік, щоб на основі співставлення було видно хто є хто і що хто мав у році пройдешньому.

У нашому Відділенні в 2009 році працювало 22 наукові співробітники, з яких 8 – доктори і 10 – кандидати наук. Відділення виконувало перехідні наукові теми: загальновідділенівську - “Релігія в контексті соціокультурних трансформацій України першої чверті ХХІ століття”, а також три відділівські – “Релігійний фактор в контексті духовного розвитку сучасної України”, “Практичне релігієзнавство: сутність і функції” й “Природа мусульманського максималізму та прогнози його виявів на українських теренах”. Завершена в основному робота з написання статей-довідок до першого тому “Української релігієзнавчої енциклопедії”. Вже раніше видрукувано 7 книг з десятигомою “Історії релігії в Україні”, у друці 8-ма книга – “Нові релігії України”.

Протягом року Відділенням видрукувані наступні праці: 1. Дисциплінарне релігієзнавство. Колективна монографія. За ред. А. Колодного. – К., 2009. - 15 д.а. 2. Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За ред. А. Колодного і Л. Филіпович. – К., 2009. – 16,5 д.а. 3. Релігія в контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія. За ред. Л. Филіпович. – К., 2009. - 18.4 д.а. 4. Україна і Ватикан в контексті культурно-цивілізаційного діалогу: історія і сучасність. – Науковий збірник. За ред. П. Яроцького Л. Филіпович і С. Кияка. – К., 2009. – 24.2 д.а. 5. Релігійна свобода: державно-церковна політика в Україні як фактор формування громадянського суспільства. Науковий щорічник. За ред. А. Колодного і О. Сагана. – К., 2009. – 16 д.а. 6. Історія релігії в Україні. Науковий збірник. У 2-х книгах. – Львів, 2009. – 56,2 та 54,6 д.а. 7. Колодний А.М. Релігійне сьогодення України. Збірник статей. – К., 2009. – 27,8 д.а. 8. Клімов В.В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності. Збірник статей. – К., 2009. – 21,6 д.а. 9. Павленко П.Ю. Етнічне та універсальне в ранньому християнстві: засади, особливості, тенденції. Монографія. – К., 2009. - 39 д.а. 10. Бистрицька Е.В. Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією і СРСР (1878-1964рр.). Монографія. – К-Тернопіль, 2009. – 24 д.а. 11. Шеретюк Р., Стоколос Н. Трансформація релігійно-церковного життя в Галицько-Волинській Русі другої половини ХІІІ – першої половини ХV століття: геополітичний аспект. – К.-Рівне, 2009. – 15 д.а. 12. Сігарчук Р. Адвентисти сьомого дня в українських землях у складі Російської імперії. Монографія. – К.-Полтава, 2009. – 19,5 д.а. 13. Недзельська Н.І. Жінка і релігія. Монографія. – К., 2009. – 10,6 д.а.

Співробітниками Відділення видрукувано також у різних виданнях 172 наукові статті і 34 тез заг. обсягом 108,7 д.а. Окрім цього вийшло у світ: чотири випуски наукового бюлетеня-квартальника Відділення і УАР “Українське релігієзнавство” (№№49-52) загальним обсягом 62, 4 д.а.; дванадцять чисел щомісячника “Релігійна панорама” (№№1-12) заг. обсягом 48 д.а. *Загальний обсяг нашої видрукованої продукції за рік – 469,8 д.а.*

Протягом 2009 року співробітники відділення брали участь в роботі 43 наукових конференцій (з них міжнародних – 19) і виголосили на них 118 доповідей і повідомлень. Відділення виступило організатором або співорганізатором наступних десяти наукових конференцій і **Круглих столів**: 1. Дисциплінарна структура релігієзнавства як гуманітарної науки. Регіональний Круглий стіл, Київ, лютий. 2. Україна і Ватикан в контексті культурно-цивілізаційного діалогу: історія і сучасність. – Міжнародна н/конференція, Київ, квітень. 3. Державно-церковна політика в Україні як фактор формування громадянського суспільства. – Всеукраїнська науково-практична конференція, Київ, травень. 4. Історія релігії в Україні. – Міжнародна н/конференція, Львів, травень. 5. Державно-

Головний редактор:
А.Колодний

Редколегія:
Д.Филипович
О.Недавня
П.Павленко

Засновник:
Українська Асоціація
релігієзнавців
(Центр релігійної інформації
та свободи)

Свідоцтво КВ № 4407 від
20.07.2000 р.
Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і радіомовлення
України

Адреса редакції:
01001, Київ-1,
Трьохсвятительська 4,
к. 323.
Тел.(044) 279-04-18,
Факс: 279-48-12.
e-mail: uar-press@online.ua

Передплатний індекс:
2 1 9 5 3
Каталог видань
Журнали України

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ЗМІСТ

Релігійне життя України	2
Суспільне буття релігії і Церкви	2
Православ'я	11
Світ і греко- і римо-католицизму	16
Протестантизм	19
Харизмати України	19
Мусульмани в Україні	20
Національні релігії	23
Нові релігійні течії	26
Містика	26
Релігія в сучасному світі	28
Релігія і світ	28
Католицизм	30
Протестантизм	32
Православ'я	33
Мусульманський світ	36
Індуїзм	37
Нові релігійні течії	37
Інші релігійні системи	37
Містика	38
Свобода совісті	39
Релігія у країнах Східної та Центральної Європи після соціалізму	39
Відкритий лист міністру освіти і науки України	53
Сторінки пошани	60
Отець Блажейовський у сотий рік життя	60
Актуальна тема	64
Іслам здає позиції християнству	64
Зимові свята: правда і кривда	66
Реакція політичних сил в Україні на візит Патріарха Кирила 2009 року	68
Сторінка конфесії	79
Жива Етика, або Агні Йога	79

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Глави основних українських церков і релігійних організацій, які входять до Всеукраїнської Ради цих спільнот, обнародували своє Звернення до українського народу з приводу виборів Президента. У Зверненні, зокрема, сказано: «Ми закликаємо всіх виборців, незважаючи на можливі розчарування чи байдужість щодо політики і політиків, в день голосування прийти на виборчі дільниці і зробити свій свідомий вибір... Ми закликаємо кожного керуватися не особистою вигодою, а усвідомленням блага батьківщини, моральними критеріями і власними світоглядними переконаннями. Ми застерігаємо всіх – не дайте себе купити, не продавайте свій голос за гроші, подачки чи обіцянки, будьте гідні високого звання людини і громадянина». Кандидатів у Президенти Рада Церков і релігійних організацій попросила «сприяти консолідації суспільства, будувати свою виборчу компанію в душі зміцнення державної незалежності і суверенітету, єдності народу, високих моральних цінностей».

На питання кореспондента газети «Експрес»: «Дехто називає Україну державою, яка схильна до антисемітизму більше від інших?» претенденти

на президентську посаду відповіли по-різному. Мер Ужгорода С.Ратушняк заявив: «На мою думку, сїонїзм у нас перемїг. І титульна нація українців на своїй землі – уже раби. Вони не володіють засобами масової інформації, засобами виробництва, фінансово-кредитною системою. Це все – в руках євреїв. Євреї, маючи менше одного відсотка населення в Україні, контролюють 90 відсотків влади і 85 відсотків капіталів та засобів виробництва.

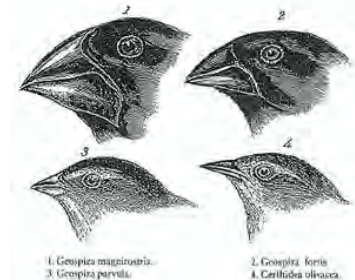
Влаштує це українську спільноту – будь ласка, я поважаю її думку. Але сам з цим не погоджуюся». Відомий політик М.Бродський відповів: «Знаєте, за результатами двох тисяч років я не берусь назвати когось більшим антисемітом, аніж фашистський режим Німеччини (до речі, так думають євреї по всьому світу). За тисячу років євреїв в Україні знайшли свій дїм., коли їх виганяли із Франції, Німеччини і щоразу без майна. За ці роки традиції наших народів переплелися. Більше того, багато євреїв в Україні асимілювалися... Проблема є, але історія доводить, що її створили штучно поляки, а потім Російська імпрезі для того, щоб роз'єднати українців і євреїв».

Батьки деяких школярів українських шкіл подали в суд на Міністерство освіти і науки за «засилля дарвінізму у шкільних програмах». Відомо, що думки з того, як з'явився світ і звідки взялися люди, у світовому співтоваристві вже давно розійшлися. Освічені країни, а відтак і батьки дітей, які відвідують школи в цих країнах, вже давно не сприймають казочки про

творення Богом з праху земного чоловіка (Адама), а з його ребра – йому дружини (Єви). Навіть Католицька Церква, усвідомлюючи примітив розуміння креаціоністами питання походження людини, вже не наполягає на буквальному розумінні біблійних оповідей. Ми вже один раз цитували з приводу цього думки директора Київського Інституту святого Томи Аквінського отця Адама Добжанського. Отець, зокрема, сказав: «Святе писання покликане розповідати про духовне, а не підміняти підручники біології, геології чи астрофізики. Із нього

можна дізнатися, ким і чому було створене все суще, яке призначення людини, як до нас ставиться Бог, які мають бути наші відносини з ним і між собою. Це ніякому перегляду не підлягає. Але прагнути зрозуміти на основі Святого Писання те, як саме відбувалося творіння фізичного світу і його будову, сучасна Церква не рекомендує. Люди, які з божественного натхнення записували Старий і Новий Завіти, знаходилися ще під впливом недосконалої давньої космології. На додачу до цього там - метафори, алегорії та інші літературні форми... Тому не треба розуміти буквально, що світ сформувався саме за шість днів, а Господь спочатку створив воду і твердь, а лише потім прикріпив на небозводі світила. Не треба розглядати Старий Завіт однозначною вказівкою, що людина відразу з'явилася із неживої матерії (з глини –РП). А тим більше не слід вираховувати на основі Святого Писання вік Всесвіту. Наукою займаються вчені – і все, що вони можуть довести, Церква приймає, якщо це відповідає її вченню. Якби Господь не бажав цих пошуків, то хіба він дав би людині розум?». І ось примітивно освічені, засліплені буквально розумінням біблійних оповідей прагнуть навернення всіх дітей країни через державну школу в темні свого нецтва, до примітиву середньовіччя. Допусти таких до влади, то будуть спалювати тих, хто дотримується наукового бачення питань Всесвіту, життя, людини. В Міністерстві освіти вже пішли на поступки середньовічно мислячим і допустили в підручниках з біології для 11 класу викладання поруч із дарвіністською інших теорій, зокрема креаціоністської, навіть вчення Ламарка, хоч деякі з них виглядають так же примітивно як міфологічні оповіді про людину інших народів (в Біблії маємо єврейську міфологію). До того ж, теологічні основи світобудови розглядаються в курсі християнської етики, яку, всупереч

положенню Конституції про відокремлення державної школи від церкви, Ющенком впроваджено в навчальний план шкіл. В США ще на початку ХХ століття з'явилися такі ж креаціоністськи налаштовані батьки й стали вимагати того, чого хочуть неофіти у нас. Закінчилося це тим, що в 1987 році Верховний суд США ухвалив таке рішення: креаціонізм – релігійна доктрина, а тому не може викладатися в муніципальних школах В цьому числі часопису ми видрукували протест українських вчених проти клерикалізації освіти в Україні. В Міносвіти наголосили, що в нових підручниках з біології для 11 класу в окремих темах рівноцінно подаються всі існуючі теорії – і Дарвіна, і креаціоністська, і навіть Ламарка. «А більш детально теологічні основи світобудови розглядаються в інших предметах, наприклад, в християнській етиці, де теорія Дарвіна навіть не згадується» (А.Колодний).

Завідувач відділу Інституту ядерних досліджень НАНУ Владислав Ольховський, який є прибічником креаціонізму, наголосив, що «**виносити таке питання на суд – не по-християнськи. Дебати на цю тему мають бути суто наукові.** Так, наші учні повинні знати, що, крім теорії Дарвіна, є й інші. Я не прихильник теорії Дарвіна, що людина походить від людиноподібного предка, а прибічник теорії, що людина – творіння Боже, бо є духовна частина у неї, якої немає у братів наших менших. Та влаштування судових процесів, як це роблять в Америці у кожному штаті, ні до чого не приведе. Уже майже сто років триває там судова тяганина. А не так давно Парламентська Асамблея країн Європи більшістю голосів вирішила заборонити креаціонізм і в європейських школах та пропагувати тільки дарвінізм.... Судовий процес – це повернення до псевдокомуністичних засобів вирішування проблем. Ну ухвалить щось там київський суд. Але ж це не національний суд. Ну хіба що знову приверне увагу до цієї проблеми. Треба ознайомлювати наших дітей з усіма теоріями походження світу». Доктор медичних наук В.Жалка-Титаренко сказала: «Що стосується теорії Дарвіна, то вона має два виміри. У галузі мікроеволюції (вдосконалення, пристосування організмів до умов існування) теорія Дарвіна абсолютно точно доведена. Це – блискуче надбання науки взагалі. Бо вплив концепції природного добору на інші галузі науки дуже вагомий. Макроеволюція ж – це створення абсолютно нових організмів із новою структурою, принципово новим устроєм. Це все, що стосується класів, видів. Це - надто тривалий процес, достовірність його не засвідчується десятками, сотнями, навіть тисячами років. Ось ця макроеволюційна теорія справді ще не доведена. Теорію Дарвіна «напинають», щоб усе пояснити. Я думаю, що настав час поставити крапку в цих суперечностях. Але це треба робити не на судових засіданнях. Бо ж суд не може вирішувати наукові проблеми. Для того, щоб це зробити, треба мати потужну наукову основу. Скандальними розглядами нічого не доводять і нічого не спроможні довести! Зрештою, це загальнонаукова проблема. А теорія з Вищим Розумом не менш суперечлива, ніж гіпотеза природного, спонтанного виникнення життя» (Експрес. – 18-20 грудня).

На судовому процесі з приводу теорії Дарвіна звучало й те, що, на відміну від темряви позивачів, **Ватикан визнав, що Чарльз Дарвін мав рацію**, твердячи, що людина походить від мавпи. «Теорія Дарвіна не суперечить біблійній версії створення світу і живих організмів, - заявив голова Папської ради з питань культури архієпископ Джанфранко Равазі. – Еволюційні ідеї можна знайти навіть у текстах Томи Аквінського і Святого Августина. Насправді, говорячи про еволюцію, ми маємо на увазі світ, який створив Бог». **Священик-лікар** Сергій Рацький зауважив: «Вважаю, що ці дві теорії – і Дарвіна, і креаціонізм – мають вивчатися паралельно. До речі, Біблія у всьому підтримує еволюцію, а еволюція – Біблію. Еволюція – це шлях до життя. Просто у нас часто не розуміють Біблію, думаючи, що все було створено Богом за одну добу. Ні, ця доба тривала сотні тисяч років. Тобто **теорію Дарвіна відкидати не можна**» (Експрес. – 18-20 грудня).

В Ужгороді 30 грудня відбудеться судовий процес над священиком Хрестовоздвиженського храму Церкви Московського Патріархату Дмитром Сидором, який є одним із лідерів т.зв. русинського руху на Закарпатті. Русини не визнають себе українцями, виступають за встановлення русинської державності. Прес-служба СБУ засвідчує наявність багатьох доказів того, що батюшка закликав не тільки до дій, які б порушили територіальну цілісність України, а й роздавав агітпродукцію підривної змісті, закликав до створення самокерованої територіальної одиниці під міжнародним контролем. Обстоюванням Русинії на Закарпатті, Криму як російської території і Півдня України як Новоросії представники Московсько-Православної Церкви ладні розшматувати Україну на кусочки. Викрадені документи у російського консула в Одесі засвідчили джерела фінансування цих сепаратистських рухів і водночас показали, хто постає організатором в Україні задумів сусіда.

Незважаючи на те, що Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій ухвалила не втручатися її членам у передвибірчі президентські баталії, **в роликів-рекламі Віктора Януковича звучать слова настоятеля Кисво-Печерського монастиря і показується фрагмент його поїздки на Афон разом із Предстоятелем УПЦ МП митрополитом Володимиром (Сабоданом).** Якщо взяти до уваги явно не україноцентричний підтекст передвибірчої програми В.Януковича, то стає зрозумілим, яку роль відіграє Церква, яка його в такий спосіб підтримує, в розбудові незалежної Української держави. Правда, можна припустити, що названі фрагменти включено до ролика без погодження із Церквою, але тоді Церква мала б висловити свій негатив щодо цього.

Українці завжди відзначалися своєю цнотливістю. Згадаймо народні танці. В них, коли танцюють жінки, плаття не залітає аж на плечі так, що видно настатеву білизну, бо ж цьому заважає піддягнута плахта. Та й україноредагована преса України прагне уникати еротики і пропаганди сексу. Але ось неукраїноредаговані газети-масовки й часописи перетворюються в засіб руйнування української цнотливості, а відтак і української духовності.

Раніше – «Столичка», а нині «Факты» вміщують знімки оголених розкріпачених моделей і навіть деяких артисток (наприклад, Тіни Кароль). Більше того, в неукраїноредагованих ЗМІ рекламуються нічні клуби із описанням стриптизу в них (див. напр. «Факты» за 26 грудня). Явним є те, що неукраїнські редактори не є християнами за своїм віросповідань, бо ж християнська мораль таке не допускає. До цього вдаються ті, хто прагне розбещити українську молодь, морально збездечити українців всупереч їх давній традиції цнотливості.

Та свобода, якою так кичиться В.Ющенко як здобутком свого президентства, дала можливість створити в Україні десятки різноманітних проросійських організацій і забезпечити їх активну і масову діяльність. Збирається ця антиукраїнська братія часто на території

**ІМПЕРСЬКА СИМВОЛІКА
ВИМАГАЄМО
ЗАБОРОНИ
В УКРАЇНІ!**

Кієво-Печерського монастиря, який знаходиться в юрисдикції Московсько-Православної Церкви України, і швендіє з російською іконою «Русь державная», прапорами (в тому числі й Росії нинішньої і царської), портретами-іконами останнього царя Російської імперії-колонізатора вулицями столиці незалежної України. Цю братію, якщо вона так любить Росію і обстоює державну єдність з нею, варто було б завезти в «Сибирь далекую», яку російський прем'єр закликає освоювати. Вони ж, вигодувані за чийсь (зрозуміло чий!) гроші куплене українське сало, добами-тижнями можуть їздити по Україні, пропагуючи антиукраїнські гасла і порушуючи прагнення українців до єдності і спокою. Керівна братія цих спільнот взяла на себе функцію (навіть всупереч владі Синоду УПЦ,

який засудив «політичне православ'я») виступати від імені якогось «православного народу», протестувати проти формування і утвердження незалежної України, написання нею своєї, не російськофальсифікованої історії, відродження своєї культури, рідної мови. До означених антиукраїнських спільнот, що діють від імені якогось аморфного «православного народу», відносяться: Союз Православных Братств Украины, ВОО «Православный Выбор», Православное братство Александра Невского, Союз Русского народа, Духовно-патриотический союз «Новороссия», Братство прп Лаврентия Черниговского, казаки-черноморцы ВВКЧ Императора Николая II та інші. Ось наслідок тієї свободи, про яку так багато говорить Ющенко. Але якщо Кучма заявляв, що «Україна – не Росія», то Ющенко дозволив поставити відкрито під сумнів це гасло. За його президентства Україна так наблизилася до Росії, що нічого дивного в тому не буде, якщо один за другим шматок її території, маючи право на свободу

волевиявлення, захоче стати ще однією губернією Російської Федерації. Початися це може з Криму і Новоросії.

Із агітпалаток претендента на посаду Президента України тичуть агітку за В.Януковича «І можна здійснити мрію...». Уважно прочитавши її, не знайдеш там жодного разу слово «Україна». То ж постає питання: а чи ж є наша незалежна держава, наш вистражданий історією під ярмом трьохсотлітньої московської колонізації український народі у тій мрії, яку претендент, сівши у вакантне крісло, прагнутиме зреалізувати. Скоріше для білоруса Януковича українці існують в лоні тієї держави, яку навіював йому подорожуючий Україною при підбігенькуванні за ним Віктора Федоровича Московський патріарх Кіріл: «Украина, Россия и Белорусь – это единая Святая Русь!». «Я жодній людині не бажав поганого!» - заявляє в агітці Янукович. .Поняття «поганого» відносне. Для нас, українців, поганим є намір претендента під якимсь новим виміром віддати нас знову в московське неволю, в кремлівське ярмо. Для нас поганим є відсутність, як в одного з найбільших слов'янських народів, своєї Помісної Церкви, якщо поруч її мають серби, болгари, поляки, македонці, чехи і словаки. Для нас, українців, поганим є те, як вмирає наша рідна мова і яку прагнуть ще глибше загнати в могилу ті (в тому числі й Віктор Федорович з його Партією регіонів), які ратують за державну двомовність, не допускають її вжитку в церковно-релігійному житті. Для нас, українців, поганим є нехтування нашою історією і культурою, а ми не бачимо хоч якихось кроків до їх пошани з боку претендента. То ж постає питання: чи хоче Янукович бути Президентом незалежної України, а чи ж ладен після свого (не дай Бог!) обрання на цю посаду знову віддати нас в Московське рабство? Воно, до речі, буде для нас, українців, останнім перед нашою смертю в такий спосіб. А оскільки Віктор Федорович, зрозуміло, скоріше адміністративним шляхом ліквідує наші власне Українські Церкви, то поминальну молитву по нашій смерті вже буде нікому проспівати. Не буде кому сказати: «Амінь!». Ще одне. Чомусь у своїй агітці Янукович не згадує (подай із вибаченням) свою двічі судимість. Певно, що в душі все ж відчуває, що він не має морального права бути претендентом на посаду Президента країни. Коли б він звернувся з таким питанням до свого духовного опікуна Патріарха Московського Кіріла, то той би йому сказав, що в його Церкві судимий не має права навіть бути священнослужителем. Відтак абсурдно звучить «Президент України – двічі судимий Янукович». Але багато хто у нас позичає у Сірка очі... Більше 60 відсотків опитаних соціологами українців проти того, аби очільником держави був минулий тюремщик. Відтак рейтинг Януковича тримається скоріше на незнанні опитаними цієї «чорної сторінки» біографії свого симпатика або ж на маніпуляціях соціологів цифрами. Та й як знати повністю біографію претендента, якщо він про зазначене вище не спішить нагадувати. Замовчування – не брехня, а відтак виходить, що й не гріх. (А.Колодний).

Острозька академія все більше стає духовно-релігійним навчальним закладом. Це засвідчує викладач цього університету, пастор церкви ХВС

Олександр Калабський. Він наголосив на тому, що західні колеги дивуються тому, як так можна в національному університеті відверто говорити про Бога, писати підручники, в яких твердити, що теорія креаціонізму засвідчена науково і є єдино істинною та інше. Адже лише при одній згадці про Христа на рівні університету європейських чи американських професорів легко позбавляють статусів і праці. Відтак дух середньовіччя в Академії в пошані і повному втіленні (Християнський мир. - №43-44).

Прагнення патріарха РПЦ Кіріла вибудувати якусь «Святую Русь» замість зниклого Союзу набирає нових обертів. Одним із них є проект «Три Софії - Київ, Полоцьк, Новгород», через який протягується ідея «Україна, Росія і Білорусь – єдина Свята Русь». В Україні такі акції вже проведено в Києві, Запоріжжі і Сімферополі. За дорученням прем'єр-міністра Ю.Тимошенко відповідні державні органи заявили, що вважають акцію «цікавою і важливою, оскільки вона вказує на традиційні і культурні цінності». Подібну акцію провела у формі Круглого столу «Три Софії: Київ, Полоцьк, Новгород» у себе Державна Дума Росії. В Києві цю акцію 8 грудня продовжив Російський центр культури і науки. Відтак колонізатори України – світські і духовні – ніяк не змиряються з тим, що наша країна вже є незалежною державою. Вишукують все нові й нові форми повернути її до часів Російської колонізаторської імперії. Проте такий фашизм є гіршим від гітлерівського.

Храм Андрія Первозванного знову можуть відвідувати віряни УАПЦ. Щоб будівлю не зруйнували оповзні, її зміцнили 370 опорами. Проте роботи в Андріївці ще не завершилися. Потрібно зміцнити фундамент, провести реставраційні роботи, вирішити питання усунення наявних щілин, через деякі з них навіть кулак вільно проходить.

Комісія Кабміну, утворена для примирення 90 сімей, які живуть в будинках, розміщених нібито на землі, що належить Китаївському монастирю (Київ), підтримала рішення Апеляційного суду, який визнав передачу цієї землі в 2002 році тодішнім Кабміном незаконною. Незважаючи на судові рішення, монахи й далі виявляють своє нахабство. Вони навіть насильно виселели з його будинку Олександра Калашникова і поселилися в ньому. Комісія засвідчила, що всі будинки по вулиці Китаївській є комунальною власністю і монастир не має на них ніякого права. Часто до РП надходять питання: чи довго ще будуть плодитися монастирі, насельники яких паразитують на духовних потребах вірян? Яка суспільна користь від уникання в такий спосіб фізично здорових людей від праці?

Лідер партії «Християнсько-демократичний союз» Володимир Стретович, обґрунтовуючи те, чому керована ним партія закликала своїх послідовників підтримати на президентську посаду Юлію Тимошенко, сказав: «По-перше, тому, що Юлія Володимирівна є обличчям Майдану, ідеали якого ще не втілені в життя і ще багато треба працювати в цьому напрямі. Тут не можна обмежуватися лише свободою слова, а тим паче свободою всюдозволеності. По-друге, Юлія Тимошенко була промоутером і головним двигуном подій 2004-2005 років. Без її позиції навряд чи Віктор

Андрійович пішов би на рішучі кроки з блокування приміщень Адміністрації Президента Кучми, навряд чи став би Президентом України. Її роль у Помаранчевій революції значна... Позиція третя полягає в тому, що досвід Юлії Тимошенко, який вона здобула в підприємницьких структурах, важливий в нинішній ситуації. Вона має різноплановий досвід... Четверта позиція – сьогодні Юлія Володимирівна взяла на свої жіночі плечі весь тягар негараздів, викликаних світовою економічною кризою. Вона бореться серед владної еліти сама: одна за всіх і всі на одну... Останній аргумент: сьогодні всі її опоненти – чоловіки. Вона одна жінка, і її всі скубуть. А ми, християнські демократи, завжди маємо надавати допомогу тому, кого ображають. Цей останній, можливо, що емоційний чинник, став таким, що визначив позицію ХДС». Далі В.Стретович наголосив: «Якщо розглядати християнську демократію як складову трьох великих начал – солідарності, відповідальності та свободи, то, звичайно, Юлія Тимошенко пропагує солідарне суспільство. Ті кроки, які вона робить для того, щоб допомагати найменш захищеним верствам населення – цілком правильна річ. Ми також задоволені співпрацею уряду з релігійними організаціями. Це фактично реалізує свободу совісті на нашій частині європейського континенту, де немає міжрелігійної ворожнечі, протистояння. Це – велика заслуга уряду (Експрес. – 10-17 грудня).

До осені 2011 року передбачена повна реконструкція меморіалу «Бабій Яр». Окрім розбудови Алеї праведників, спорудження пам'ятників загиблим євреям і циганам, передбачене спорудження біля площі Згоди ще чотирьох храмів – синагоги, мечеті, православної каплиці і католицького костелу. Останнє має символізувати толерантність міжконфесійних відносин. Споруджувати храми мають відповідні конфесійні спільноти за свої кошти. Правда, прес-секретар УПЦ МП Василь Анісімов заявив, що в його Церкві про цей проект ніхто нічого не знає, тим більше, що він не бачить сенсу у спорудженні невеличких будівель синагоги, мінарету та церкви (Сьогодні. - 4 грудня).

У своїх прагненнях до утвердження своєї месійності Ющенко все частіше прагне використати історію. Донедавна він заявляв, що є потомком кошового атамана Калнишевського, а тепер він вже замахнувся навіть на родинний зв'язок із гетьманом Мазепою. Це нібито засвідчило опрацювання архівів гетьмана у Швеції. Ющенко впевнений в тому, що президентська посада – ідеальне місце для того, щоб всеціло віддатися дослідженню власної родословної. Рекламуючи нові відкриття у ній, Віктор Андрійович прагне видати це за речі державної ваги. То ж нічого дивного не буде в тому, якщо містично налаштований Президент завтра знайде «докази»-підтвердження його родинних зв'язків із рівноапостольним князем Володимиром.

Зрозуміло, що ці копання Ющенка у власному родинному корінні є не випадковим капризом, а частиною його концепції власної месійності, в яку сам він щиро вірить і прагне задіяти під час своєї передвиборчої компанії. Шкода, що на цей каприз клонуло багато тих, хто щиро бажає добра і незалежності Україні і ще пов'язують це з персоною діючого очільника держави. Відомий науковець і політик І.Юхновський вважає, що «українці боготворили Ющенка і це трішки зашкодило його самокритичності» (Газета по-українськи. – 18 грудня).

Події в Криму, а особливо хід роботи грудневої сесії Курултаю кримських татар засвідчили те, що **актуальним є питання інтеграції в український соціум цілком новою для України спільноті – тюркської за своїм етнічним походженням і мусульманської за релігією.** То ж, маючи в Україні більше тисячі мусульманських спільнот, не треба наголошувати на тому, що вона є лише християнською країною. Вона певною мірою є й мусульманською, що вимагає деяких коректив у відношення Української держави до релігійних організацій. Вищі посадовці не мають офіційно афішувати свою християнськість, а тим більше впроваджувати на державному рівні свої конфесійні і церковні уподобання. Із-за цього ми вже почали втрачати кримських татар у процесах нашого державного усамостійнення. За Ющенка кримські татари стали більше «непотрібні» Україні, ніж за Кучми. Власне саме й це підштовхнуло до появи партій з ідеями Халіфату. Водночас і кримські татари, які, до речі, є не тільки в Криму, мали б не тільки вимагати враховувати їх особливості, а й водночас враховувати культурно-політичні та релігійні особливості України, зокрема її поліконфесійність і поліетнічність. Бо ж, скажімо, не може сприйняти всеціло іслам у кримськотатарському прочитанні представник іншого етносу, для якого ця релігія також є святиною. Він її сприймає через призму свого національного бачення. То ж наявність в Україні декількох управлінь мусульман – цілком природне явище (Україна молода. - 11 грудня)

Твердий характер, принциповість і настирливість, а водночас харизматичність Юлії Тимошенко помітили у всьому світі. Ось як про не

ї відгукується відомий письменник, лауреат Нобелівської премії Паоло Коельо: «Вона надто харизматична. Вона – сильна особистість. Гадаю, що у світі не так багато харизматичних лідерів. Є вмілі господарники, адміністратори, які добре керують державою. Але харизма – то унікальна риса!». Сильну енергетику Ю.Тимошенко відзначають багато політиків. За словами першого Президента України Л.Кравчука, «коли вона працює, вона світиться,

палає, горить. А більшість наших політиків – потихеньку тліють, а можливо навіть і димлять. Візьмемо два фактори: криза і фронт боротьби проти Тимошенко, організований адміністрацією Президента і опозицією. Жити постійно на фронті боротьби і керувати країною не кожний зможе» (Газета по-києвськи. – 30 листопада).

По-різному висловлюють свої обіцянки з релігійних питань претенденти на посаду Президента. Юлія Тимошенко заявляє: «Передумовою виконання місії є насамперед піднесення духовності нації. Йдеться про виховання твердої віри в Бога, духовну освіту дітей та молоді, надання рівного статусу духовній та світській освіті, відродження української мови та розвиток культури, відновлення національних світоглядних традицій і нашої правдивої національної історії».

ПРАВОСЛАВ'Я

Дуже багато шуму пролунало з приводу початку переговорів між УПЦ МП та УПЦ КП. Поруч з цим надто активно працюють антиукраїнські біляцерковні спільноти УПЦ МП, зокрема українофобний митрополит Одеський постає куратором конференції, де лунають заклики до утвердження «російського православного світу», а відтак - до повернення України в якийсь новий союз із своїм колонізатором Московією. Про те, що Московсько-Православна Церква України не налаштована на результативність названих вище переговорів свідчить Звернення її Синоду від 24 листопада 2009 року. Розглянувши його, Синод Київського Патріархату зазначив, що це Звернення «за своїм духом і змістом більше нагадує подібні звернення 10-15 -річної давності, які не привели до жодних позитивних наслідків, а лише підігрівали ворожнечу між православними в Україні». Проте, усвідомлюючи всю складність ситуації, УПЦ КП налаштована на подальші переговори (Голос Православ'я. - №24). Без надії сподіваюсь – сказала б, оцінюючи стан речей з переговорами, Леся Українка. Хоч сподівання ці є повністю безпідставними. При нинішньому Московському Патріархові, який мріє не тільки до повернення України в якусь нову державну структуру, подібну СРСР, а й про статус «Православного Папи», очікувати його схвалення цих переговорів, а зрештою, скажемо так, українських їх наслідків, не приходиться. Він працюватиме на розкол в УПЦ МП, поділ її на окремі митрополії, а зрештою – обмеження тієї самостійності в управлінні, яку їй надав його попередник. Він безголосо каже: не на того напали! Це й на обличчі його написано. Та й не вибачить Кірілу це його кремлівське начальство, яке знало кого посадити у патріарше крісло. Патріарх УПЦ КП в одній із своїх промов також відверто визнав: «У Московській Церкві не всі хочуть об'єднуватися в одну Помісну Православну Церкву. Там боротьба почалася. У нас її немає – ми працюємо на розбудову Церкви. А там точиться боротьба, здійснюється вибір своєї дороги, з ким вони будуть у майбутньому: з Києвом, з Україною, з українським народом, а чи з Московією і з Російською державою. Зараз вони

стоять на роздоріжжі та обирають. Але що цікаво – навіть противники Єдиної Помісної Церкви визнають, що тільки 40% всього духовенства Московського Патріархату в Україні тримаються Москви, а 30% уже готові до автокефальної Церкви, 30% - не визначилися». Проросійським є практично весь Синод УПЦ МП з домінуванням в ньому митрополитів Одеси, Чернівців, Донецька, Харкова, Дніпропетровська, Криму. Відтак майже вся митрополія рать, маючи московську освіченість і московсько-визначену владність, працює проти того, щоб Україна, подібно іншим православним країнам, мала свою Помісну Церкву, більше того – проти того, щоб Україна мала свою державну незалежність. Переконуєшся в цьому ще більше, регулярно читаючи православну періодику цих епархій – газети «Мир», «Спасите наши души», «Новоросійський кур'єр», «Русь триєдина», «Одигитрия» та інші. (А.Колодний).

На найвищій горі Києва – Батисвій з'явився храм УПЦ Київського Патріархату. Правда, це не велична сучасна будівля, а прилаштований під церкву водонапірний бетонний резервуар вибудови 1913 року. Тут ще немає звичного іконостасу, настінного живопису, але наявні розставлені на столах ікони, різна церковна утварь. Правда, рішення про відведення ділянки землі, де стихійно з'явилася громада Київського Патріархату, ще немає, але отець Олександр сподівається, що з часом воно буде, бо ж з підтримкою діяльності храму виступають мешканці ближніх вулиць.

Патріарх УПЦ КП Філарет визнає, що «при задекларованій «незалежності і самостійності в управлінні», УПЦ дуже складно прийняти якесь принципове рішення, якщо це рішення не тільки формально, але й фактично не буде санкціоноване з Москви. І ми добре бачимо, що хоча зараз Московська патріархія не виступає проти діалогу УПЦ МП з Київським Патріархатом, українських архієреїв, які не згодні з цим діалогом, патріархія не надує підкорятися своєму Предстоятелю і Синоду. Нагадаємо, що одного разу в УПЦ вже було привнесено розділення між Предстоятелем і єпископатом – це не принесло користі Церкві. Зараз ми знову бачимо спробу підірвати авторитет Предстоятеля УПЦ МП, знову, нехай не формально, але дієво урізати права «незалежності і самостійності в управлінні». Цей шлях не був результативним раніше, не стане корисним і тепер» (Голос Православ'я. - №24).

Запорізька епархія УПЦ МП впроваджує проект «Православна лінія духовної допомоги». Єпископ Йосип мотивував це тим, що багато тих, хто прагне прокласти свою дорогу до храму, досі не досягли бажаного тому, що «пустелі їхніх душ забур'янені брехливими, старими й новими, ерзацвченнями». Аби просвітити запоріжців, полегшити їх шлях до Бога, духовенство епархії й звернулося до цієї нової форми місіонерської допомоги. Набравши номер телефону, будь-який мирянин зможе дізнатися про церковні таїнства, пости і молитви, про час богослужінь та інше. Владика Йосип наголосив на тому, що «Церква має задіювати будь-яку можливість, щоб достукатися до людської душі». «Хоч лінія запрацювала недавно, але люди

вже активно телефонують, - розповідає протоієрей Олег Плетень. – Парафіяни, які перебувають у депресії чи мають важку хворобу, потребують моральної підтримки та молитви. Сьогодні говорив із хворим, у якого відкрита форма туберкульозу. Людина просила помолитися за неї. Зателефонувавши до нас, можна також попросити отця приїхати додому до хворого, котрий сам до церкви вже не прийде, аби висповідати та причастити його». Священники на лінії чергують кожного дня упродовж тижня.

Учасник процесу підготовки Діалогу УПЦ МП і УПЦ КП з боку Київського Патріархату **єпископ Євстратій зауважує, що «якщо в УПЦ КП ставлення до діалогу у всіх позитивне, всі його підтримують, то в УПЦ МП, окрім діалогу з нами, ще потрібно проводити внутрішній діалог,** причому відразу в кількох напрямках: і в Україні, і поза її межами. Все це ускладнює процес. Але для нас діалог з УПЦ МП – не єдиний спосіб подолання розділення Українського Православ'я. Наша позиція полягає в тому, що з УПЦ МП – найбільш правильний і необхідний крок у напрямку улікування церковного розділення в Україні. Але діалог з УПЦ МП – не єдиний шлях виходу з нинішньої ситуації. Не треба забувати, що вагомим чинником розв'язання українського церковного питання був і залишається Вселенський патріарх. Константинополь – наша Матір-Церква. І, на відміну від Московського Патріархату, якому важко виявляти щодо нас конструктивну позицію, Константинопольський налаштований більш відкрито. Константинопольський Патріархат не побоюється діалогу ні з УПЦ КП, ні зустрічей з нашим Патріархом. Якщо підготовка діалогу з УПЦ МП зайде в глухий кут, можливо, відкриття в Києві представництва Константинопольського Патріархату дасть новий імпульс процесу об'єднання Української Церкви» (Голос Православ'я. - №23).

Священний Синод Московсько-Православної Церкви України оприлюднив своє звернення до вірних чад Церкви (Церковна газета. - №22). В ньому зокрема наголошено, що питання ліквідації розколу у Православ'ї України має бути вирішене лише через покаяння тих, хто вчинив гріх. Правда, при цьому покаяння розглядається як дія, яка має йти від тих, хто належить до УПЦ КП та УАПЦ. Чомусь означений гріх розколу в Московській Церкві приписують лише останнім. А між тим грішниками скоріше є ті, хто в порушення Статуту УПЦ прийшов без головування на зібранні владик у Харкові в 1992 році Предстоятеля цієї Церкви, зміщення його, хоч він мав право пожиттєво займати означену посаду, обрання на посаду владик із закордоння. Відтак насамперед мали б покаятися ті, хто діяв антистатутно, зійшов на не вакантну посаду, а зрештою – спричинив розкол в Церкві, бо ж не всі з тоді діючої УПЦ пішли під керівництво митрополита Володимира (Сабодана). Звернення також ігнорує не відмінене рішення Помісного Собору УПЦ про порушення питання перед РПЦ про надання їй автокефалії. У названому Зверненні наголошується, що «Українська Православна Церква є частиною РПЦ з правами широкої автономії, самокерованою у своєму управлінні, як це зазначено у Статуті РПЦ». При цьому не зраховано на ту

підступність, яку виявив Патріарх РПЦ Кіріл, забравши до себе архимандрита УПЦ МП Кирила (Говоруна), який в останній виконував значиму функцію, а тепер буде лише заступником голови Навчального комітету РПЦ.

Монахи деяких обителів Московсько-Православної Церкви не живуть за принципом «не побажай дому ближнього твого». Так, мешканець села Учебне (АРК) Руслан Курбанов жаліється, що «методи, які використовує щодо мене ігумена сусіднього монастиря, воістину варварські. З її благословення їх втілюють у життя люди, які знаходяться в монастирі на послушанні. Одного разу, скориставшись моєю відсутністю, вони у будівлі, що знаходиться у дворі, вибили стіну, вікна і двері. Потім наказували звільнити приміщення, бо ж воно нібито аварійне, а відтак - небезпечне». Леоніда Шевченка на вулиці із власного будинку викидали двічі: уперше у війну гітлерівці, а тепер – монахи. На будинок, в якому проживає його сім'я, претендує монастир, бо ж нібито його будівля колись належала монастирю. Ченці обіцяють викинути 80-річну людину на трасу Сімферополь-Феодосія. Топловський монастир заритися на житло громадян Т.Бабичевої, Г.Янкової, Е.Познянського. Територія їх будівель, як з'ясувалося, шляхом махінацій (зрозуміло, що не за гарні очі монашок) була внесена до монастирських земель (ВВ. - №228).

За першого Патріарха Київського і всієї України Мстислава (Скрипника) всі громади УПЦ у США, згідно з рішенням Архієрейського собору, що відбувся в Києві 17 листопада 1990 року, належали до Київської Церкви. В його роботі брали участь і два з трох нинішніх україно-православних владик США – митрополит Константин і єпископ Антоній. На жаль, без видимих на те причин і скоріше з кон'юнктурних міркувань американські владика без погодження цього питання з україно-православними парафіями США змінили свою юрисдикцію і пішли в підпорядкування Константинопольської Церкви. Проте частина парафій у США (а їх нині біля 20) не визнали цю зрадницьку, розкольницьку діяльність владик і залишилися під омофором Києва. **Парафії Вікаріату Київського Патріархату у США опікує нині Патріарх УПЦ КП Філарет. Щороку (цього року у жовтні) владика відвідує свої парафії в Америці.** Там він освячує нові ікони й іконостаси, пам'ятники, хрести, рукопокладає священників і дияконів, проводить нагородження, дає пастирські поради та ін. Характерним є те, що під час перебування у США Патріарха Філарета колишні американські єпископи Київської Православної Церкви не знаходять за потрібне зустрітися з ним, зате зустрічаються із Святійшим владикою єпископом Білоруської ПЦ у США, владика УГКЦ. У цьому вони підспівують не стільки Константинопольському Патріархатові (його владика при своїх візитах в Київ відвідують Патріархію УПЦ КП), а Московській Церкві, яка нищила Українське Православ'я. Відтак американські владика постають в своїй антиукраїнській іпостасі (Голос Православ'я. - №24).

Патріарх УПЦ КП Філарет впевнений в тому, що єдина Помісна Православна Церква буде обов'язково, як і процвітатиме Україна, якій

Всевишній дарував незалежність. Українська держава – основа для існування Автокефальної Церкви, а Церква – духовна основа України. Тобто ми взаємопов'язані, хоча й відокремлена Церква від держави. Остання не може існувати без міцного духовного підмурівку, а Церква не може бути самостійною, коли немає незалежної держави. Тому УПЦ КП підтримує державу, бо є помісною і автокефальною. Якщо все православ'я України об'єднається, то Україна стане потужною православною державою. Але Церква в Україні, згідно Конституції, не повинна втручатися у політичні справи. Саме тому УПЦ КП не бере участі у виборчій компанії. Але ми не байдужі до того, хто керуватиме державою. Наша Церква морально підтримуватиме ті політичні сили, які стоять на державницьких позиціях. Але агітувати не будемо» (Голос Православ'я. - №22).

20 років тому – 20 грудня 1989 року – відновило свою діяльність Львівське крайове ставропігійне братство святого Андрія Первозванного. За 400 років до цієї дати Константинопольський Патріарх Єремія II надав Львівському Братству грамоту про ставропігію, інакше кажучи, правлячим архієреєм Братства і Братської Свято-Успенської Церкви став Вселенський Патріарх. Цією грамотою було визнано Патріархом заслуги Братства в оборону православної віри. У 1988 році в ході підготовки до відзначення 1000-ліття Хрещення Київської Русі до Львова прибув Вселенський Патріарх Димитрій. Відвідавши Успенський храм, він переконався в наявності запису про надання Братству Ставропігії. Тоді й появився задум відродити Братство та підтвердити Ставропігію, вивіши в такий спосіб парафію із підпорядкування Москві. У Києві в той час організується Комітет відродження УАПЦ. 19 вересня 1989 року парафія св. Петра і Павла заявила про свій вихід із РПЦ. Її настоятель отець Володимир Ярема підтримав ідею відродження Братства. Вже будучи Патріархом УАПЦ, він визнав Ставропігію Львівського Братства (Успенська вежа. - №12).

Якщо католицька і православні Церкви закордоння не вбачають в наданні кожній людині, як того вимагають міжнародні стандарти, свого ідентифікаційного коду, то навіть Предстоятель УПЦ МП Володимир, слідуючи за середньовічним рівнем мислення прибічників своєї Церкви, звертається до Верховної Ради України вилучити із Закону «Про державну реєстрацію фізичних осіб» положення про кодифікацію людей. При цьому мотивується це вигадками про якесь ідеологічне, політичне, економічне і духовне маніпулювання особою, про організовану сліжку за нею тощо (Спасите наши души! - №12). Такими своїми вимогами Церква явно позорить Україну перед всім світом, формуючи думку про нас як країну примітивної первісної духовності, країну-резервацію вчорашнього світобачення.

Православна ікона – унікальний духовний феномен, що органічно поєднує в собі здобутки витвору мистецтва і священного зображення. В цьому можна переконатися, відвідавши в Києві до 21 січня працюючу виставку «Українська ікона XVII-XIX століть». Виставка організована галереєю «Дукат», яка спеціалізується на представленні українського іконопису.

Україна не має ще єдиного реєстру культурних цінностей. Багато цінних ікон є у приватних колекціях і вони випадково попадають на очі широкої аудиторії, як і ці, які представлені на виставці «Дукату». Виставка дає можливість переконатися в тому, що Українська ікона – це унікальне явище в контексті не тільки загальнонаціональної культури, а й світової. Її витoki - ще у візантійському мистецтві, але в наступному, збагачуючись впливом західно-європейських митців, українська ікона набула свого, оригінального і неповторного стилю.

Промсоковські владика УПЦ МП одержують державні нагороди Російської держави. Митрополит Дніпропетровський Гриней указом Президента РФ Дмитра Медведєва нагороджений орденом Дружби народів. До речі, цей орден в Росії ще з радянських часів. Ним нагороджували із союзних республік тих, хто активно сприяв денационалізації своїх народів. Читаючи православні газети, які видрукуються у Дніпропетровській єпархії УПЦ МП, можна переконатися в тому, що Медведєв заслужено (з російської точки зору) нагородив дніпропетровського владика. Хоч він за походженням і є з українців, але українського в його парафіях та й у його діяннях мало.

Мотивуючи прагнення УАПЦ ввійти в Константинопольський Патріархат, Предстоятель УАПЦ митрополит Мефодій зауважив: «Ми не хочемо стати частиною Константинополя, ми хочемо на час увійти, щоб легалізуватися, прийняти канонічність, щоб мати можливість спілкуватися з православним світом. Насамперед ми зараз просимо широку автономію. Ми хочемо жити своїм життям, але щоб нас представляв і захищав Вселенський Патріарх. У нас є потужний сусід з Москви, який не дуже буде з нами панькатися».

Кіріл не лише «ощасливив» Україну своїм приїздом влітку 2009 року. Її як «виклик часу» прагнуть засвідчити його емісари з Росії, які дисантувалися в Києві у листопаді з метою проведення вже «наукової» конференції, присвяченої цьому візиту, в російському культурному центрі. Серед приїзжих були православні антидемократи О.Дворкін і А.Кураєв. Серед учасників конференції були українофобськи налаштовані владика УПЦ МП митрополит Агафангел (до речі, модератор зібрання) і архієпископ Іоанафан, професор Дмитро Табачник. Був також і знаний експерт з питань візиту Патріарха Ю.Решетніков, інші особи, зокрема комуністка Катерина Самойлик. Православного комуніста Петра Симоненка чомусь не запросили на це кіріловське зібрання. Та й «експерти», за оцінками ДКНР, там також були відсутні.

СВІТ ГРЕКО- І РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ

У Відділення релігієзнавства надійшов цінний подарунок від отця Дмитра Блажейовського з Риму – вишитий образ Вишгородської Богородиці. Водночас одержано і його лист, в якому отець коротко переповідає свій життєвий шлях. Працюючи вже в Римі, Дмитро Блажейовський купив у Львові приміщення для розміщення там музею своїх вишивок, які

обраховуються сотнями і кожна з яких є талановитим мистецьким витвором. Що підкуплює в отцеві, формує щодо нього любов і водночас захоплення? Це насамперед високий творчий талант, працьовитість, життєвий оптимізм і вірність Україні, постійна біль за те, що в ній творять її політичні і церковні сили. Свою нову книгу отець Дмитро назвав «Що було в Україні, що не було, а чого нема та чому?». Отець живе з 19 серпня на сотім році. Сотім... Але в листі він пише: «Очі слабі, то мені тяжко вишивати, але на комп'ютері поволі пишу, то може мою книжку ще напишу і видрукую, заки постаріюся». І нижче: «...Я ще щось роблю і не трачу часу та буду працювати, доки не постаріюся». Релігієзнавці України надіслали отцю свої поздоровлення і вітання з Різдом Христовим і Новим роком. Хоч не із всім, що пише отець з історії України ми погоджуємося (тут дає себе знати його віддаленість від України і відсутність достатньої джерельної бази), але ми певні того, що все те широко пише українець, для якого доля України, її народу не байдужа (А.Колодний).

Газета Української Греко-Католицької Церкви «Нова Зоря» видрукувала статтю-біль свого головного редактора отця Ігоря Пелехатого. Ми з отцем Ігорем писали нарізно свої статті, навіть не знаємо один одного. Я писав передмову до одинадцятого числа РП під назвою «Пам'яті Майдану», він – передмову до 28-го числа газети НЗ «Майдан і Свобода – у Божих руках». Але мислили ми в унісон. Певно так в унісон з нами мислять всі зражені «вождями» Майдану. **Всі ми з біллю в серці усвідомлюємо, що мільйонну масу майданівців дехто використав, щоб сісти у владне крісло й проспати в ньому у всевдоволенні й месіанській омріяності п'ять років.** Лише зараз цей «дехто» проснувся, щоб ще на п'ять років вимолити собі владне крісло. А чи ж треба нам такі, які спричинюють український народ разом із собою до історичної сплячки, хто дивиться назад, а не вперед. Мені, як певно і багатьом моїм однодумцям, не шкода відходу Ющенка, нам шкода того, що він не сповнив наші сподівання, фактично зрадив нас. І хоч він часто заявляє, що виконав всі свої обіцянки, але ж перша з них «Всі бандити сядуть у в'язниці» виповнилася навпаки – всі вони сіли у владні крісла, а тих, хто фальсифікував вибори, Ющенко зрештою навіть нагородив високими державними відзнаками. Серед нагороджених ним значаться відомі українофоби й антиєвропейці. «Через рік про наш Майдан забули, - пише о. Ігор. – Через ненаситність і взаємні чвари кабінетних «вождів-революціонерів» Україна знову занурилася у летаргічне небуття. Найгірше це було усвідомлювати мільйонам українців, які своїм героїчним стоянням на вітрах, снігах і морозах, які своїми безперервними молитвами, своїми піднесеними до Бога серцями творили могутній Майдан Свободи. Церква в особі своїх вірних синів і дочок стала душею Майдану. Не було, мабуть, жодного священика УГКЦ, який би не був на Майдані, щоб молитися зі всім народом. Якраз завдяки молитвам та особливій Божій опції не відбулося жодної сутички і штовхання, не лунало лайливих і образливих слів, а агонізуюча кумівська влада не застосувала репресій...Завдяки Майдану

українці обрали нову владу. Але суть влади не змінилася. На місце кучмівської прийшла влада кумівська, довівши несправедливість, беззаконня і хабарництво до потворних форм, які стали прямою загрозою нашій державності. В ці дні «вожді» Майдану наперебій клянуться і вихваляються своєю винятковою роллю, щосили перетягуючи ковдру заслуг народної звитяги на себе. Але даремно: їхньої духовної наготи і фальші не прикриє жодна ковдра чи завеса. Майдан безперервно, вдень і вночі, творив народ, «вожді» ж вряди-годи з'являлися у сліпучому світлі ламп-юпітерів і знову зникали у темряві... Наш Майдан - це їх Майдан... Наш Майдан обов'язково переможе, їхній «майдан» уже переможений в очах нації і невдовзі відійде у забуття». Особливо глибоку прірву між істинними творцями і вдаваними «вождями» Майдану засвідчило його цьогорічне відзначення. Не знайшлося жодного «вожчика», який би спромігся своїми ногами ступити на Хрещатик аби бодай привітатися з тими українцями, які прийшли вшанувати священне місце Всенародного Віча. «Вожді» в той час охоче просторікували у теплих кріслах перед телекамерами, немов первісні люди, купалися у барабаних згуках і фальшивих оплесках у колишньому головному штабі Майдану – Українському Домі, а народ, уся Україна, була по той бік від них: у черговий раз принижена, але не скорена і не зневірена. А найнижчою точкою ганьби для влади стало те, що численна охорона не пропустила в Український Дім живий Символ Майдану – легендарну Параску Королук. Старенька гірко плакала, ставши осторонь, мимоволі уособлюючи собою всю Україну. (А.Колодний).

Католицька громадськість Кисва прагне повернути Церкві повністю костюл святого Миколая, що на вулиці Великій Житомирській. Храм опинився під загрозою знищення. Стіни пам'ятки архітектури з'їдає пліснява. Знизу грибок підживлюють підземні води. Вибудова багатоповерхівки навпроти храму і проходження під ним лінії метро спричинили те, що костюл похилився. Коштів, які виділяє держава на ремонт будівлі, явно не вистачає. А тим часом стіни унікальної неоготичної споруди трухлявіють. Генеральний вікарій Київсько-Житомирської дієцезії єпископ Станіслав Широкоградок вважає, що тільки Церква після повернення їй храму у повну власність (нині тут знаходиться й органний зал) знайде кошти, щоб відремонтувати собор, відновити фундамент і вирішити всі проблеми його збереження (Україна молода. – 16 грудня).

Під час недавньої зустрічі голови відділу зовнішніх зв'язків Московської Патріархії архієпископа Іларіона із Папою Бенедиктом XVI він розказав «про ситуацію в Західній Україні, де в результаті насильницьких дій греко-католиків... були практично розгромлені три православні єпархії – Львівська, Тернопільська та Івано-Франківська». Відповідаючи на це, видрукуване в пресі, звинувачення, глава УГКЦ Любомир Гузар зауважив: «До цього, крім публічних тверджень, поданих Ватикану чи іншим, я не бачу доведеного твердження. Я не знаю, чи є хоч один приклад, де б ми забрали хоч один храм, який збудували православні Московського Патріархату. Остаточо у

1946 році РПЦ одержала від держави дуже багато, якщо не помилюся, понад 500 церков до літургійного вжитку... Але ті, що були передані, годі казати, що це були храми Московського Патріархату. Вони ніколи не виявляли бажання нам їх віддати, так, як би належало це зробити, коли на це прийшла свобода і час» (Патріархат. - №6).

ПРОТЕСТАНТИЗМ

Адвентистська газета «Вічний скарб» (№12) видрукувала вісім ознак повернення Ісуса Христа. Ними із посиланнями на вірші біблійних текстів названо: 1.Насмішки (2Пет.3:3-4). 2.Війни (Мт 24:6-7). 3. Голод (Мт 24:7). 4.Епідемії (Мт 24:7). 5.Землетруси (Мт 24:7). 6. Знання, наука,техніка (дан.12:4). 7. Небезпечні дії (2Тим. 3: 1-3).8. Страх (Лк 25:25-26).

В Кременці у приміщенні Української Лютеранської Церкви відбувся черговий, вісімнадцятий Собор цієї протестантської спільноти. Окрім розгляду питання «Вірую в спільноту святих», Собор прийняв до складу Церкви дві парафії з Білорусі – з Мінська і Жодіно. Пастирі цих громад навчалися в семінарії УЛЦ. Один з них, Ніколай Бадрусьов, переклав білоруською мовою «Книгу Злагоди».

В Дніпропетровську виник рух «Церква міста Дніпропетровська», який об'єднав всіх євангельських пасторів області у міжконфесійну пасторську раду. При цьому пастори виходять із принципу, що духовна єдність між ними – єдина зброя України. «Щоб в Україні зміцнилася позиція євангельської церкви, потрібно утворювати міжконфесійні пасторські ради на місцях», - наголошують дніпропетровці. З пропагандою своєї ідеї і з метою надати їй загальнодержавне вивершення, команда дніпропетровських пасторів їздить по різних областях України і прагне втілити в життя свій задум.

ХАРИЗМАТИ УКРАЇНИ

Парафіяни «Посольства Божого» Донецька мають намір судитися із своїм пастором Сергієм. Діючи за принципом: не вмєш розпоряджатися своїми грошима – передай їх тому, хто здатний до цього. Сергій під відсоток виманював гроші у вірян своєї громади. Парафіянка Надія Буракевич говорить: «Ми й гадки не мали, щоб перевіряти, в який бізнес він вкладає гроші. Тепер, стоячи «за порогом» церкви, я вражена тим, як ми могли йому довіряти великі суми грошей» (Факты. – 22 грудня).

Одна із активних парафіянок церкви «Посольство Боже» Жанна К. одержанні у довірливих вірян гроші відправляла в Туреччину. Для цього вона, як свідчить адвокат Іван Боднарчук, наймала спеціальних кур'єрів-жінок, кожна з яких ховала на собі по 20 тисяч доларів і переправляла в Стамбул, де вони оприходовувалися на спеціальні рахунки і вже невідомо кому належали. За рік Жанна К. організувала 7 таких рейсів до Стамбулу. В

кожному з них було по 8 кур'єрів. Все це нібито узгоджувалося із пастором Сандеєм.

Вже протягом року розглядається справа за фактом махлярства керівництва групи компаній «Кінгз Кепітал». Окрім останнього, до кримінальної відповідальності мають намір притягнути ще й старшого пастора «Посольства Божого» Сандея Аделаджу і двох його помічників. На цей час виголошені по «Кінгз Кепітал» кримінальні справи вже складають більше 700 томів. Правоохоронці мають заяви біля тисячі ошуканих компанією. Більшість з них заявляють, що до вкладення своїх грошей їх спонукав пастор Аделаджа. Слідство встановило, що філії «Кінгз Кепітал» були утворені у всіх регіонах, де діють громади церкви «Посольство Боже». Разом з лютого 2006 по жовтень 2009 року було утворено 29 таких філій. Оскільки потерпілі від махінацій компанії не завжди можуть приїхати до Києва, то прийшлося утворювати у всіх обласних центрах слідчо-оперативні групи для прийому заявок від вкладників «Кінгз Кепітал».

В кінці листопада в Києві відбулася соборна молитовна конференція «Бодріться і моліться» Об'єднання незалежних харизматичних церков України (Повного Євангелія). Стимулом до її проведення послужили слова: «Ісус попереджував, що в останній час помножиться беззаконня і у багатьох охолоне любов. Прийдуть спокусники і відвернуть людей від істини». Саме тому учасники конференції говорили про необхідність молитви. Наголошувалося на необхідності звертати більше уваги на молодь, навчання її в дусі й істині. «Нам аж ніяк не можна послаблювати наші зусилля з просвіти дітей і молоді Словом Божим», - наголосив єпископ Дніпропетровського регіону ОНХХЦУ Володимир Іванов. - Навпаки, ми маємо прагнути повернути їх різними можливими способами – організувати молодіжні табори, клуби, музикальні фестивалі і спортивні змагання. Ми маємо також йти із Словом Божим туди, де переважно проводить свій час молодь цього світу – в Інтернет-портали і соціальну мережу, зокрема таку як «В контакт», «Однокласники», «Живий журнал» та ін.». В роботі конференції брали участь єпископи і пастори Об'єднання. Головним спікером її був президент ОНХХЦУ Анатолій Гаврилюк.

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Релігійна ситуація в Криму є найбільш складною у порівнянні з іншими регіонами України. На початок XXI століття тут сформувалася найчисельніша мусульманська спільнота нашої країни. Іслам став на півострові релігією, яка найдинамічніше розвивається. Проте останнім часом почастишали конфлікти в ісламському середовищі, що набуває неоднозначного резонансу в суспільстві. Ситуацію погіршує той факт, що подіям дається непрофесійна і необ'єктивна оцінка, тон у ній намагаються задавати силові відомства, що особливо неприпустимо, оскільки пропонувані ними інтерпретації подій і методи реагування можуть не лише стимулювати

антиісламські настрої, але й дестабілізувати обстановку в Криму. Державні органи чомусь не спішають налагодити наукове вивчення ситуації у мусульманському світі півострова, проведення кваліфікованих досліджень процесів, що тут відбуваються в релігійному середовищі. Актуальність проблеми зумовила появу в Сімферополі громадської організації «Кримський науковий центр ісламознавства», який очолив Айдер Булатов, який водночас є заступником голови Комітету у справах релігій АРК. До завдань Центру входить проведення моніторингу етноконфесійної ситуації в Криму (виявлення, збір, систематизація, первинна обробка інформації), вивчення та поглиблений аналіз ситуації, складання наукових коментарів і вироблення на цій основі практичних рекомендацій превентивного характеру, здатних істотно знизити рівень як внутрішньо ісламської конфліктогенності у Криму, так і міжконфесійних протиріч. Вчені проводитимуть також вивчення ідеологічних особливостей і цілей ісламських релігійних та релігійно-політичних течій, що заявили про себе в Криму, проводитимуть конференції, семінари, Круглі столи та інші заходи (А. Колодний).

Виступаючи на курултаї кримсько-татарського народу, **Мустафа Джемільов завив, що велику тривогу серед мусульман Криму викликає поява сект.** «Усі чудово розуміють, що дії цих сектантів вносять ворожнечу й роз'єднаність у наш народ, дискредитують іслам», - наголосив лідер кримських татар. Він висловив стурбованість тим, що системні заходи щодо нормалізації ситуації в мусульманській уммі державою не вживаються. Джемільов заявив, що навіть якщо сімферопольська міськрада не прийме рішення про виділення землі під будівництво Джума Джамі (Соборної мечеті), яка має зіграти в кримському мусульманстві значну стабілізуючу роль, то Меджліс почне будівництво своїми силами. «Ми не хочемо конфліктів, але якщо вони нам не допоможуть, ми зробимо це своїми силами». Джемільов зазначив, що не без підтримки із-за кордону і з метою опозиції Меджлісу утворювані в Автономії партійки типу «Мілі Фірка» навіть звертаються до президента сусідньої держави з проханням «захистити кримських татар від геноциду з боку України», фактично підставляючи цим Крим під воєнну агресію із-за кордону.

Глава Духовного управління мусульман України шейх Ахмед Тамім, виступаючи на різних конференціях у зарубіжжі, закликає до формування єдиної позиції щодо тих, хто під гаслами ісламу приносить шкоду суспільству. «Прихильники екстремістських рухів, - зазначає він, - одержали політичний притулок в Європі, де, перебуваючи в умовах демократії і свободи, розвинулися. Напридумували нові релігійні висновки і стали виступати проти будь-кого, хто не погоджується з ними. Ці течії загострили і без того негативну уяву щодо мусульман, яке нині надто поширене на Заході» (Минарет. - №75).

Мусульмани Криму вважають, що рішення Швейцарії заборонити будувати мечеті певною мірою на руку тим в Криму, які, як мер Сімферополя, виявляють хамство щодо мусульман, зволікаючи з виділенням їм земельної

ділянки під соборну мечеть. Мер, бачиш, проживаючи поруч із можливим місцем будівництва мечеті, заявляє: не дозволю себе будити муедзинам, які закликають до молитви п'ять разів на день. В Сімферопольському і Нижньогірському районах АРК деструктивні сили руйнують мусульманські поховання і мечеті.

Виступаючи на грудневій сесії V курултаю кримських татар, **муфтії Криму Емірالی Аблаєв сказав, що він стурбований гучними подіями навколо ісламської релігійної партії «Хізб ут-Тахрір».** Посилення впливу «хізбів» є помітним у багатьох регіонах Криму. «Ці люди проникають всюди, щоб зруйнувати кримськотатарський народ. Ми повинні піклуватися про цілісність та становиче ісламу в Криму», - наголосив Аблаєв. На думку Рефата Чубарова, Духовне Управління мусульман Криму повинне взяти всі джамі (мечеті) під контроль. На його думку, для вирішення цього питання необхідно створити спеціальний комітет у справах релігії.

Київ відвідав відомий в ісламському світі професор релігієзнавства канадського університету Святої Марії в Галіфаксі, член Європейського комітету з фатв та ісламських досліджень д-р Джамаль Бадаві. Він прочитав низку лекцій для українських мусульман в Ісламському культурному центрі Києва. Бадаві порушив тему неправильного розуміння та вживання на Заході деяких арабських слів, що пов'язують з Ісламом. «На жаль, - наголосив доктор, - сучасні ЗМІ нерідко намагаються вживати слово *джигад* у значенні «священна

війна», коли насправді в шариаті й близько немає такого поняття. Джигад (від араб. — «зусилля») - означає старанність, заподатливість або намагання виправити щось на краще. В Ісламі розрізняють кілька видів джигаду, найвищий з них — боротьба з немочами своєї душі». «Слово *кафір*, яке часто перекладають як «невірний», насправді має зовсім інше значення, — зазначає Бадаві, — його корінь складається з трьох букв (*каф, фа, ра*). Дієслово з цим коренем — *кафара* — означає «накривати» чи «приховувати». Відтак *кафір* — це «той, хто приховує істину», зокрема людина, що бачить знамення Господа, але приховує в собі людську властивість — віру в існування свого Творця. Звичайно, Коран не закликає до винищення немусульман!» Джамаль Бадаві наголосив на тому, що Всевишній передусім бажає для людини полегшення, а не ускладнення її життя: «...Аллах хоче для вас полегшення й не хоче для вас труднощів...» (Коран, 2:185). Тож не має потреби шукати складних способів вирішення питань, випробовуючи своє та інших терпіння.

Мусульмани України вирушили в хадж. «На людях обов'язок перед Аллагом здійснити хадж до Дому, якщо вони спроможні. А якщо хтось не вірує, то Аллаг не потребує мешканців світів» (Коран, 3:97). У середині

листопада мільйони мусульман із цілого світу вирушили в хадж -прощу до головної святині Ісламу - Кааби у священній Мецці. Незважаючи на економічну кризу й епідемію грипу, до Мекки також було відправлено делегацію прочан і з різних регіонів України — загалом 131 особа, із них 34 - жінки. Організацією хаджу й відправленням українських прочан цього року займалася Рада духовних управлінь і центрів мусульман України при Державному Комітеті України у справах національностей і релігій, до складу якої входять ДУМУ «Умма», ДУМ Криму та Релігійне об'єднання незалежних мусульманських громад України «Київський муфтіят».

НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ

Активісти Етнокультурного центру «Кале» зібралися з різних міст України в листопаді в Джуфт Кале і Сімферополі Вирішувалося питання роботи сайту, проведення польових досліджень і підготовки до друку нових наукових і науково-популярних праць. Водночас в Джуфт Кале відбулося й дитяче свято. Зокрема польові дослідження цього року за маршрутом «дорогами передань», які проводилися на Балта Тиймез, в Ашлам дере і на Беш Коші, дали цінні матеріали для наукового відтворення історії караїмства. Заплановано нові дослідження в межах давнього Кирк Йера (Къырым къарайлар- №12)

В «Мистецькому Арсеналі» відкрито виставку, яку назвали словами ведичного гімну з «Рігведи»: «З вершин сходили орії на землю...». На її частині «З вершин» відомий український скульптор Анатолій Куц виставив серію гіпсових дохристиянських скульптур «Коло Свароже». Назви робіт взяті із «Велесової книги» - Велес, Сварог, Ярило, Полель, Леля, Кришень, Перун, Коляда, Дажбог. Оглянувши скульптури, мало хто сприйме перед собою зображення Лади, а не звичайної оголеної дівчини. Всіх богів Куц подає оголеними. При цьому якщо на лице всі жінки однакові, то тіла у них різні. Кількох богинь автор різьбив, маючи за модель свою дружину. «Мені хотілося показати красу людського тіла, - наголошує митець. – Я не розумію, навіщо їх одягати в шаровари. Якщо хтось бачить в роботах аморальність і еротоманство – це все від комплексів». Виставка працюватиме до 19 березня.

Постійні поділи і єднання, творення нових об'єднань і ворожнеча між наявними – ось що характеризує стан Рідної Національної Віри України (РУНВіри). Надійшла інформація про якийсь Надзвичайний Священний Собор Всесвітньої релігійної організації України Рідної Української

Національної Віри», що відбувся 4 жовтня цього року в Києві. Собор затвердив Статут Об'єднання і звернувся до державних органів визнавати лише підпорядковану йому спільноту рунвірів єдиною достовірною організацією конфесії. Статутом рунмама Світослава Лисенко визнається Першосвященником ОСІДУ РУНВіри, Духовною Донькою і Правонаступником Великого Планетарного Першопророка, Духовного Вчителя, Спасителя України, голови ОСІДУ РУНВіри Лева Силенка, хоч низка рунвірівський спільнот, як в Україні, так і в зарубіжжі, не визнають за нею це право і вважають її навіть причетною до прискорення смерті Вчителя. Такої ж думки і рідний брат покійного, якого С.Лисенко не допускала до зустрічі з ним під час лікування в Києві. З огляду на останнє, в одному із документів новозаявленої Всесвітньої організації ОСІДУ РУНВіри сказано, що «значна частина провідників діючих громад сповідників РУНВіри, намагаючись возвиситися за рахунок приниження Духовного Вчителя і протистояння з ним, стала на хибний шлях». Головою Священної Ради у справах організаційних ВРО ОСІДУ РУНВіри обрано рунтата Світозара Корнелюка. Світослава (Тетяна) Лисенко уповноважена Собором «представляти інтереси ОСІДУ РУНВіри в органах державної влади і в міжцерковній раді при Президентові України» (хоч невідомо що то є за рада). Опитування керівників низки українських центрів РУНВіри засвідчило, що вони не визнають рішення названого вище «Надзвичайного Священного Собору» і верховенство над собою Світослави Лисенко. Зокрема це не визнає і громада з рідного села Лева Силенка – Богоявленська, де споруджено перший в Україні храм конфесії і де живе рідний брат Вчителя.

Новоутворений центр ОСІДУ РУНВіри під проводом Світослави Лисенко занепокоєний тим, що його не прагнуть визнати за єдиний керівний орган конфесії сповідники різних Духовних Центрів рунвірівців країни. Хоч при цьому й звучить заклик до безумовного взаємного визнання, відмови від претензій на монополізацію істини, наявних спроб поборювання, поглинення, підриву авторитету один одного тощо, але ж наявне прагнення цього нового центру тими ж методами підпорядкувати собі іншим, діяти за принципом того, що вискочив з конопель і кричить, що він єдиний і всі мають лише його шанувати. Те, що рунмама Світослава приїхала з Америки, не дає їй права на відміну наявної державної реєстрації декількох течій РУНВіри в Україні, поглиблювати розкол в конфесії у своїх інтересах і намірах. Як заявив один із відомих керівників РУНВіри М.А.Марченко, приїхала Світослава на готове і хоче керувати. Вона з невідомо чийого доручення внесла розкол в діяльність рунвірівського руху в зарубіжжі, а тепер прагне до цього в Україні. Саме з її волі Вчитель Лев Силенко був ізольований від своїх однодумців у США і Канаді, навіть не знаходився у духовному центрі конфесії у Сапрінг-Глені, а був поселений у будинок престарілих, а тепер раптом Світослава постає як продовжувач його справи. Заявляючи, що організаційні принципи демократичного централізму їм не підходять, бо вони нібито є характерними для тоталітарних комуно-більшовицьких

спільнот, новостворений центр прагне через пропагування безумовного авторитету засновника конфесії Лева Силенка підпорядкувати всі рунвірівські спільноти незрозуміло ким визначеному Першосвященнику ОСІДУ РУНВіри, Правонаступнику Великого Планетарного Першопророка, Духовного Учителя, Спасителя України, Голови ОСІДУ РУНВіри Лева Силенка – Світослави Лисенко. Більше того, проведений при його організації останньою Надзвичайний Священний Собор ухвалив, що відтепер всі організаційні питання і питання керівників спільнот конфесії мають «в обов'язковому порядку отримати благословення Правонаступника Лева Силенка». В Україні є офіційно зареєстрований державою центр РУНВіри, а відтак і новоутворена спільнота мала б йому підпорядковуватися, а, не маючи такого визнання, прагнути володарювати у рунвірівському русі країни.

У поширених документах Надзвичайного Священного Собору ОСІДУ РУНВіри сказано, що «криза українського суспільства є частиною загальної світової кризи. «Кінець світу» юдохристиянського наближається. Ведені Ізраїлем (Богборцем) раби-християни вичерпали своє призначення домінуючої сили у творенні ОРГАНІЗАЦІЇ – «об'єднаних націй планети Земля» і завершили планетарний еволюційний етап виживання найпідліших. Вчитель Силенко явив світу нові Заповіді існування та співіснування народів і справедливо має вважатися Великим Планетарним Першопророком, Славним Правнуком Дажбожим. Українська Цивілізація Дажбожичів є специфічним, відповідним природній вдачі нашого етносу способом існування і мислення, взаємодії з оточуючим середовищем, сприйняття життя як священнодійства. Вона не обмежена формально-юридичними державними межами-кордонами України, хоча специфічно-український суспільний устрій на контрольованій Дажбожичами території і утворює ядро української Державної планетарної спільноти і відповідного способу життєдіяльності..В українському народі зростає розуміння, що шлях із безвиході може вказати лише ОСІДУ РУНВіри, опираючись на власні духовну незалежність та світоглядний суверенітет».

Як з'ясувалося, прах засновника РУНВіри Лева Силенка, незважаючи на те, що вмер він десь біля року тому, до цього часу не похований і доля його ще не визначена. Гадка, що похорони праху в Києві матимуть якусь загальнонаціональну тугу не виправдовуються не тільки тому, що в Україні мало таких, хто знає Силенка. Сподівання на підтримку в цьому дружини В.Юшенка Катерини, батьки якої і вона сама були у витоків РУНВіри, виявилися марними, бо ж останні прийняли православне віросповідання. Складно і з похороном праху Силенка в його рідному селі Богоявленському на Кіровоградщині, бо ж громада рунвірів села (в тому числі й рідний брат Вчителя) не сприймають Світославу Лисенко (прах Вчителя скоріше десь в неї) за Першосвященника ОСІДУ РУНВіри і хотіли б поховати односельчанина скоріше без присутності останньої. Кладовище рунвірів, що знаходиться на території колишнього всесвітнього центру РУНВіри у Спрінг-Глені (США), опікується громадою, яка також не сприймає Світославу Лисенко. То ж, як бачимо, питання не просте для його вирішення.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Своєрідним духовним вчення є Сімерон, про яке буде видрукувано цілий розділ в книзі «Нові релігії України» і ми подавали сторінку в РП №2 за 2007 рік.. Авторами Сімерона є Петро і Петра Бурлани. Вони вважають, що в кожному із нас присутнє природнє гармонійне начало – наш внутрішній геній. Його треба «виманити». Бурлани у Києві у спеціальній сімероновській школі (зрозуміло, за гроші), «розширюючи межі людської самосвідомості, духовні і фізичні сили», допомагають це зробити. То ж що тільки не пропонують шукаючій щастя людині спритні духовники. А в принципі різниці між різними, хто відносить себе до духовенства, не так вже й багато.

МІСТИКА

Газети переповнюють астропрогнози кандидатів на посаду Президента України. Але якщо щодо Тимошенко, Тігіпка початок року у підбірці газети "Сьогодні" (24 грудня) подається успішним, то для Януковича "вибори припадають на несприятливий час, то ж шанси на перемогу є, але вони не 100-відсоткові", для Яценюка "рік навіть дуже складний...", не вийде навіть у другий тур", для Литвина "рік піднесень не гарантує і перемога на виборах йому не загрожує", для Ющенка "час як політика відходить і йому треба буде вибирати іншу сферу розвитку", а ось Гриценко "поступиться старожилам".

3 понеділка 7 грудні почався сезон гадань. Деякі газети-масовки (напр., «Сьогодні» від 8 грудня) навіть видрукуюють графік днів пізнання долі. При цьому до здавна вживаних прийомів визначення долі додають ще й нові, «технізовані». Так, дівчата гадають навіть по ліфту: стань біля ліфтової кабіни десь на середньому поверсі будинку і чекай виклику ліфту – якщо він поїде вгору, то вийдеш заміж, а якщо ні – то ще сидітимеш в дівках. Церква засуджує будь-які гадання. Єпископ Євстратій з УПЦ КП наголошує на тому, що ворожбитство засуджує Святе Писання. «Господь відкриває людям за допомогою пророків все, що слід знати їм про своє майбутнє. Те ж, що не було відкрите, людині не потрібне і, більше того, навіть шкідливе», - говорить владика.

В засобах масової інформації, зокрема на телебаченні, ми відзначаємо нові спроби реабілітувати свого часу засудженого Кашпіровського. В Києві знову повернулися часи масових гіпнотичних сеансів. Цілителі навчають тому, як позбавитися будь-якого захворювання. І хоч офіційно в Україні заборонені такі масові цілительства, шарлатани від медицини збирають сотні людей (зрозуміло, що не безкоштовно) на свої вечори, під час яких обіцяють «прочистити всі енергетичні канали». При цьому «лікування» нирок, простати, печінки коштує десь 800 грн, а ось лікування ВІЧ – вже 4100.

Передвиборче протистояння між Януковичем і Тимошенко вийшло на новий рівень – містичний. Регіоналка Анна Герман звинуватила прем'єра «у зомбуванні людей»: «Екстрасенсів, які намагаються впливати на людей, вона збирала цілі поверхи». У БЮТ у відповідь запевнюють: «Маги, шамани, астрологи – питання смаку. Той, хто вірить в це, на нього воно діє, а нам залишається лише сміятися, якщо ще знаходяться такі, що вірять в ці нісенітниці». Заст. секретаря РНБО Дмитро Видрін не хоче перебільшувати значення екстрасенсів для Тимошенко. «Вона сама має сильні маніпулятивні здібності, - відзначив він. – Порівняння БЮТ із бджолиним роєм доречно. Бджоломатка використовує не лише вербальні методи щодо робочих бджіл. Звуки і запахи – надто ефективно впливають». Кость Бондаренко засвідчує, що багато політиків користуються послугами магів: «Багато вірять ще у це мракобісся. Більшість хіромантів, екстрасенсів, цілителів – шарлатани. Тому вибори для них - прекрасна можливість набити кишені» (Сьогодні. – 23 грудня).

Прошло жеребкування номерів у переліку кандидатів на президентську посаду, які будуть занесені до бюлетеня голосування. Юлія Тимошенко не виявила якогось супротиву тому, що їй припав тринадцятий номер. «Ісус Христос і 12 апостолів – також цифра тринадцять», - заявила вона. Прем'єр висловила сподівання, що, незалежно від цифр, в боротьбі добра і зла в Україні переможе добро. Який зміст Юлія Володимирівна вкладає в поняття «добра», нею не було з'ясовано. Але вона є 13-ю, як тринадцятим є Ісус Христос щодо своїх 12 апостолів.

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

Мешканці багатьох європейських країн виступають проти комерціалізації Різдвяних свят. Особливий протест викликає сучасний імідж Санта-Клауса: з його образом асоціюється реклама нездорового харчування і шкідливих напоїв.

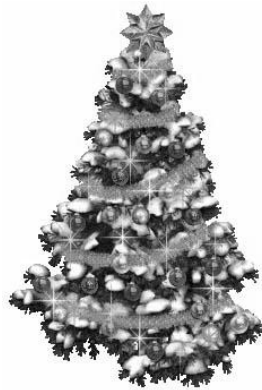
Організатори щорічного різдвяного ярмарку у Відні (Австрія) оголосили, що забороняють продаж усіх товарів, пов'язаних із Сантою. Відтепер тут не почуєш традиційну різдвяну пісню «Jingle Bells» та колядку про Санту. Мотивом цієї заборони є прагнення відродити деякі забуті християнські традиції, бо ж веселий

новорічний дідуган з мішком подарунків за плечима повністю витіснив головну персону Різдвяних свят – маленького Ісуса Христа. Опитування дітей із різних країн, яке проводилося декілька літ тому, показало, що вони мало що знають про Ісуса, те, чому це свято називається Різдвом. Головною постаттю свята для них постає Санта-Клаус.

У своєму прагненні повернути увагу до знуцань над братами нашими меншими організація «Люди за етичне поводження з тваринами» (ПЕТА) нерідко вдається до незвичних форм. Цього разу любителі тварин розгнівали Католицьку лігу США, яка займається захистом католицизму від дискримінації. Католиків зокрема обурило реклама із зображенням польсько-американської моделі Джоанни Крупи. Красуня позує оголеною з крильцями за плечима і німбом над головою. На першому постері на білявці з одягу є тільки великий хрест, яким вона прикриває груди і лоно. На другому Джоанна позує по пояс в упівоберта, притискуючи до грудей песика, маючи ангельські крила. «Будь ангелом для тварин – завжди бери і ніколи не купуй», - закликають плакати. В такий спосіб ПЕТА протестує проти зоомагазинів та інших організацій і приватних осіб, які торгують тваринами. Католицька ж ліга виступила із заявою-звинуваченням на адресу ПЕТА в «експлуатації релігійних символів для прикриття жіночих принад» і назвала організацію із захисту тварин «шахраями».

Іспанія загалом є католицькою країною, бо ж проведено опитування засвідчило, що 75% вважають себе католиками. Правда, лише 15% з них

відвідують месси щонеділі, а 55% - майже ніколи. 20% іспанців віднесли себе до атеїстів.

24 листопада в Брюсселі відбулася перша робоча зустріч глав представництв православних Церков при Європейському Союзі та генсека Комісії католицьких єпископських конференцій Європи. Як було сказано кореспонденту «Інтер-Факс», «сторони відзначили важливість історичного моменту, пов'язаного з гнабуттям чинності Лісабонської угоди, що містить статтю 17 про регулярний діалог інститутів ЄС з Церквами і релігійними співтовариствами, і прийняли рішення приступити до підготовки спільної позиції для представлення її керівництву Євросоюзу. В ході дискусії учасники зустрічі відзначили важливість вироблення єдиного підходу християнських церков в Євросоюзі до розвитку інституційного діалогу з ЄС, відзначивши важливість спільного свідчення Православної і Католицької Церков підкресленням спільних позицій з більшості актуальних питань». При цьому було сказано, що створення спільної платформи не виключатиме можливість для кожної Церкви будувати власні відносини з інститутами ЄС з питань двостороннього порядку денного. Наголошено і на тому, що «позиція подібних організацій не може підмінити собою позицію церков-членів і тим більше цілих конфесій, а вироблення спільного підходу до діалогу з ЄС буде ефективним і легітимним лише в разі багатобічного формату взаємодії між всіма представництвами Церков, діючих в Брюсселі».

Насилля над совістю. На 81 році життя в Москві помер відомий артист В'ячеслав Тихонов. Багатьом він відомий по ролі Штірліца в кіносеріалі «Сімнадцять миттєвостей весни». В останні дні життя, маючи тяжку невиліковну хворобу, Тихонов говорив про смерть. Але при цьому просив не відспівувати його в храмі. Проти його волі відбулося відспівування славетного актора в Храмі Христа Спасителя. Правда, при цьому було порушено церковний чин. Бо ж після відспівування громадянська церемонія прощання відбулася в Будинку кіно.

У Мельбурні відбулася чергова конференція Парламенту релігій світу. Це вже друга конференція, на якій відсутні релігійні спільноти України. Захід пройшов за шість днів. В ньому брали участь лідери індійських американських племен, рабини з Ізраїлю, буддисти із В'єтнаму й інших країн. В Мельбурні були лідери мусульманських улемів, представники різних християнських течій, індійські філософи тощо. Конференція була надто представницькою. До Мельбурну приїхало більше 8 тисяч її делегатів. Невідомо, хто годував цей заїзд, бо ж барселонську конференцію ПРС обслуговували сікхи. Обговорювалися питання духовної сфери, актуальні проблеми суспільного буття людства. Зокрема йшла мова про кліматичні зміни і про права корінних народів. Підсумкове слово виголосив Далай-лама.

До Єрусалиму щодня надходять листи із адресацією їх Господу-Богу. Адресу пишуть по-різному: «Містеру Христу (Богу). Передати через Єрусалим, Ізраїль»; «Равину Ісусу, Тель Авів»; «Всемогутньому Ягве Елохім, Ізраїль» та ін.. Листи ці читає насамперед начальник Божественного відділу ізраїльської

пошти. В листах прохання у Бога здоров'я, миру в сім'ї, миру між арабами та ізраїльтянами. Дехто просить в Бога добру жінку, а чи ж автомашину, гарну роботу, багато грошей та ін.. Чомусь більшість листів надходить з Росії, хоч є й з багатьох інших країн світу. Кожен лист складається кілька разів і засовується в одну із щілин в Стіні плачу. Саме там Богу нібито все найкраще видно. Час від часу старі записки витягують і палять на священній землі, бо ж треба кудись вкладати нові прохання до Бога (Газета по-українськи. – 23 грудня).

Шовіністичність росіян і зростання імперських настроїв засвідчило дослідження провідного американського центру «Pew Research Center», проведене не лише в Росії, а й у ще 12 країнах колишнього Варшавського договору. Якщо в 1991 році лише 26% опитаних росіян погоджувалися із гаслом «Росія для росіян», то в 2009 році таких виявилось вже 54%. Нині 47% вважають, що Росії природно бути імперією, 58% навіть висловилися за повернення до СРСР. Дослідників вразила відповідь на питання: «Чи належить вам частина території сусідніх з вами країн?». 58% росіян заявили «так». І в такому мисленні є відгомін московсько-патріаршої кіріловської ідеї, що «Росія. Україна і Білорусь – це єдина Свята Русь» (Мир. - №46).

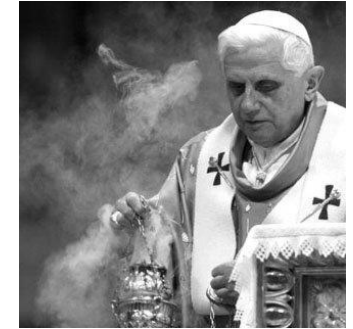
КАТОЛИЦИЗМ

В 2010 році місто-держава Ватикан планує удвоє збільшити обсяг випуску монет. Святий Престол почав їх чеканити в 2002 році відразу ж після того, як євровалюта пішла у нумізматів по 30 євро за штуку. Лише дехто із ватиканських співробітників міг їх купити за номінальною вартістю. Нагадаємо, що свої монети чеканять всі країни зони євро. Дизайн аверса однаковий для всіх, а ось оформлення реверса у кожній державі Євросоюзу своє.

Папа Римський підписав декрет, який надає його попереднику Івану Павлу II титул «преподобного». Це ще один крок до беатифікації папи польського походження. Для продовження процесу беатифікації потрібно засвідчити чудо, яким може стати зцілення французької монахині від паркінсонного захворювання після того, як вона звернулася з молитвою до покійного понтифіка. В такому випадку Іван Павло II одержить титул «блаженного», що є останнім етапом для піднесення його до лику святих. Роль покійного Папи в історії католицької Церкви величезна. Папі вдалося повернути їй провідну роль у світовій політиці. Він був одним із каталізаторів розвалу соціалістичного табору. Завдяки Івану Павлу II Церква переглянула своє ставлення до інквізиції, вчення Дарвіна, реабілітувала Дж. Бруно, Яна Гуса, Галілея.

Напад на Папу Бенедикта XVI на площі перед собором святого Петра здійснила 25-річна Сюзанна Маїоло. Вона це здійснила, коли Понтифік

проходив між групами віруючих, що зібралися для вітання Святійшого Отця, який направлявся на Різдв'яну мессу до собору. Сюзана була оягнута в червону куртку і чорні штани. Перескочивши через огорожу, вона підбігла до понтифіка і, охопивши його, разом з ним впала на землю. Охоронці тут же підхопили папу і водночас затримали нападницю й направили на психіатричне обстеження.. Швейцарка за громадянством і в минулому році також прагнула прорватися до Бенедикта XVI. Прес-секретар Ватикану Федеріко Ломбарді запевняє, що ніщо життя папи не загрожувало, оскільки кожний, хто був на площі, обстежувався, проходячи через спеціальний сканер. Проте нинішній факт спонукає Церкву переглянути наявну систему захисту життя Понтифіка. Кожний, хто дивився по телебаченню ватиканську мессу, зауважили її початок. В храм вже входив хрестоносець, обіч нього між рядами вірян йшли кардинали і одягнуті в біле священнослужителі. Раптом процесія зупинилася і назустріч процесії почали бігти, одягнуті в чорні костюми, чоловіки, декілька швейцарських гвардійців. Десь через десять хвилин хода відновилася, але вже показували переважно папу, який із збентеженим обличчям направлявся до центрального вітара. Протягом всієї меси обличчя понтифіка виявляло якусь збентеженість і заглибленість в себе.

Газета «Daily Telegraph» видрукувала розповідь польської монахині Тобіани Слободки, яка працювала з Іваном Павлом II у його приватних апартаментах у Ватикані і в літній резиденції у замку Гандольфо. Монахиня твердить, що Понтифік декілька разів користався тілесною епітмією. «Ми знаходилися в сусідній кімнаті і чули удари хлиста, коли він бічував себе. Це було тоді, коли він ще міг самостійно переміщатися». Це засвідчив і секретар папи Емері Кабонго: «Він винурював себе, зокрема перед тим, як здійснював обряд посвячення в духовний сан єпископів і священників». Офіційний Ватикан цю інформацію не коментує..

В Іспанії фіксується не тільки зменшення кількості священників, а й їх постаріння. Це відзначив 72-річний кардинал Внтоніо Руоко Варела. Нині в Католицькій Церкві країни нараховується 23000 парафій, в 10600 з них немає свого постійного священника. Середній вік католицьких священників в Іспанії – 63 роки.

Вітаючи віруючих із Різдвом Христовим 65-ти мовами, в тому числі й українською, Папа Бенедикт XVI у своєму традиційному Посланні Urbi et Orbi закликав Захід відмовитися від егоїзму і почати поважати обездолених. «Криза моралі більше, ніж економічна, вразила світ», - наголосив Понтифік. Він сказав, що на людей негативно впливають війни і конфлікти. Папа закликав до миру на Близькому Сході, а також в країнах Африки і Азії, які страждають «від драматичних подій і бідності».

Святий Престол опинився у центрі скандалу. Римський департамент юстиції почав розслідування щодо банку Ватикану «Istituto per le Opere di Religione» за звинуваченням у порушенні італійського закону про відмивання грошей. За неофіційною інформацією, підозри викликав один чи кілька рахунків, які відкрив у Ватикані найбільший італійський банк. Ймовірно, за останні три роки через таку схему пройшло понад 60 млн євро. Найбільше труднощів для фінансової розвідки Італії викликає так званий конфіденційний екран - система ватиканського банку, яка не дозволяє розкривати імен людей чи назв організацій, що користуються послугами IOR. Ватикан уже 10 років належить до першої десятки країн, які зручні для відмивання грошей.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

В Фінляндії фінський лютеранський пастор Оллі Аалто поміняв свою статтю на жіночу. Тепер Marja-Sisko Aalto проводить богослужіння в тій же парафії. Дозвіл на повернення на попереднє місце служби дав їй єпископ Міккелівської єпархії. Цей факт зіграв негативну роль в житті парафії. Багато парафіян залишили своє членство в ній. Навіть дехто взагалі порвав із Лютеранською церквою.

Часопис Свідків Єгови «Вартова башта» (1 листопада 2009 р.) видрукував шість догматів, які, на думку конфесії, спотворюють християнство, оскільки вони суперечать цитованим ними думкам з Біблії. 1. Душа безсмертна (див. протилежне Єз.18:4, 20; Бут.3:9). 2. Злі мучаться в пеклі (Єк. 9:5,10; Пв.4:10). 3. Усі добрі люди йдуть на небо (протилежне - Мт 5:5; Ів. 3:13; 14:2-3). 4. Бог Триєдиний (Дії 7:55-56; Мт 26:39; Ів. 14:28; 1 Кор. 15:27). 5. Марія – Божа Матір (Лк 1:31-35; Мт 13: 53-56). 6. Ікони та зображення (Вих. 20:4-5; Дії 10625; 2 Кор. 5:7).

Єпископальна єпархія США є найбільш терпимою церквою у світі щодо представників нетрадиційної орієнтації. Особливо у цьому відзначився її лос-анжелеський діоцез (єпархія). Тут відбуваються одностатеві вінчання, а в 2003 році вперше у світі в єпископи рукопоклали відкритого гомосексуаліста Джіна Робінса. Тепер на місце вікарного єпископа в Лос-Анжелесі обрали 55-річну лесбіянку Мері Гласспул, яка ось вже 21 рік співживе із своєю подружкою. Проте для того, щоб офіційно зайняти цю посаду, кандидатуру Гласспул мають затвердити на загальних зборах Єпископальної церкви США. Але духовний лідер англікан всього світу архієпископ Кентеберійський Роуен Уільямс вважає, що таке схвалення не є бажаним для Церкви, оскільки призведе до нових розколів у англікан Америки.

Англіканська Церква постала перед новими випробуваннями. 20 жовтня Ватикан проголосив нову «Апостольську конституцію», згідно якої громади англікан, які невдоволені модерністськими змінами в їх церкві (рукопокладення жінок і благословення одностатевих шлюбів), можуть переходити в католицизм. Такі спільноти одержують статус ординаріатів, можуть зберігати за собою англіканські богослужбові традиції,

підпорядкування своїм лідерам і незалежність від місцевих «єпархій». 24 жовтня в Лондоні рух консервативних англікан провів щорічну асамблею «Forward in Faith» («Вперед у Вірі»), яка привітала пропозицію Ватикану. Лідер течії прелат Фулхемський Джон Бродхерст під час асамблеї висловив думку, що «англіканський експеримент завершився і завершився невдало», бо ж всесвітнє англіканське співтовариство розколоте на частини. Ще один учасник асамблеї пастор Едвард Томлінсон порівняв Англіканське співтовариство із кораблем, який тоне, а пропозицію Папа прирівняв до шлюпки, яка має намір не дати людям утонуть. «Я буду шукати шляхи переходу в Римську церкву, - сказав він. – Залишатися в Церкві Англії – це самогубство». Однозначно про бажання перейти під омофор Риму заявив архієпископ Джон Хепурт – лідер Традиціоналістського англіканського співтовариства, яке порвало з офіційною Англіканською Церквою, маючи біля 400 тисяч своїх послідовників.

ПРАВОСЛАВ'Я

Московська Церква скоро піднесе до рівня святих всіх військових начальників, які відзначилися в загарбницьких війнах Москви, а відтак і в розширення канонічної території Російського Православ'я. Так, з боку православних церковників звучать протести проти тих, хто в кінофільмі про Івана Грозного показав вовче обличчя цього царя. А ось в листопаді відзначили в московсько-православних храмах 280-річчя від дня народження О.Суворова. Він ще не канонізований як святий, але історія зберегла описання звірств суворівських воєв, зокрема і на українських теренах. Відтак не довго треба очікувати Олександрю Васильовичу до того дня, коли до нього будуть молитися як до святого. Поки що моляться за нього. Але ж він стовідсотковий загарбник-колонізатор, винищувач невдоволених кріпацьким поневоленням. Ось таких святих плодить Московська Церква!

В Москві відбувся Перший Всеросійський форум православних жінок, який зібрав більше 1300 делегатів. Звертаючись до них з привітанням, патріарх Кіріл зокрема сказав: «Нині необхідна активна участь жінок у всіх сферах суспільного життя... Але водночас роль жінки як дружини і матері, охоронниці сімейного вогнища ні за яких умов не може бути реформованою... Щастя жінки – це, насамперед, бути дружиною і матір'ю. Якщо наше суспільство не навчиться підтримувати цю роль жінки, то в нього не буде майбутнього. Сьогодні православна християнка має бути

охоронницею християнських моральних цінностей і в сім'ї, і в суспільстві» (Мир. - №47).

Патріарх Кіріл відомий своєю належністю до бізнесової діяльності у сфері тютюно- і горілчаної торгівлі, про що в РП вже писалося. Тому з його волі преподобний Йосип Волоцький проголошений небесним покровителем православного підприємництва. Він відомий своєю господарською діяльністю. Російська Православна Церква взяла за моду визначати покровителів різних видів людської діяльності. Так, в Росії святих покровителів мають всі силові структури: ФСБ – князь Олександр Невський, внутрішні війська – князь Володимир, ВМФ – апостол Андрій Первозваний, ВДВ – пророк Ілля, ракетні війська свята Варвара та ін.

Контрнаступ у 2-й світовій війні почався під Москвою у В'яземському районі на Смоленщині 68 років тому. Тисячі солдат загинуло у В'яземському котлі.

Саме тут РПЦ вирішила відкрити монастир, присвячений подвигу тих, хто загинув у боротьбі з фашизмом. Тут буде побудовано перший і єдиний поки що у світі духовно-меморіальний комплекс, споруджений на згадку за загиблими у війні. Девізом нової православної обителі стануть слова «У Бога всі живі».

В Російській Православній Церкві до цього часу залишаються невдоволені тим, як відбувалося обрання Кіріла на посаду Патріарха РПЦ. Газета «Дух християнина» (№23) про це пише так: «...Подавляющее большинство верующих, даже не учитывая тех, кто изначально был против кандидатуры этого человека, считали самым справедливым способом выбора Предстоятеля жребий. Народ хотел избирать Святейшего так, как некогда избрали Патриарха Тихона, так, как предлагал Святитель Крымский Лука – традиционным жребием из трёх кандидатов. Но разве обновленцы когда-либо уважали глас народа Божьего? А в том, что на минувшем Поместном соборе было не менее половины обновленцев, сомневаться не приходится. Если же вспомнить состав Архиерейского собора 2009, занимавшегося его подготовкой, так там вообще присутствовали практически одни современные обновленцы».

Виступаючи на даоському форумі «Діалог цивілізацій», представник Російської Православної Церкви протоієрей В. Льїн закликав не ототожнювати класичний лібералізм із сучасним псевдолібералізмом, що є в західному світі, бо ж останній скоріше є войовничим секуляризмом. «Войовничою, - розшифровував отець, - є будь-яка ідеологія, що претендує на тотальність» (Радонеж. - №9). В такий спосіб протоієрей кинув тінь на християнство, яке також претендує на тотальність.

Оцінюючи відносини між Московською і Константинопольською Церквами, Патріарх Філарет сказав: «Між Москвою і Константинополем точиться боротьба за першість у світовому православії. Москва хоче посісти перше місце як найбільша Церква. А Константинополь – завадить цьому. Для Московської Церкви дуже важливо, щоб Українська Церква перебувала у складі Московського Патріархату. Тоді

вона буде більша за всі разом взяті. Константинопольський Патріархат – перший за честю, і ця першість ґрунтується на історії. Святі отці, вся культура – це все пов'язане з Константинополем. Для того, щоб утриматися в такому стані, йому треба мати реальну силу. Якщо Українська Церква буде з Москвою, то перевага – на боці Москви. Якщо з Константинополем – перевага на боці Константинополя» (Голос Православ'я. - №22). Далі **Патріарх Філарет порівняв цифрово об'єднане Православ'я України і Росії без українських спільнот:** «На сьогодні Україна має вже більше ста єпископів (Московський Патріархат в Росії – 85); в Україні 80 єпархій, а в Росії – 65; у нас 16 тисяч парафій, у РФ – 12 тисяч. Якщо утвориться в Україні єдина Помісна Православна Церква, то вона стане нарівні з Російською».

Відомо, що до обрання на посади кардинал Ратцінгер і митрополит Смоленський Кіріл мали неодноразові особисті зустрічі. То ж їм легше, займаючи найвищі посади у своїх церквах, йти до зустрічі, ніж їх попередникам. «Сьогодні можна говорити, що ми рухаємося до моменту, коли стане можливою підготовка зустрічі папи Римського і патріарха Московського», - сказав глава Відділу зовнішніх церковних зв'язків РПЦ архієпископ Іларіон. При цьому владика підкреслив, що «поки що немає конкретних планів про місце і час проведення цієї зустрічі, але з обох сторін є бажання її підготувати». Підготовка, на його думку, має полягати в знаходженні спільної платформи зі всіх питань, які ще залишаються спірними. До цих питань владика відніс проблему уніатства в Україні. Якщо раніше РПЦ турбував прозелітизм Ватикану, то тепер представник Московського Патріархату відзначив те, що нинішній папа є «надто стриманою, традиційною людиною, яка не націлена на експансію Католицької Церкви в традиційно православні регіони».

«Невблаганна соціологія свідчить, - слушно пише О.Пахльовська, - що Росії потрібно мати 20-25 мільйоні «білого» матеріалу, аби не бути за декілька років поглинутою мусульманами і китайцями. Звідси й ідеї патріарха Кіріла про «русский мир». От тільки біда: з 25 мільйонів потенційного «русского мира» досі приїхало... 17 тисяч, та й то в основному із Казахстану й центрально-азійських республік. Просто-таки становий хребет православ'я. Хто ж мінімально спроможний на модернізацію, тримає курс на Захід. І міфами в цій ситуації не відбудеш» (День. №226).

Патріарх Московської Церкви Кіріл занепокоєний тим, що зростає самоцінність людини. Сучасне суспільство – це нерелігійне суспільство, бо ж воно ставить, як головний критерій добра й істини, людську особистість. «Це - колосальної сили негативний виклик», - заявляє російський владика. – Завдання полягає в тому, щоб сьогодні люди це осмислили і прийняли феномен віри не як історичну традицію, частину фольклору, милого, приємного минулого, що вводить їх в затишну його атмосферу зі всією її романтикою, а як реальний світоглядний виклик, щоб сучасне людство усвідомило: існування цивілізації багато в чому залежить від того, наскільки люди приймуть у свій розум і в серце Божу правду».

Поширення ісламу викликає стурбованість німців. Майже три четверті їх під час соціологічного опитування висловили це. Найбільше затурбованих виявилось у східному регіоні країни, який колись був соціалістичним. Так, в Західному Берліні, де традиційно проживало багато мусульман, їх менше, ніж у Східному.

29 листопада швейцарці на референдумі 58% голосів висловилися за заборону будівництва в країні мінаретів. Це при тому, що сусіди-країни із-за цього назвали їх ісламофобами, почали доводити їм, що не всі мусульмани – терористи. А між тим настоятель Великої Парижської мечеті Даліль Бубакер визнав, що зростання радикального ісламу викликане зайвою терпимістю політиків. Водночас глава Європейської ради з фетвів (ухвалам з питань віри і життя) шейх Юсуф аль-Кардаві прямим текстом закликає в Європі «утворювати мусульманські анклави», де життя буде організоване за нормами шаріату. Уряд Швейцарії стурбований результатами народного волевиявлення, але заявляє, що підкоряється йому. Про це говориться в офіційній заяві Федерального канцлера, в подібних заявах парламенту. Результати референдуму розкритикував глава МЗС Франції Бернар Кушнер, генеральний секретар організації «Ісламська конференція» Е.Іхсаноглу, міністр культури Туреччини Е.Гюнай. Ватикан назвав заборону «ударом по релігійних свободах».

Сенсаційна стаття саудівської журналістки Надін ель-Бейдар «Я і чотири мої чоловіків» порушила питання про рівноправність статей в ісламському світі. Водночас вона викликала бурю зневаги до авторки. Різні проповідники доводять «заблудній газелі», що жіноча полігамія негативно позначиться на здоров'ї жінок, з'явиться змішане батьківство, а зрештою – її ідеї суперечать основам ісламського суспільства. Відтак треба зберігати чоловічий гарем. А між тим ідея ель-Бейдар надто проста: вимога узаконити жіночу полігамію, точно в такий же спосіб, як схвалює Шаріат полігамію чоловічу.

Швейцарський прецедент надихає до антиісламських дій правих з інших країн Європи, зокрема в Німеччині і Великобританії, де мусульмани також збираються зводити мінарети. Праві партії Голландії та Італії висловилися за проведення подібних референдумів у їх країнах. З приводу заборони мінаретів виступила проурядова італійська газета «Джорнале». Її редагує брат прем'єра країни С.Берлусконі. Особливо на це надихає недавнє рішення Євросуду, який на вимогу однієї мусульманки (РП про це писала) наклав заборону на вивішування у школах Італії розпі'яття.

Незважаючи на проблему «із благочестивими нелегалами» і загрози «свинячого грипу», в цьому році до святинь Саудівської Аравії здійснило хадж десь півтора мільйони мусульман. Основними датами цьогорічного паломництва були 25-29 листопада. Незважаючи на наявність контрольно-пропускних пунктів, а їх діяло 71, до Мекки під час хаджу пробралось більше 700 тисяч нелегалів. Затримати вдалося лише 34 тисячі. Характерно, що

медична служба хаджа не дала можливості поширитися серед паломників свинячому грипу. Щорічні прибутки Саудівської Аравії від хаджу становлять понад 30 млрд доларів. Принесення лише одного пожертвування під час виконання обрядів вартє паломнику десь 130 доларів. З'явилося й дещо нове при проведенні запрограмованих обрядів. Так, в цьому році по мосту Джамарат, де відбувається символічне побиття камінням диявола, почали курсувати спеціальні електромобілі, призначені для літніх і з фізичними вадами людей. Саме знаряддя побиття шайтана поширювалося у спеціальних бархатних мішочках з розрахунку на три мільйони правовірних.

В Об'єднаних Арабських Еміратах відкрили нову мечеть. Висота Дубайської башні є найвищою у світі. Культовий центр мусульман розмістився у найвищій будівлі світу. Шпиль мечеті сягає 800-метрової висоти.

ІНДУЇЗМ

Індуси вважають річку Ганг своєю святинею , а її воду – священною. Щороку мільйони з них здійснюють в Ганзі традиційний ритуал омовіння. Від «здоров'я» Гангу залежить також життя більше 400 млн осіб, які мешкають на берегах святої ріки. Річка має протяжність 2,5 тис.км. То ж вона ще страждає від скидання в неї промислових хімікатів, пестицидів, побутових відходів тощо. Світовий банк, враховуючи те, що Ганг – це одна із найбільш забруднених річок світу, виділив на наступні 5 років позику в один млрд. доларів для його очищення.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Виступаючи на 179-й піврічній генеральній конференції Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів її Президент Томас Монсон зокрема сказав: «Ми продовжуємо будувати храми, щоб якомога більше членів Церкви мали можливість відвідувати їх і не були вимушені долати занадто великі відстані. Вісімдесят три відсотки наших членів Церкви по всьому світу живуть у межах 320 км від храму. Цей відсоток зростатиме, коли ми будуватимемо нові храми по всьому світу. Сьогодні існує 130 діючих храмів, в також вже оголошені або будуються (будується і в Києві, відкриття восени 2010 року – РП). Ще для п'яти нових храмів придбано землю... Мільйони обрядів заради наших любих померлих виконуються в храмах щорічно. Давайте продовжувати бути вірними у виконанні таких обрядів для тих людей, які не спроможні виконати їх самі» (Ліягона. –Листопад).

ІНШІ РЕЛІГІЙНІ СИСТЕМИ

Лаоське плем'я акхе відганяє злих духів від своїх поселень розвішеними дерев'яними автоматами. Автомати розписані якимись магічними знаками, що передаються з покоління в покоління. Всі акхи палять опій, дим від якого

нібито також обороняє від злих духів. Нібито... Як це нагадує тарабанення у церковні дзвони у нас під час епідемії грипу. Історичним дикунам Акхам дивувати нічого, бо ж вони малоосвічені, а як сприймати це людині принаймні із середньою освітою, яка достеменно знає причини захворювань і для якої байка є байкою, хто б її не виголошував чи практично втілював, воюючи з пошестю грипу за допомогою торохтіння дзвонами.

22 жовтня в Москві в храмі на Рогожському кладовищі відбувся Собор Російської православної старообрядницької Церкви. Головував на соборі митрополит Московський і всієї Русі Корнилій. Говорячи про діалог із РПЦ, митрополит зазначив, що він не виявляє швидких успіхів, бо ж «між нами нагромадилося надто багато відмінностей з різних питань». Прийнято документ, який регламентує етикет спілкування старообрядницьких представників з представниками інших релігійних спільнот. Старообрядці погодилися брати участь в роботі над підручником «Основи православної культури». Обговорювалося питання відносин із розміщеною в Румунії Білокриницькою старообрядницькою митрополією.

Лідер китайської революції Мао Цзедун народився в провінції Хунань. Він тут і понині **вшановується як могутній «шенъ сянь» - «безсмертний святий»**, найсильніша категорія духів-захисників. Йому віддають всі почесті, які передбачено віддавати таким сутностям в даосизмі. Перед ним палять пахощі. Хунанці вірять в силу і потойбічний захист померлого революціонера.

У віддалених лісах індонезійського регіону Іран-Джая живе плем'я даяків. Даяки – канібали, а відтак в'їзд на їх територію заборонений. Хіба що під охороною солдатів. Даяки полюють за людськими черепами і оздоблюють ними свої домівки. Особливо вони люблять їсти печінку, носи та м'ясо із стеген забитої людини. Так, в 1999 році даяки напали на невеличке селище Джарка і з'їли біля 500 його мешканців. В племені існує звичай вбивства щовесни вождем племені шамана. При цьому він поїдає мозок вбитого, щоб перейняти на себе його чаклунську силу.

МІСТИКА

В кожній країні є свої звичаї із відзначення Нового року. В Італії, щоб було щастя, з хати треба викинути старі меблі. На Кубі до повідомлення про настання Нового року слід обов'язково для щастя з'їсти декілька виноградів. В Угорщині відразу ж після повідомлення про настання Нового року потрібно свистіти. А ось в східних країнах якихось усталених традицій зустрічі Нового року немає. Їх тут вигадують щоразу. Так, в Сингапурі кожний пише своє бажання на великій білій кулі, яку потім кидають у водойми, а насамперед - у море. Відтак навіть кораблем тяжко добратися до берега із-за куль- побажань.

СВОБОДА СОВІСТІ

Докт.філос.наук, професор П. ЯРОЦЬКИЙ

РЕЛІГІЯ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ПІСЛЯ СОЦІАЛІЗМУ

В енцикліці «Caritas in veritate» («Любов в істині»), опублікованій 29 червня 2009 року у Ватикані, Римський папа Бенедикт XVI, аналізуючи причини і наслідки світової фінансово-економічної кризи в контексті інтегрального розвитку людства, висунув тезу про «розширення концепції розуму» [1, §31]. Ця концепція сформульована досить лапідарно: „Розум потребує очищення вірою, релігія потребує очищення розумом” [1, § 56]. „Розширення концепції розуму”, вважає папа, є необхідним, щоб виважити всі поняття, пов'язані з темою розвитку і вирішення суспільно-економічних проблем. Відтак, теологія, метафізика, наукові дослідження повинні знайти своє місце, як підкреслив папа, «в рамках співпраці у службі для людини».

Автор енцикліки одночасно застерігає від того, щоб надавати будь-які пріоритети або, навпаки, допускати дискримінацію у ставленні чи то до гуманітарних наук, чи то до теології, оскільки «лаїцизм (строга світськість і вилучення релігії із суспільної сфери. – П. Я.) і фундаменталізм (надмірна релігійність. – П. Я.) виключають можливість плідного розвитку і корисної співпраці розуму і віри» [1, §56].

Проблема інтегрального людського розвитку, яка посідає в енцикліці «Caritas in veritate» визначальне місце в інтерпретації всіх глобальних проблем сучасності, має складний характер, оскільки кореляція між його численними елементами вимагає взаємодії різних складових людського знання. Бенедикт XVI вважає, що різні дисципліни (як гуманітарного знання, так і теології) повинні взаємодіяти завдяки «упорядкованому міждисциплінарному застосуванню» [1, §30].

Разом з тим, в енцикліці «Caritas in veritate» підкреслюється, що «плодотворний розвиток віри і розуму збільшує результативність справ милосердя (caritas) на суспільному ґрунті і створює найсприятливіші передумови для розвитку співпраці віруючих і невіруючих» [1, §56]. Бенедикт XVI стоїть на тому, що віруючі зобов'язані поєднувати свої зусилля з усіма людьми доброї волі іншого віросповідання і невіруючими, щоб цей світ дійсно відповідав Божому плану: жити як одна сім'я під оком Сотворителя» [Там само]. Критерієм «братерської співпраці віруючих і невіруючих» висувається засада

субсидіарності. Відтак, християнська релігія, а також інші релігії закликаються зробити внесок в інтегральний розвиток людства з конкретним ставленням до культурного, суспільного, особливо економічного і політичного вимірів розвитку.

Водночас в енцикліці «*Caritas in veritate*» акцентується увага на деяких проблемних аспектах сучасного розвитку, пов'язаних з релігією. Йдеться про *релігійний фундаменталізм, релігійний фанатизм, релігійний індивідуалізм і практичний атеїзм*. Релігійний фундаменталізм у його терористичних проявах несе терпіння, смерть, знищення, блокує діалог між народами, унеможливує мирне й цивілізаційне використання великих людських ресурсів для розвитку. Релігійний фанатизм заперечує право на релігійну свободу і віросповідний вибір. Релігійний індивідуалізм і практичний атеїзм, як зазначається в цій енцикліці, «дають звужену візію особистості та її призначення» і є результатом тієї шкоди, яку «автентичному розвитку наносить надрозвиток, коли його супроводжує недорозвиток моральний» [1, §29].

Відтак, абстрагуючись від порушених у цьому вступі двох концепцій: співвідношення розуму і віри, з одного боку, і проблемних аспектів сучасного розвитку, пов'язаних з релігією, – з іншого, перейдемо до розгляду стану релігії та релігійності у країнах Східної і Центральної Європи.

Цю тему доречно розглянути в контексті дослідження, проведеного міжнародною мережею пасторальних теологів країн Східної і Центральної Європи. Йдеться про осмислення з точки зору пасторальної теології подій десятиріччя, що настало після епохальних змін в Європі наприкінці 20 століття, в умовах виникнення нових демократій, досвіду перебудови суспільств Східно- та Центральноєвропейських країн колишнього соціалістичного табору, які нині рухаються шляхом демократичних реформ.

Велике за обсягом і ґрунтовне за змістом наукове дослідження *Aufbruch* («Вибух»), у межах якого кількісними та якісними методами (квантативне дослідження), починаючи від 1996 р., вивчається стан і тенденції розвитку Католицької Церкви за нових умов у 10 країнах: Литві, Польщі, Румунії, Угорщині, Україні, Чехії, Словаччині, Словенії, Хорватії й федеральних землях колишньої НДР (Німецька Демократична Республіка), проводилося за активної підтримки кардинала Кьоніґа (Австрія), який заснував товариство «Пасторальний форум» з метою сприяння розвитку Церков у Східній та Центральній Європі, і схвалення кардинала Мирослава Влк, архієпископа Праги. Пасторальна теологія в колишніх соціалістичних країнах методами зазначеного дослідження мала на меті розкрити образ Католицької Церкви, який не є продовженням попереднього її буття в «єгипетській і вавилонській неволі» (різні підконтрольні стани Церкви в умовах соціалізму в конкретних країнах), ні закордонним запозиченням на кшталт католицизму в західних країнах.

Серед великої групи проблем і питань, які досліджувалися міжнародною мережею пасторальних теологів, виділимо ті із них, які стосуються суб'єктивних уявлень респондентів образу Бога; судження про важливість релігії для людини і суспільства; особиста ідентифікація як осіб релігійних, нерелігійних або

схильних до атеїзму; відчуття сенсу життя; ставлення до релігійних обрядів і святих таїнств сучасної молоді; розуміння Церкви як інституції чи єдиної спільноти співпричетності віруючих тощо.

Передусім зазначимо, що дослідження, як вважають ініціатори його проведення, дало можливість виділити й ідентифікувати серед 10 країн Східної і Центральної Європи три групи країн, які відповідно характеризуються як приналежні до *релігійної культури* (Польща, Литва, Україна, Хорватія, Семагір'я в Румунії), *змішаної культури* (Словенія, Угорщина, Словаччина), *атеїстичної культури* (Чехія, Східна Німеччина).

Дослідженням виявлено, що значна частина населення цих країн вважає себе або нерелігійною, або ж ніяк не пов'язаною з релігією. Так, навіть в країнах *релігійної культури* фіксуються такі показники: Польща (75% респондентів вважають себе релігійними і водночас 93% – відносять себе до певної конфесії), Литва (відповідно 68% і 72%), Україна (55% і 32%), Хорватія (35% і 85%), Румунія / Семагір'я (63% і 97%). У країнах *змішаної культури* зафіксовані такі показники: Словенія (49% вважають себе релігійними і 66% належать до якоїсь конфесії), Угорщина (відповідно 58% і 60%), Словаччина (54% і 73%). Країни *атеїстичної культури*: Чехія (29% вважають себе релігійними і 27% належать до певної конфесії), у Східній Німеччині (територія колишньої НДР) 25 % населення є релігійним і 38% належить до певної конфесії [2, с. 177].

Отже, у 9 країнах, крім України, відсоток тих, які вважають себе релігійними, значно менший, ніж відсоток приналежних до певної конфесії: у країнах *релігійної культури* різниця між ними дорівнює у Польщі – 18 %, Литві – 4 %, Хорватії – 50 %, Румунії (Семагір'я) – 34 %. Водночас в Україні, навпаки, відсоток релігійних перевершує відсоток приналежних до конфесії на 23 %.

Про що свідчать ці показники? По-перше, виявлений у країнах *релігійної культури* відсоток різниці засвідчує, що надто багато людей, які за традицією чи народною культурою вважають себе приналежними до певної конфесії, але за переконанням не є релігійними. Навіть багато комуністів і частина атеїстів у нинішніх незалежних державах, які утворилися після розпаду СРСР, вважають себе православними, адептами «православно-слов'янської цивілізації», в Бога не вірять, «є атеїстами, але православними». По-друге, що стосується України, яку віднесено до групи країн *релігійної культури*, то різниця між релігійними (55%) і приналежними до певної конфесії (32%) дорівнює 23%. Тобто, майже чверть респондентів суб'єктивно вважає себе релігійними, але не оперектованими, їх не приваблює інституційна формалізована конфесійна приналежність. Відбувається процес приватизації та індивідуалізації релігії. У залежності від того, як складатимуться обставини їхнього буття, які суспільні, світоглядні чинники впливатимуть на їх спосіб життя і мислення, неоцерковлені, позаконфесійні віруючі мігруватимуть чи до групи індивідуальних до релігії чи, зрештою, будуть ресурсом для поповнення тих чи інших конфесій. У будь-якому разі, їх світоглядний вибір опосередкований не стільки суб'єктивними, як об'єктивними чинниками.

Ще нижчі показники релігійності (49-58%) населення фіксуються у респондентів країн *змішаної культури* (релігійно-секулярної) – Словенії, Угорщини, Словаччини. І найнижчий рівень релігійності виявлено в країнах *атеїстичної культури* – Чехії (29%), Східній Німеччині (25%). Хоча і в цих культурах – змішаний і атеїстичний – простежується така ж тенденція, як в країнах релігійної культури: перевищення фіксованої конфесійної ідентифікації над суб'єктивним виявленням своєї релігійності. Таким чином, формалізована конфесійна приналежність домінує над суб'єктивними, усвідомленими виявами релігійності.

Відтак, тотальна секуляризація і атеїзація чеського і східнонімецького суспільств, як і поміркована секуляризація у країнах змішаної культури – безспірний факт. Такі висновки випливають не тільки з дослідження пасторальних теологів цих країн. Про це з тривогою за майбутнє християнства в Європі пише католицька преса, яка відзначає кілька чинників секуляризації: по-перше, історичний синдром несприйняття релігії (релігійні гуситські війни у XV ст., які тривали 15 років, і бойові дії у XVII ст., які точилися 30 років, в Чехії забрали понад дві третини населення), який глибоко запав у свідомість всіх наступних поколінь чехів; по-друге, вплив європейського секуляризму на створення клімату байдужості до релігії. У Чехії і Східній Німеччині спостерігається «ляклива побожність», стриманість індивідуальної релігійності у виявах традиційних форм християнства, мінімізація радикальної відкритості на трансцендентний вимір, які спричинені „ненадійністю релігійних інституцій” [3, с. 16-17]. Домінування у суспільних і особистих виявах світського над релігійним посилюється і через неготовність ієрархів Католицької Церкви Чехії до нових умов, неспроможністю Католицької Церкви подолати наслідки комуністичного тиску на релігію і Церкву в другій половині 20 ст. Зрештою, Церква в тій же Чехії зіткнулася з абсолютною байдужістю нової демократичної влади до її проблем. Уряд і народ Чехії ставлять перед собою більш актуальні завдання: подолати соціальну нерівність населення і досягти рівня розвинених країн Європи. Релігія в країні високої культури Кафки, Дворжака, Гавла опинилася на периферії як суспільної, так й індивідуальної свідомості.

Ця тенденція простежується у ставленні різних вікових груп населення у 10-ти країнах Східної і Південної Європи до релігії. У країнах *атеїстичної культури* на питання «Важлива чи неважлива релігія для людини і суспільства?» отримані такі результати опитування: у Східній Німеччині **релігію вважають неважливою** 67% 18-30 -річних, 55% 31-59-річних, 22 % 60-65-річних; у Чехії відповідно 45%, 35%, 15%. У країнах *змішаної культури* релігію **вважають неважливою** для людини і суспільства: в Угорщині – 40% 18-30-річних, 22% 31-59-річних; **важливою релігію визнали** 25% 60-65-річних. У Словаччині **ставляться до релігії як неважливої для себе** 10% 18-30-річних; **важливою визнають** 3% 31-59-річних, 25 % 60-65-річних. У Словенії **ставляться до релігії як неважливої** 22% 18-30-річних, 25% 31-59-річних, 7% 60-65-річних.

По-різному роль релігії в суспільстві та її місце в особистому житті оцінюється в країнах *релігійної культури*. У Польщі **релігію визнають**

важливою 26% 18-30-річних, 39 % 31-59-річних, 58 % 60-65-річних. У Румунії (Семигір'я) відповідно 28%, 58%, 85%. У Литві релігію важливою визнають відповідно 22%, 24%, 53%.

В Україні релігію **неважливою для людини і суспільства визнали** 15% 18-30-річних, 12% 31-59-річних і 25% 60-65-річних.

Як ці результати дослідження пояснюють самі його організатори – пасторальні теологи, які працюють безпосередньо з віруючими в парафіяльних громадах, знають ситуацію, що склалася в Церкві, так би мовити, з середини, а не ззовні?

Їхня аналітика цих тенденцій зводиться до наступного:

- ✓ у поколінь, свідомість яких формувалася в період панівного соціалізму і атеїзму, накопичилося ігноративне щодо релігії і Церкви ставлення, яке зберігається і в умовах демократії та свободи релігії;
- ✓ коли релігія стала складовою частиною шкільної програми, викладачі релігії все частіше почали відчувати труднощі, стикаючись з випадками, коли учні старших класів, найчастіше професійно – технічних училищ, не цікавляться релігією і навіть відкидають її;
- ✓ катехизація звужена до викладання релігії, а іншим її формам не надається належної уваги, бо відповідальні церковні особи, єпископи і священники, вважають їх менш важливими;
- ✓ загалом виявляється людська поверховість і байдужість та «тріхове протиставлення Богові», відсутнє відчуття людської близькості, підтримки та солідарності в церковній спільноті.

У країнах, де проводилося дослідження, спостерігається **різне за силою відчуття релігійного сенсу**. Воно широко наявне в *релігійних культурах* (Семигір'я в Румунії, Хорватія, Україна, Польща, Литва). В *атеїстичних культурах* (Східна Німеччина і Чехія), а також *змішаних культурах* (Словенія, Угорщина, Словаччина) можна виділити небагато людей, які вбачають в своєму існуванні релігійний сенс. По суті, у відповідях **домінує поняття «власний сенс»**. Респонденти, які самостійно (без Бога) визначають сенс свого життя, у більшості досліджуваних країн становлять понад 60%.

Відтак, наявні два основні типи осягнення сенсу: з одного боку, респонденти, які надають життю релігійного сенсу, з другого – респонденти, які наполягають на самостійному визначенні цього поняття, тобто створюють свій власний сенс буття. Це означає, що релігійний та власний сенс життя сприймаються як дві взаємно виключені альтернативи [2, с. 82-83].

Релігійний сенс в цілому характерний для країн *релігійної культури*: Польща – 72% респондентів, Литва – 63%, Хорватія – 78 %, Румунія (Семигір'я) – 80%. У країнах *змішаної культури* показник релігійного сенсу серед респондентів значно нижчий: Словенія – 32%, Угорщина – 34%, Словаччина – 50%. У країнах *атеїстичної культури* закономірно вони найнижчі: Східна Німеччина – 18 %, Чехія – 22%.

В Україні виявлено таке ставлення до сенсу життя: релігійне – у понад 60 %, одночасно власний сенс фіксується у 78% і відсутність будь-якого сенсу у

22% респондентів. Сумарна (100%) неспіввідності респондентів релігійного і власного сенсів життя (60% + 78%) пояснюється тим, що частина респондентів поєднує в собі як релігійний, так і власний сенс свого земного буття.

Організатори дослідження виявлені ними результати опитування обґрунтовують таким чином:

- ✓ більшість населення соціалістичних країн формально лояльно ставилася до режиму, а у приватному житті дотримувалася іншої світоглядної орієнтації стосовно сенсу життя. Відтак, навіть в атмосфері ідеологізованого сенсу багато хто вважав себе вільним самостійно визначати свій сенс. Люди в умовах соціалістичного ладу вчилися в глибині душі бути автономними щодо визначення свого сенсу життя, а тому вони автоматично не обирають і християнського розуміння сенсу;
- ✓ Церкви у Східно- та Центральноевропейських країнах повинні разом із Собором чесно відповісти собі на питання: чи переважна орієнтація цих країн на особистий (без релігійного) сенс є наслідком помилок, що їх припустилася Церква в минулому, коли в ній траплялися вчинки, які суперечать євангельському вченню, чи також є наслідком помилок теперішніх, які не відповідають Святому Духу;
- ✓ Церква може запобігти невірному розумінню того, що релігійний сенс нібито звує людську гідність, обмежує свободу. Церква не повинна змушувати людей приймати релігійне тлумачення сенсу, але спонукати їх до роздумів, коли пробуджене усвідомлення власної безпорадності шукає сенсу життя [2, с. 84-85].

Члени мережі Східно- та Центральноевропейських пасторальних теологів звертають увагу на нові явища та тенденції в сфері релігійності в їхніх країнах після політичних змін в кінці 20 – на початку 21 століття. Релігійність нової епохи зазнала не лише трансформації, а й істотної деформації. Все більше людей вірять в найрізноманітніші надприродні сили й енергетичні сфери; читають гороскопи; шукають порад у біоенергетиків і ясновидців; приділяють велику увагу темам альтернативної медицини та парапсихології; займаються йогою та медитацією; захоплюються видіннями; формулюють своє розуміння життя за допомогою переконань буддизму та індуїзму, насамперед через віру в реінкарнацію як можливість багаторазової самореалізації; надихаються давніми та новими міфами і саме в них знаходять шукану красу, цілісність і сенс життя [2, с. 160].

Як на Сході, так і на Заході посилюються на ті ж самі причини, які викликають подібну тенденцію: розчарування у вірі в необмежені можливості людського розуму, техніки і науки; заплутаність людини у спробах саморозуміння, самосприйняття світу; безвихідь становища та загубленість окремої людини в анонімному суспільстві. З іншого боку, існує сильне бажання по-новому, безпосередньо і живо пізнати Бога, світ, людей і самого себе. Зважаючи на цей довгий перелік, можна зрозуміти, чому християнство і Церква перебувають, незважаючи на потужну релігійну хвилю, не в найкращому становищі. Невтішною є його перспектива. Спостерігається зростання схильності

у людей самостійно проектувати власне, особисто підхоже уявлення про Бога. Несподіваністю цього процесу є той факт, що це не лише віддалені від Церкви особи, а й члени Церкви, віруючі формують своє власне, а не церковне уявлення про Бога.

Квантативним дослідженням Aufbruch виявлено, що у 10 країнах Східної і Центральної Європи уявлення про Бога згідно з ученням Церкви мають 27% респондентів; власне уявлення про Бога – 45%; не можуть визначитися в тому чи є вони релігійними – 10%; відносять себе до людей нерелігійних – 13%; вважають вчення про Бога обманом – 5% респондентів.

У країнах *релігійної культури* з цього питання отримано такі відповіді: У **Польщі** 40% респондентів мають сформоване уявлення про Бога згідно з ученням Церкви; 45% – мають власне уявлення про Бога; 4% – не можуть визначитися, чи є вони релігійними; 2% – нерелігійні; 1% – вважають вчення про Бога самообманом; у **Литві** відповідно 39%; 43%; 11%; 4%; 2%; в **Румунії** відповідно 25%; 57%; 14%; 2%; 1%; у **Хорватії** відповідно 31%; 53%; 8%; 6%; 2%; в Україні відповідно 32%; 43%; 15%; 8%; 2%.

У країнах *змішаної культури* виявлені такі результати: в Угорщині 15% респондентів мають сформовані уявлення про Бога згідно з ученням Церкви; 55% – мають власне уявлення про Бога; 9% – не можуть визначитися чи є вони релігійними; 17% вважають себе нерелігійними; 5% респондентів вчення про Бога назвали самообманом. У **Словаччині** відповідно 16%; 47%; 15%; 15%; 7%. У **Словенії** аналогічно 15%; 53%; 13%; 15%; 4%.

У країнах *атеїстичної культури* виявлена така модифікована самооцінка Бога: у **Чехії** 10% респондентів уявляють Бога, згідно з ученням Церкви; 34% – мають власне уявлення про Бога; 9% – не можуть визначитися, чи є вони релігійними; 35% нерелігійні; 13% респондентів віровчення про Бога вважають самообманом. У Східній Німеччині відповідно 9%; 24%; 9%; 42%; 5%.

Аналізуючи ці результати дослідження, необхідно звернути увагу на групи респондентів, які мають власне уявлення про Бога, і тих, які не можуть визначитися, чи є вони релігійними. Таких загалом 55%. Відтак, це не оцерковлені люди, хоча, можливо, значна частина з них і відвідує Церкву, але, зрозуміло, вони не є сопричасними членами Церкви, оскільки не сприймають канонічну, по-церковному основоположну ідею будь-якої християнської релігії – вчення про Бога. В Україні таких 64%. Саме альтернативні до церковних уявлень про Бога найбільше турбують пасторальних теологів, оскільки, як вони вважають, «йдеться про перероблення та, зрештою, про сурогат християнства» [2, с. 162].

Після такого висновку легко зрозуміти, чому в країнах Східної та Центральної Європи є велика група людей, які називають себе атеїстами. Відсоток атеїстів і схильних до атеїзму у країнах релігійної культури становить: у Польщі – близько 5%, Румунії – 5%, Хорватії – 12%, Литві – 15%, Україні – 15%. Відповідно у країнах *змішаної культури*: Словенії – 48%, Угорщини – 50%, Словаччині – 27%. У країнах *атеїстичної культури*: Чехії – 68%, Східній Німеччині – 75%.

Варто звернути увагу на категорію опитаних, які самі пасторальні теологи охарактеризували як «схильних до атеїзму». Їх найбільше в країнах *змішаної культури*: Угорщині – 15%, Словаччині – 12%, Словенії – 13%. Очевидно, ці люди можуть бути формальними парафіянами, інколи навіть відвідувати церковні богослужіння, але світоглядно це вже не християни. «Схильність до атеїзму» – це, по суті, практичний атеїзм, про який говорить папа Бенедикт XVI в енцикліці «*Caritas in veritate*».

Практичний атеїзм – термін, який нещодавно, вже за понтифікату Бенедикта XVI, внесено до понятійно – категоріального словника Ватикану. Фактично, цей феномен виник і почав активно використовуватися у клерикальній стилістиці в останні 20 років. У цьому понятті схоплено таке явище, як заміщення колишнього атеїстичного матеріалізму – ідеологеми часів реального соціалізму – іншою ідеологемою, яка характеризує суспільство західного типу з характерними для нього секуляризмом і консумпціонізмом (світськістю і споживатством). Це явище, починаючи з 60-х років XX ст., поступово набувало розвитку в західному світі. У постсоціалістичних країнах Східної і Центральної Європи воно сформувалося в умовах демократії та свободи світоглядного і віросповідного вибору. По суті, свобода сповідувати будь-яку релігію обернулася також свободою не сповідувати релігії. Разом з відновленням релігійної культури, заглушеної в цих країнах під час соціалізму, що стало фактично лише даниною моді, формується культура світськості у ставленні до релігії, вільного і необов'язкового виявлення будь-якої конфесійної співпричетності, бажання жити так, щоб релігійна віра і сенс та спосіб життя не йшли паралельно і навіть не пересікалися на життєвому шляху.

Таке ставлення до релігії особливо турбує Католицьку Церкву та її, зрештою, і православні й протестантські Церкви, оскільки це, як зазначив Бенедикт XVI, «пересовує релігію у приватну, необов'язкову і абстрактну сфери». Тобто, створюється новий тип культури – не релігійної і не антирелігійної, а, по суті, нейтрально-світоглядної, здебільшого побутово-релігійної, але без особистого усвідомлення релігійної віри і надії, що, зрештою, формує „схильність до атеїзму”. Власне, на цьому загострив увагу Папа під час свого візиту до Чехії на месі у м. Брно 27 вересня 2009 р.: „Тип культури, в якій живе ваша країна, є великим і багатозначним радикальним викликом для віри, а також для надії. По суті, як віра, так і надія (у релігійному сенсі. – П.Я.) у теперішній час зазнали своєрідного «пересування», оскільки їх зіпхнуто у приватну і абстрактну сферу, під час коли у практичному і публічному житті зміцнилося довір'я до наукового і економічного прогресу. Проте цей прогрес має два обличчя: створює можливості для набуття благ і одночасно відкриває негативну перспективу. Технічний прогрес, вдосконалення суспільних структур, безспірно, потрібні, але недостатні для гарантування морального здоров'я суспільства» [9, s.17].

Узагальнюючи результати візиту Бенедикта XVI до Чехії, головний редактор ватиканського часопису *L'Osservatore Romano* Гловані Марія Віан зробив висновок більш масштабного значення, який стосується сучасних

процесів в усіх постсоціалістичних країнах: „Ті перетворення, які після похмурих десятиліть домінування атеїстичних режимів почалися в країнах Східної і Центральної Європи, змінили обличчя нашого континенту. Після безкровного перевороту, який спільними силами зробили католики і прихильники лаїцизму, завершилася епоха гноблення і розпочалася нова епоха, в якій атеїстичний матеріалізм замінено на матеріалізм практичний” [9, S.3].

Питання атеїзму надто турбує Католицьку Церкву. Особливий Європейський Синод її єпископів Католицької Церкви займався аналізом різних форм атеїзму в Східній та Центральній Європі. У підготовчому документі цього Синоду відзначалося, що «силоміць прищеплений марксизм припинив існування, проте практичний атеїзм і матеріалізм поширилися по всій Європі. Хоч ніхто про них виразно не говорить та до них не примушує, вони все ж таки спрямовують людей до такого способу життя нібито Бога не існує... В цьому культурному кліматі розвиваються та поширюються атеїзм, агностицизм і релійна байдужість. Особистому релігійному сповідуванию віри загрожує небезпека перетворення атеїзму на власне рішення» [2, с.179.]

Пасторальні теологи вважають, що, поряд із позитивними змінами, які відбулися в Європі після розпаду соціалістичного табору і краху панівної комуністичної ідеології, спостерігаються негативні тенденції розвитку, на які, зокрема, звернув увагу Синод єпископів Католицької Церкви в Європі. У документі Синоду *Instrumentum Laboris* зазначається, що „у країнах колишнього блоку з крахом комунізму не повернеться все автоматично на свої місця, як цього ми свого часу наївно сподівалися”. „Тисячі родин опинилися в злиднях, у всіх сферах суспільного життя панує гіперконкуренція, сповільнюються темпи європейської інтеграції. У культурній сфері можна спостерігати спосіб мислення і життя за формулою „наче Бога не існує”. Колись силоміць нав'язаний ідеологічний матеріалізм змінився практичним (споживацьким) матеріалізмом. „Різноманітні істини”, які пропагандуються в суспільстві, викликають невпевненість. Хоч у релігійній сфері і наявна потреба пошуку сенсу та потойбічності, але чисто в синкретичній формі. Європі загрожує небезпека все більшого й глибшого *відходу від християнства і повторного падіння в язичництво*. Основні елементи християнства часто вже не помічаються. Подекуди натрапляємо на повний занепад катехизації та християнського виховання. Все це разом веде до глибокої кризи культурної ідентичності так, що вже починають говорити про своєрідне „віровідступництво Європи” [4, § 11,14].

Ці проблеми в церковно-релігійній сфері, як зазначають пасторальні теологи, мають своє передусім соціальне коріння: „Релігійна байдужість спричинена бідами та проблемами сьогодення, а саме: невпорядкованим використанням матеріальних благ та незначною увагою до бідності в різних її виявах; беспорядністю та байдужістю багатьох „мужів Церкви” до драм і розпачу багатьох людей, які потрапили у скрутне становище ...” [2, § с. 19].

Гніточе соціальне становище та невпевненість у завтрашньому дні, як виявили організатори дослідження, призвели до того, що „значна частина населення колишніх комуністичних країн Східної та Центральної Європи

відчуває драматичну ностальгію за комуністичним минулим” [2, § с. 59]. На поставлене запитання: „Згадайте минулі десятиліття і вкажіть, у який час люди Вашої країни почувалися найщасливішими і в який – найменш щасливими?”, - отримано такі відповіді: „найбільш щасливими під час комунізму” загалом у 10 країнах виявилось 53% респондентів, а „після політичних перемін” – 17 %. „Найменш щасливими під час комунізму” було 20% респондентів, а „після політичних перемін” – 43% [2, с. 59].

Результати дослідження в окремих країнах [2, с. 59-61]: у Східній Німеччині „найбільш щасливих під час комунізму” виявилось 55% опитаних; „найбільш щасливими після політичних перемін” – 29%; „найменш щасливими під час комунізму” – 27%, „найменш щасливих після політичних перемін” – 40%. У Хорватії відповідно – 50%, 37%; 32%, 49%. У Литві відповідно – 58%, 23 %; 33%, 46%. У Польщі відповідно – 54%, 30%; 41%, 37%. У Румунії відповідно – 40%, 24%; 40% 51%. У Словаччині відповідно 70%, 13%; 17%, 56%. У Словенії відповідно 69%, 20%; 21%, 33%. У Чехії відповідно – 47%, 26%; 41%, 48%. В Угорщині відповідно – 66%, 11%; 16%, 60%. В Україні відповідно – 76%, 11%; 10%, 74%.

Аналіз залишків «ностальгії за комунізмом» у країнах Східної та Центральної Європи дають підставу для висновку, що основною причиною цього явища є низький рівень життя після політичних змін, які відбулися в 90-х роках 20 ст. Ностальгічна налаштованість зумовлюється: недостатнім рівнем прибутку (58% респондентів), відсутністю стабільного робочого місця (49%), відсутністю перспектив на задовільний рівень життя (60%).

Разом з тим, частина опитаних засвідчили свою соціальну впевненість і соціальний оптимізм: рівень прибутку достатньо задовільний (37%), достатнього рівня життя вже досягнуто (30%); задовільний рівень життя наступить через 1-2 роки (26 %), через 3-5 років (36%), через 6 -10 років (38%).

Пасторальні теологи вважають, що чим вищий рівень соціальної захищеності респондентів, тим менше вони сумують за минулими комуністичними часами. Проведення реформ у суспільстві має передусім стати соціально-економічним проектом. Лише у разі досягнення задовільного рівня щоденного життя відбудеться всезагальна підтримка реформ. Період після розпаду соціалістичної системи і краху комунізму характеризується неминучим „блуканням пустелею” (на кшталт 40-річного пустельного блукання євреїв після виходу з єгипетського рабства), якого неможливо уникнути до завершення реформ.

У цей перехідний період „посткомуністичного блукання” пасторальні теологи вважають необхідним для Церкви кардинально змінити свою місію, щоб підняти

свій авторитет, розширити суспільну присутність, стати соціальною совістю суспільства. Їхні рекомендації зводяться до наступного:

- ✓ підіймати свій пророчий голос проти соціальної несправедливості; за допомогою активної присутності своїх представників впливати на політичний та економічний розвиток; у щоденному житті суспільства намагатися реалізувати здобутий у роки переслідувань демократичний потенціал;
- ✓ одне із найважливіших завдань Церкви в сучасному суспільстві – стати на боці слабких, пригнічених та експлуатованих; виступати на захист безробітних, за людей, які перебувають на межі прожиткового мінімуму, за безправні маргінальні групи суспільства, за всіх, „кого було просто потоптано”;
- ✓ не йдеться лише про традиційне проповідання Слова Божого в межах Церкви, а про спрямування її голосу через засоби масової інформації проти брехні та гріха, які є невід’ємними елементами щоденної діяльності політичних партій, що виникли на посткомуністичному просторі;
- ✓ протидіяти прагматичним пропозиціям цих політичних партій, які намагаються використати Церкву як інструмент досягнення власних цілей, не спокушуватися на державну підтримку в обмін більшої толерантності Церкви до існуючої системи речей і відмови від будь-якої суспільної критики;
- ✓ беручи до уваги досить велике число атеїстів, а також наявність груп, схильних до атеїзму або індивідуальних до релігії у країнах Східної і Центральної Європи, що перебувають на шляху реформ, Церквам необхідно вести діалог з атеїстами та людьми, які перебувають під впливом атеїзму, не боятися інтелектуальної дискусії про атеїстичний образ світу та ідентичність атеїстів.

В умовах соціалізму атеїстична пропаганда і атеїстичне виховання надавали особливого значення впровадженню соціалістичної обрядовості як засобу подолання релігійності в нових поколіннях населення цих країн. Уся світська трансформація релігійних обрядів і ритуалів однозначно мала на меті послабити вплив Церкви на людину в тих ситуаціях і подіях її життя, які пов’язані як зі святими таїнствами, так і установками на майбутнє, зокрема сподіванням щастя, успіху, особистої і сімейної безпеки (хрещення,

миропомазання, шлюб) та екзистенційним порогом (похорон), що з давніх-давен були особливо релігійнопродуктивними.

Маючи це на увазі, пасторальні теологи зазначають, що «нині неможливо однозначно визначити, якою мірою атеїстичний режим досяг своєї мети». Проте результати квантативної частини дослідження Aufbruch дозволяють припускати, що «заходи соціалістичних держав не залишилися безрезультатними». Так, в усіх досліджуваних країнах, за винятком України, серед молоді констатується спад бажання брати участь в релігійних обрядах, пов'язаних з переломними моментами життя. Після політичних змін 90-х років минулого століття ситуація ще більше ускладнюється. Тому байдуже ставлення до релігійних обрядів на зламах життєвих періодів, як вважають організатори дослідження, «є не лише наслідком атеїстичного режиму, а й актуальною дією секуляризації». Відтак, Церква в постсоціалістичних країнах Європи не може не рахуватися з тим, що після відміни світських обрядів, які держава підтримувала й ставила в ранг обов'язкових, увага людей автоматично не повернеться до церковних обрядів [2, с. 155-156]

Досліджуванням встановлена така зацікавленість релігійними обрядами у віковій групі 18-31 років у країнах *релігійної культури*: Польща (хрещенням – 83%, церковним шлюбом – 78%, церковним похороном – 83%), Литва (відповідно 81%, 80%, 69%), Румунія (відповідно – 88%, 85%, 82%), Хорватія (відповідно – 72%, 67%, 75%), Україна (відповідно – 80%, 66%, 75%). У країнах *змішаної культури* Угорщина (відповідно – 61%, 51%, 60%), Словаччина (відповідно – 66%, 49%, 61%), Словенія (відповідно 48 %, 43%, 55%). У країнах *атеїстичної культури*: Чехія (відповідно – 15%, 12%, 21%), Східна Німеччина (відповідно – 8%, 12%, 20%).

Ці та інші тенденції, як вважають пасторальні теологи, засвідчують, що після політичних зрушень у свідомості віруючих християн посткомуністичних країн Церква насамперед асоціюється з інституцією, ніж зі спільнотою співпричетності. Церкву сприймають, як публічну, ієрархічно структуровану організацію, що пропонує задоволення релігійних потреб. Оскільки Церква як інституція традиційно стояла над *communio* (співпричетність у спільноті вірних), то віруючий люд в посткомуністичних країнах майже не знає, як на цьому наголошують ініціатори дослідження, що II Ватиканський собор (1962 – 1965 рр.) розпочав абсолютно новий етап в історії Церкви та „виклав найзначніше за останні століття вчення, яке поглибило саморозуміння Церкви”. Тому не дивно, що після політичних змін, майже чверть століття після II Ватиканського собору, «соборна еkleзіологія народу Божого прокотилася ... відлунням по Церквах посткомуністичних країн» [2, с.117]

Які ж висновки роблять пасторальні теологи?

По-перше, клерикальний образ Церкви (інституція вища від *communio* – співпричетності вірних), який у загальному існував до Другого Ватиканського собору, ще дуже зміцнів і не змінювався аж до падіння комунізму.

По-друге, обставини суспільного життя часів соціалізму позначилися і на Церкві. У громадському житті все і всюди вирішувала комуністична партія,

відібравши у людей право на власну думку і власну ініціативу. Подібний стиль частково перенісся і на поведінку мирян в Церкві, яку сприймали як «духовний сервіс», що задовольняє релігійні потреби і володіє засобами спасіння, які приймають віряни. Авторитативне керівництво Церквою, як це не парадоксально, відповідало авторитативному комуністичному режиму.

По-третє, неочікуваний та блискавичний політичний перехід від комуністичного до демократичного устрою не приніс із собою істотних змін, ознаками яких мала б бути співпраця та співвідповідальність усіх віруючих християн у творенні церковної спільноти. Прийняття всіх рішень і надалі залишається винятково в компетенції священників, а миряни досить спокійно, а то й байдуже ставляться до такого стану речей в церковній спільноті.

По-четверте, оскільки в посткомуністичних країнах церковна інституція має явно більше значення, ніж спільнота співпричетності членів Церкви, то місцеві Церкви у цих країнах, як зазначають пасторальні теологи, повинні учитися еkleзіології Народу Божого, яку розвинув II Ватиканський собор, та відчуватися від клерикальності.

По-п'яте, Церква є інституцією й мусить і надалі залишатися нею. Але пріоритети і акценти слід розставити по-іншому, а саме: Церква – це передусім єдина спільнота співпричетності вірних, на службі якій стоїть Церква як інституція. Конституція *Lumen gentium* постійно називає ієрархічне священство священством служіння, яке повинно виконувати завдання в Народі Божому; посади в Церкві вона називає служіннями, а тих, хто обіймає ці посади, – слугами своїх братів [2, с.114-119].

Відтак, перед Католицькою Церквою в постсоціалістичних країнах ставляться нові вимоги: наблизити ієрархію до народу; подолати універсальну відповідальність і авторитативність духовенства; покінчити з пережитком минулого – «пастирством однієї особи»; запроваджувати нові форми і методи церковного життя у виявах співпричетності вірних замість дособорної «пірамідальної» еkleзіології, якій притаманні панування кліру й тріумфалізм Церкви як інституції.

Католицька Церква повинна визнати, як на цьому наполягає нинішній папа Бенедикт XVI, що сучасна „криза правди” коріниться в „кризі віри”. Папа підкреслив: „Ми знаємо і з тривогою спостерігаємо ці труднощі, з якими нині багато людей ставляться до Бога. Це складне явище, про яке я безперервно думаю” [5, с.49]. Понтифік вважає необхідними дослідити природу сучасної світоглядної кризи в умовах секуляризму і практичного атеїзму, світоглядного релятивізму, яка охопила не тільки країни Східної і Центральної Європи після їхнього звільнення з-під тоталітаризму та ідеологічного атеїзму, а передусім – Європу в цілому і Америку, боляче позначилася на стані церковно-релігійного життя католиків (додамо від себе: вона не менше, а навіть більше позначилася на ставленні до релігії, Церкви, Бога православних та послідовників інших віросповідань. – П. Я.). Саме тому сучасність, як зазначає Бенедикт XVI, вимагає нових філософських розмірковувань для кращого зрозуміння природи сучасної людини, оскільки „християнська віра не може обмежуватися абстрактним

теологічним світом”. Християнську віру, пояснив папа, потрібно помістити „в конкретний історичний досвід людини”, в „глибинну правду її екзистенції” [6, с.21-21].

Проблема Бога постає домінантою світоглядної і моральної ситуації у сучасній Європі й Америці, оскільки більшість людей, навіть тих, що час від часу відвідують свої Церкви, живуть так „неначе Бога не існує” (в цьому сутність практичного атеїзму. – П. Я.), вони вважають що християнство і Бог – це речі, що належать до минулої епохи” [7, с. 40]. Чому так сталося? В енцикліці „*Spe salvi*” – „Спасенні надією” – Бенедикт XVI, піддаючи критичному аналізу погляди таких представників філософської думки, як Ф. Бекон, І. Кант, М. Горькаймер, Т. Адорно, К. Маркс, разом з тим не щадить від критики і християнство, яке «надто великою мірою сконцентровано на особі та її спасінні», тобто особистому спасінні вірних в потойбічному світі. Відтак, християнська ідея індивідуального спасіння душі, підкреслив папа, «відповідальна за втечу від того, що є спільне для людства», «християнське вчення стало викривленим, а егоїстичний пошук індивідуального спасіння спричинив ігнорування служіння іншим» [8, с.20].

Саме тому пасторальні теологи в посткомуністичних країнах Східної і Центральної Європи відважилися, ґрунтуючись на фундаментальному комплексному дослідженні стану релігії та релігійності, запропонувати інший образ Церкви, який не є продовженням старого, ні закордонним запозиченням. Цей образ має спиратися на досвід пройдених років тоталітарного тиску, витримати випробування сучасності й бути відкритим до майбутнього. По суті, йдеться про формування і становлення нового типу Церкви майбутнього, яка могла б „вписатися” у сучасний світ секуляризму, релігійного індивідуалізму, світоглядного релятивізму і практичного атеїзму.

Спільна точка зору членів мережі східно - та центральноєвропейських пасторальних теологів виражається в тому, що Церкви в молодих демократичних державах стоять перед завданням кваліфікованої реалізації ухвал II Ватиканського собору (1962-1965 рр.). Зокрема, йдеться про чітке пояснення і втілення у практику церковно – релігійного життя соборних конституцій «*Saudium et spes*» («Радість і надія») і *Lumen gentium* («Світло народів»), які повинні „змінити внутрішню архітектуру” Церкви і повернути її обличчям до реалій сучасного світу.

1. L'Osservatore Romano (Wyd. polsk.). – 2009. - № 9.
2. Андраш Мате-Тот, Павел Міклушак. Земля, що не тече молоком та медом. – Івано- Франківська Теологічна Академія, 2004.
3. Католицький вісник. – К., 2009. – № 17.
4. Єпископський Синод. *Instrumentum Laboris*. – Ватикан, 1999.
5. L'Osservatore Romano (Wyd. polsk.). – 2008. – № 9.
6. L'Osservatore Romano (Wyd. polsk.). – 2008. – № 7-8.
7. L'Osservatore Romano (Wyd. polsk.). – 2007. – № 2.
8. L'Osservatore Romano (Wyd. polsk.). – 2008. – № 1.
9. L'Osservatore Romano (Wyd. polsk.). – 2009. – № 11-12.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Міністру освіти і науки України доктору фіз.-мат. наук Івану ВАКАРЧУКУ

Вельмишановний Іване Олександровичу! З великою тривогою ми спостерігаємо за неухильним проникненням церкви в усі сфери громадського життя, внаслідок чого відбувається і неприпустима клерикалізація освіти в Україні. Перш за все нагадаємо **Статтю 35** Конституції України, в якій міститься положення: *Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культури і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей. Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа - від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.*

Тим не менш, всупереч цій статті, 20.X.08 МОН України видало Наказ № 941, згідно з яким при міністерстві створено Громадську раду (далі – ГР) з питань співпраці(!?) з церквами та релігійними організаціями. Прямим наслідком діяльності ГР, окрім дивного обговорення галузевого стандарту з теології та умови присвоєння грифу МОН підручникам з богословських дисциплін, стало також звернення ГР до Міністерства фінансів України та Комітету ВР з питань бюджету щодо можливості державного фінансування видання підручників з „Основ християнської етики” для державних та комунальних навчальних закладів. Тим самим МОН України, певна річ, виконує підзаконний акт, а точніше – Доручення Президента України від 8.УП.05 № 1-1\657 про викладання у навчальних закладах навчального курсу „Етика віри”.

На наше переконання, це „доручення” може розглядатися лише як особиста думка громадянина В.А.Ющенка, а не як обов'язкове до виконання розпорядження глави Держави. Вичерпний перелік повноважень Президента України міститься в **Статті 106** Конституції України. Серед них нема права втручатися у фахову діяльність МОН України. Таким же чином пан Президент міг би визначати програми з фізики, математики, хімії, біології тощо, чого Конституція йому не дозволяє. Можна також зрозуміти представників християнських конфесій, які подібні документи сприймають як вказівку та дозвіл на певні дії. Повертаючись до Доручення, то зауважимо, що фактично громадянин В.А.Ющенко взяв на себе сміливість вигадати нову учебну дисципліну – „Етику віри”, яка не спирається на жодну відому в світі наукову дисципліну. Її назва по суті є евфемізмом, який приховує, що зміст запропонованої дисципліни має збігатися з православним варіантом християнської етики. При цьому не врахована наявність в Україні вірних багатьох інших конфесій. До речі, а яка з численних християнських церков буде залучена до конкретних дій в рамках прийнятого МОН плану?

Ще одне. Україна прагне йти в Європу, а, як відомо, остання одним з принципів своєї життєдіяльності визнає світськість. Європейський суд вже неодноразово жорстко засуджував появу в школах тієї чи іншої країни будь-яких ознак конфесійності, навіть удався до штрафування країн, де мали місце якісь прояви таких тенденцій. Відтак країну із середньовічним мисленням на державному рівні Європа не сприймає і ніколи не сприйме.

Ми впевнені, що уявлення про природу і людину можуть спиратися лише на сучасні наукові знання. Як влучно зауважив Нобелівський лауреат В.Л. Гінзбург, залучати поняття „Бог” як відповідь на ще не вирішені наукою проблеми – це просто зводити одне невідоме до іншого. Можна багато дискутувати на тему походження життя та фізичних законів, але лише наукові дослідження здобувають адекватні відомості про природу, дають поштовх технологічному розвитку суспільства з поширеними у сучасному світі комп’ютерами, телебаченням, мобільним зв’язком, новими засобами лікування раніше невиліковних хвороб тощо. Все назване є наслідком виключно фундаментальних наукових досліджень.

Саме досягнення науки призвели до того, що Римо-католицька церква відмовилась від втручання у питання пізнання (зокрема, у 1992 р. виправлена помилка у справі Г. Галілея). В бесіді з видатним російським математиком В.І. Арнольдом (березень 1998 р.) Папа Іоанн Павло II визнав, що лише наука здатна встановити притаманні природі властивості, релігія ж, за його словами, більш компетентна в оцінці можливого впливу наукових відкриттів на людину, суспільство та оточуюче середовище. Чому б не взяти за взірць цю мудру позицію? Натомість, ми спостерігаємо, що войовничий антиінтелектуалізм поглинає Україну. Показовий приклад: популярна радіостанція „Ера-ФМ” представила таку собі пані Кириєнко як „фахівця з фізики”. Ця пані стверджувала, що церковний передзвін стерилізує повітря, внаслідок чого йдуть з життя всі хвороботворні мікроорганізми. За іншими прикладами науково-культурного зубожіння в сучасній Україні також далеко ходити не треба: всі пам’ятають «фосфорну аварію» на Львівщині чи нещодавно істерію з «пташиним» чи «свинячим» грипом, коли в країні не знайшлося фахівців, здатних запропонувати ефективне розв’язання нагальних проблем. Слепа віра в чудеса й релігійні заботони – несумісна з науковим підходом до реалій природного та людського світу. Природничі науки не вписуються у церковну картину буття та свідомо виштовхуються з шкільних і телевізійних програм, зникають з книгарень, з народного світосприйняття. Тому під антимікробний церковний дзвін полишає країну освічена молодь, а „науковцями” часто вважаються невігласи й шахраї. Вони ж легко розтринують бюджетні кошти (у тому числі, і через структури, подібні до створеної при МОН України і згадуваної вище ГР).

Справжня освіта покликана дати громадянам засоби орієнтації у світі та допомогти засвоїти результати наукового вивчення світу. Ці засоби не виходять за межі освіченого розуму та здобуті ним у ході тривалої історії, інтелектуальних зусиль поколінь учених. Натомість, релігійні уявлення про світ спираються на віру у святі положення, які не можуть бути перевірені. Світська освіта формує

грамотного громадянина, робить його повноцінним представником людства. І якщо ми бажаємо забезпечити свідомість громадян ефективними методами налагодження суспільної взаємодії з метою розбудови українського суспільства, то достатньо курсу „Етики” з її „загальнолюдськими” нормами. Виходячи з вищенаведеного та враховуючи думку релігієзнавців (див., наприклад, матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Релігійний компонент в світській освіті і вихованні» (Київ, 2005 рік)), вважаємо, що:

впровадження у світську державну освіту курсів морально-етичного циклу має відбуватися з урахуванням положень Конституції України щодо відокремлення школи від церкви. Паралельне вивчення у державних школах альтернативних курсів з етики є небезпечним, бо призведе до поділу за світоглядним принципом дітей на „своїх-чужих”, а зрештою – до можливості виникнення у дитячому середовищі конфліктних ситуацій. Втручання певних церков, їх керівництва, а то й різних міжконфесійних об’єднань у формування навчальних планів державних шкіл суперечить Конституції України і Законом про свободу совісті і про освіту.

Якщо держава в цілому та МОН зокрема не приймуть за основу таку – досить помірковану – позицію та не вживуть заходів по покращенню викладання природничих дисциплін у школах та вишах, то неодмінними наслідками такого невтручання стануть:

1. деградація середньої та вищої освіти в країні, осереднювання її та сприйняття за істину в останній інстанції змісту проповідей науково неосвічених священнослужителів;
2. неминуче зростання кількості техногенних катастроф внаслідок низької кваліфікації обслуговуючого персоналу;
3. значне погіршення медичного обслуговування та зростання захворюваності населення, поширення інфекційних хвороб;
4. зведення нанівець вітчизняного ВПК та остаточна декваліфікація відповідних виробничих колективів;
5. виникнення конфліктів між громадянами різних віросповідань, між гілками різних православних церков тощо;
6. еміграція вільнодумців, атеїстично налаштованих фахівців та релігійних дисидентів.

Як свідчить історія, нав’язування будь-кому конкретних конфесійних уподобань ніколи не давало позитивних наслідків. І взагалі значна частина світових воєн виникла і виникає нині саме на релігійному ґрунті.

Насамкінець, процитуємо нещодавній відкритий лист десяти всесвітньо відомих російських вчених „Політика РПЦ МП: консолідація чи розвал країни? ”, з яким ми солідарні: „*Вірити чи не вірити в Бога – справа совісті та переконань окремої людини. Ми поважаємо почуття віруючих і не ставимо за свою мету боротьбу з релігією. Але ми не можемо залишатися байдужими, коли здійснюються спроби піддати сумніву наукове знання, витравити з освіти „матеріалістичне уявлення про світ”, підмінити вірою знання, накопичені наукою. Не слід забувати, що проголошений державою курс на інноваційний*

розвиток може бути здійсненим лише у тому випадку, коли школи та вузи озброять молодих людей знаннями, здобутими сучасною наукою. Жодної альтернативи цим знанням не існує”.

Академіки НАН України Локтев В.М. і Литвиненко Л.М., члени-кореспонденти НАН України Рябченко С.М., Омельячук О.М., Ямпольський В.О., Гнатенко С., Пашицький Е.А. та Резніков В.О., доктори фізико-математичних наук О. М. Габович і Величко О.М., доктори філософ. наук В. І. Кузнецов та Виговський Л.А., канд. хімічних наук В. О. Хаврус, кандидати філософ. наук Горкуша О. В. та Павленко П.Ю., канд. біолог наук Жолдак Н.М., головний інженер-технолог Бойчук В.М. Під листом на 31 грудня м.р. значиться ще понад сто підписів докторів і кандидатів наук з різних академічних і навчальних інституцій України.

На сайті Міністерства юстиції Росії з'явився законопроект «Про внесення змін у Федеральний закон «Про свободу совісті і про релігійні об'єднання» і в Кодекс Російської Федерації про адміністративні правопорушення». Деякі із положень законопроекту викликали занепокоєння не тільки протестантських, католицьких чи нових релігійних спільнот, а й навіть серед православних (Радонеж . -№9). Ось ці доповнення: «Не могут быть учредителями, членами и участниками религиозной организации лица, осужденные по приговору суда за разжигание межнациональной и межрелигиозной розни или иные преступления экстремистского характера»; «Миссионерскую деятельность от имени религиозной организации вправе осуществлять руководитель религиозной организации и (или) член её руководящего органа. Иные граждане и юридические лица вправе осуществлять миссионерскую деятельность от имени религиозной организации на основании доверенности, выданной соответствующей организацией или иного письменного документа, подтверждающего право на осуществление миссионерской деятельности от имени религиозной организации. Запрещается осуществление миссионерской деятельности лицам, не имеющим документа, предусмотренного настоящей статьёй». Запрещается миссионерская деятельность, «сопровождаемая предложением материальных, социальных и иных выгод с целью вовлечения граждан в религиозное объединение..., психологическим давлением, манипуляцией сознанием»..

В Держдуму Росії подано законопроект про вилучення згадки про Бога в державному гімні країни – «храняемая Богом родная земля». В ньому,

зокрема, звертається увага на те, що гімн РФ є офіційним державним символом РФ, а відтак він має відповідати положенням Конституції країни і сприяти консолідації суспільства на основі зрозумілих і прийнятних для всіх громадян країни ідей і принципів. Тим більше, що в Основному законі РФ говориться, що Росія – світська держава і що кожному гарантована свобода совісті, свобода віросповідання. Пропонується в тексті замінити слово «Богом» на слово «нами». Із засудженням законопроекту вже виступила Російська Православна Церква, назвавши його «неправильним і недальновидним».

В місті Данды (Шотландія) міська влада запланувала на Різдво грандіозні святкування, де не буде ніякого натяку на християнство. Навіть слова «Різдво» не буде, оскільки англійською мовою воно виводиться від імені Христа (Cheistmas – від Christ). Свято буде просто святом Зими. За задумкою влади, свято має показати сучасну культуру і новаторську спадщину міста. Багато чого придумали для оформлення свята, але при цьому виключили згадку про Різдво.

Представники міської ради Маріетта (штат Джоржія) розглядають питання про зміну клятви, яку дають поліцаї на вірність закону, коли йдуть на цю посаду. Мова йде про вилучення із тексту клятви слів «та допоможе мені Бог». Член ради прокурор Ван Перлберг заявив, що він особисто не має нічого проти, щоб клялися Богу, але ж можуть виникнути проблеми, коли клятву даватиме невіруюча людина чи представники деяких нехристиянських релігій.

Влада Іспанії має намір заборонити розміщувати в школах, лікарнях, в'язницях і казармах християнські символи. Заборона поширюватиметься на церемонії вступу на посади міністрів, які дотепер давали клятву на Біблію і перед розп'яттям. Своє рішення влада країни мотивує тим, що Конституція Іспанії гарантує свободу віросповідання і зазначає, що «ніяка релігія не може мати статусу державної».

Кабінет Міністрів України звільнив будівництво культових споруд і будівель, необхідних для їх обслуговування, від сплати відновлювальної вартості зелених насаджень. Ця ухвала прийнята із врахуванням того, що релігійні організації мають неприбутковий статус. Але при цьому наголошується на сподіванні, що релігійні організації, які завжди активні у проблемах екології, і в подальшому, навіть з прийняттям цієї урядової ухвали, будуть виявляти зусилля для збереження навколишнього природного середовища при плануванні нових об'єктів культового призначення.

Київська міська рада вважає, що для повного задоволення релігійних потреб киян треба мати в місті 250 культових споруд. Частина з них вже є, частина будується. Але міськрада голова виділити земельні ділянки ще під 52. Але тут можливі і скандали, бо ж на одну й ту ж ділянку можуть претендувати різні конфесії. При цьому міськрада наголошує, що в центрі міста храмів вистачає, а відтак слід їх будувати в тих районах столиці, де їх немає, а це – Троєщина, Осокорки, Позняки, Оболонь, Біличі та ін..

Мусульмани хотіли б мати свою мечеть на Оболоні, де проживає багато мусульман із 60 тисяч, які нібито є в Києві. Вони також мріють про ділянку на Лівому березі. Католики будують костели на Троєщині і на Нивках. Хотіли б мати ще один десь в районах новобудов. Питання розподілу ділянок міськрада має намір вирішити із врахуванням громадських слухань, бо ж часто проти спорудження культових споруд можуть протестувати мешканці ближніх будинків, як те мало місце із спорудженням вірменського храму на Подолі чи храму Московського Патріархату на вулиці Гончара.

Представники трьох політичних партій Бельгійського парламенту (а це – більшість) внесли законопроект, який включає ряд заборон, що стосуються мусульман. Згідно законопроекту, політики не мають права

офіційно афішувати свою належність до певної конфесії (дізнався б наш Ющенко, як релігійні питання вирішують демократи і демократично, то не бахвалилися нібито ним забезпеченою демократією, коли все вирішується без ВР його указами – РП). Їм заборонено брати участь у

різних релігійних церемоніях, позувати «на публіку» при своєму сповіданні віри. Як політикам, так і держслужбовцям заборонено одягати хіджаби, арафатки, інший одяг і символи своєї конфесійної належності. В громадських місцях (навіть над входом на кладовище) забороняється ставити хрест чи півмісяць (це не поширюється на поховання людей).

Нинішній голова Держкомнацрелігій України, колишній пастор Церкви Євангельських християн-баптистів Ю.Решетніков перебрав на себе роль єдиноістинного експерта подій релігійного життя країни. Свідченням цього є одне із його інтерв'ю, де він, зокрема, сказав, що «для віруючої людини надзвичайно важливими є усі елементи її духовного життя. І те, що цього не розуміють деякі «експерти», свідчить саме про позарелігійність (причому будь-яку) таких коментаторів, а відтак і нездатність зрозуміти почуття віруючої людини, зокрема вірних Української Православної Церкви. І це вже ставить питання про коректність відповідних коментарів». Таких «єдиноістинних» голів цього державного комітету до Решетнікова не

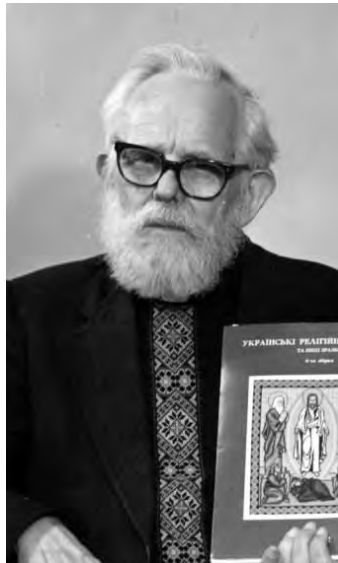
було, хоч серед них були знані не лише в Україні, а й у світі релігієзнавці – доктори наук. До того ж, вони обстоювали україноцентризм релігійного життя нашої країни і не підспівували колишнім її духовним колонізаторам. До речі, ті, кого пан Решетніков відносить до експертів в лапках свого часу присудили йому наукову ступінь кандидата наук. Відтак тоді й він є кандидатом наук в лапках.

Група американських християн обнародувала «Манхеттенську декларацію», в якій заявили про своє непідкорення владі з питань, пов'язаних із захистом життя і сім'ї. Зокрема вони виступили проти легалізації абортів, евтаназії і одностатевих шлюбів. Декларацію вже підписало 125 осіб – представників різних конфесій. Кореспондент «Русской линии» звернувся до православних священнослужителів із питанням, а чи ж має віруючий право заперечувати діючі в країні закони і в яких випадках? Більшість з них підтримали мотиви, із-за яких автори Декларації ладні не підкорятися владі. «Манхеттенська декларація» - свідчення наявності дійсної єдності християн незалежно від їх деномінаційних відмінностей», - зауважив протоієрей Максим Козлов. Але при цьому православні отці висловили додатково і свої мотиви. Так, священник Ігор Шумилов заявив, що «якщо державні закони суперечать християнській совісті і Божественним заповідям, то виконувати ці закони не слід». Протоієрей Борис Михайлов наголосив, що «віруючі мають повне право відкидати державні закони і не підкорятися їм, якщо ці закони порушують права людей на сповідання віри і на діяльність у відповідності з цим віросповіданням». Протоієрей Артем Скрипкін із Санкт-Петербургу був лаконічний: «Віруючий має право відкидати діючі в державі закони, якщо вони в свою чергу відкидають закони Божі» (Мир. - №47).

Адвокат Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів Р.Марченко добився вилучення із сайту Держкомнацрелігій запозиченої ним із газети «Дзеркало тижня» статті, де ця релігійна спільнота називається мормонами, а це не так, як вона офіційно зареєстрована державними органами ще в 1996 році, і де її без будь-яких аргументацій занесено до деструктивних релігійних організацій. В листі на ім'я голови Держкомнацрелігій вказано на неоднозначність оцінок цим органом ЦІХСОД, бо ж в листі від 28 грудня 2009 року цієї державної установи про неї сказано наступне: «Церква Ісуса Христа Святих останніх днів в Україні має внутрішню настанову дотримуватися чинного законодавства і це виконується. Її діяльність в нашій державі не завдає шкоди здоров'ю і моральності населення».

ОТЕЦЬ БЛАЖЕЙОВСЬКИЙ У СОТІЙ РІК ЖИТТЯ

Народився Дмитро Блажейовський майже сто років тому - 21 серпня 1910 року - в селі Вислоці Горішнім на Лемківщині. У 1922-1930 роках навчався в гімназії у Перемишлі. З 1933 по 1946 рік – в Римі. В серпні 1939 року одержав свячення в Колегії св. Йосафата. Тут же він вивчав філософію, теологію та історію в папських університетах. Докторат з теології здобув у 1942 році в університеті Урбаніанум, а з історії – у 1946 році в університеті Григоріанум. З 1946 і по 1973 роки отець Дмитро працював священником греко-католицьких парафій у різних штатах Америки. З 1973 року і по цей час отець знову в Римі. Тут на балконі своєї квартири отець розгорнув такий великий огорог, який круглодобово забезпечує його овочами. «Тепер живу сам на сотім році життя, - пише він, - і хоч у мене болить хребет і, ледь підпираючись, ходжу, але сам собі якось все купляю та варю і ще працюю».

Шлях, який обрав Дмитро Блажейовський, є один - це віддане служіння Богу, Церкві й Україні. Він торує його, кладучи дрібні стіби на чисте полотно, виливаючи думки на аркуш чи в біжучий електронний рядок на моніторі комп'ютера. Отець - невтомний змагун, що пером і голкою веде бій з недоскональностями земного світу за Людину. Діють по цей час організовані ним численні парафії на Американському континенті, свої результати дала й розпочата ним в 1973 році його наукова діяльність. Як історик Церкви, отець-доктор є автором 24 наукових праць, шематизмів українських та діаспорних парафій.

Отцю Блажейовському належать розробка і втілення 350 ікон та хоругв. Кожен його твір - то духовний подвиг: цілий іконостас, із складною іконографічно-установленою сюжетною лінією та багатофігурними композиціями; біблійні сцени; галерея святих і портретів видатних діячів національної культури. У задумах отця - подальші діяння, гідні Титана.

Проте діяння Дмитра Блажейовського не є самоціллю. Це - рух, започаткований ним до вдосконалення. Україна має гордитися тим, що має такого свого співвітчизника, Великого Українця, який може служити багатьом із нас за життєвий приклад! Жити так, щоб бути гідним великого Божого Дару, не втрачати й на мить нитки Власного Покликання - той урок, котрий пропонує нам Учитель Блажейовський.

Феноменом довголіття Д. Блажейовського, а він із серпня м.р. знаходиться в сотому році свого життя, за його ж словами, є розуміння часу, який Бог йому призначив. Отець говорить: «Кожен день мені дарований Богом і я мрію щодня щось зробити для Бога та України». В цих словах є втілення його наукових здобутків в історичні праці – перший талант, дарований йому Господом, та вишиті ним ікони - другий, дарований Богом і примножений отцем талантом.

Вишиванка почала впроваджуватися в церковний побут України від зламу XIX-XX століть. Вишивана ікона у тому вигляді, якою пропонує її отець Дмитро, є дещо незвичним культурним явищем. Треба мати точне око і тонкий естетичний смак, аби створити засобами вишивки такі зрівноважено-гармонійні образи, які постають на іконах роботи отця-доктора.

Силою свого таланту Дмитро Блажейовський створив цикл великої естетичної дії, зумівши витворити ту особливу психологічну проникливість і душевне тепло, яке випромінюють його вишиті ікони, більшість з яких експонується в його музеї у Львові. Автор мистецько-духовних шедеврів Указом Президента України з нагоди 15-ї річниці Незалежності України нагороджений орденом «За заслуги». Отець-доктор є почесним членом Спілки майстрів народного мистецтва України, нагороджений багатьма грамотами та дипломами. Музей вишиваних ікон та образів Дмитра Блажейовського - унікальний з-поміж музеїв такого типу в Україні. Всі його експонати, зокрема ікони і хоругви, вишиті отцем-доктором впродовж десятків років. Музей постійно отримує схвальні відгуки щодо своєї роботи від відвідувачів. Він знайомить відвідувачів з кращими зразками духовної і національно-патріотичної культури України, цікавими взірцями народної творчості та сучасними досягненнями мистецтва вишивки, які свідчать про великий історико-культурний досвід, невичерпний талант засновника музею отця доктора Дмитра Блажейовського.

Експоновані в музеї ікони дають вичерпне уявлення про творчість їх автора й переконують у його вродженому чутті прекрасного. Майстер оперує яскравими барвами кольорів, створюючи контрастні кольорові поєднання. Перед нами постає зображення Ісуса Христа, Богородиці (Одигітрії, Оранти, Покрови, Панагії), постаті Святих.

Музей зажив доброї слави серед шанувальників мистецтва вишивки. Його відвідують не тільки львів'яни, але й гості міста з багатьох країн світу, про що свідчать записи у книзі відвідувачів. Гостями музею вже було близько 280 тисяч осіб. Ми запрошуємо кожного, хто прочитає цю сторінку, під час

перебування у Львові зайти до нас і прилучитися до таланту отця-доктора. Музей розміщений в будинку 2-а на проспекті Чорновола. Простіше – за спиною в Львівській опері. Телефон – 272-15-28.

Вишивані ікони отця Блажейовського, окрім львівського музею, знаходяться в кафедральних соборах Львова, Києва Мюнхену, Риму, Лурду, а також в різних церквах і музеях Європи, Америки, Бразилії, Австралії.

Отець Дмитро пише: "Українські церкви і родинні дома у вільному світі є в середовищі інших культур, що пригнічують українську культуру та українські традиції. Нам треба протиставитися цим небезпечним впливам і асиміляції. Наша культура давня, відрізняє нас від інших, має свою красу. Під багатьма оглядами — другої такої немає. Наші батьки берегли її сторіччями, незважаючи на поневолення і наступ чужих культур. Будьмо сильні, як були наші прадіди. Вільні у вільному світі, бережимо пильно нашу культуру і наші традиції, плекаймо їх і словом і ділом".

Отець Дмитро Блажейовський, відповідаючи на питання, як він у такому віці знаходить час для написання наукових праць, малювання взорів, вишивання ікон, відповів: "Я щодня працюю в архівах Ватикану. Якщо архіви замкнені, тоді я рисую або вишиваю"

Подамо список праць отця-доктора видруку 1999-2009 років:

1. Українські релігійні вишивки. Чотирнадцять збірок. – Рим: I 979, 1982, 1984, 1992, 1992; Львів: 1995, 1996, 1998, 2000, 2002, 2006, 2007, 2008 (дві збірки).
2. Історичний Шематизм Станіславської (Івано-Франківської) Єпархії (1885-1938). - Львів: Місіонер, 2002. - 450 с.
3. Історичний Шематизм Львівської Архієпархії (1832-1944). – Київ, 2004. - 1003 с. Том 1: Духовенство; Т.2: Релігійні згромадження.
4. "Поважні недомагання в українському вихованні. Збірка особистих спостережень та рефлексій автора". - Львів: Кальварія, 2007.
5. "Деякі сумні сторінки з історії України та дещо про її сусідів". - Львів, 2007. - 639 с.
6. «Поважні осяги та втрати. Список єпархій і парафій та монастирів під Пограду по Дніпро (1768-1991)» - Львів: Каменярь, 2008.
7. «Будова, вдержання та оборона Української Держави. Збірка особистих думок автора». - Львів: Каменярь, 2008. - 240 с.
8. «Де Українська еліта? Еліту-треба виховати!» - Львів: Каменярь, 2008. - 160 с.
9. "Спільність, ініціатива, співпраця та махнівство". – Львів: Каменярь, 2009.- 159 с.

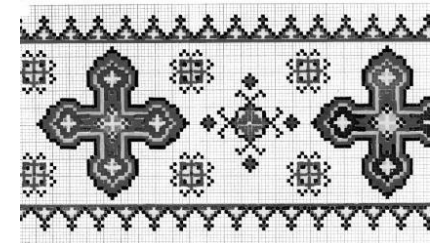
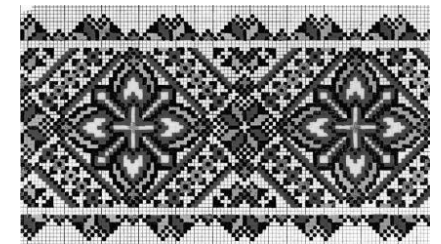
Нині отець рацює над новою книгою «Що було в Україні, а що не було і чому немає та чому».

Живучи в Римі, отець Дмитро своїми помислами в Україні, переживає за її долю. В своєму листі він пише: «Щось не є добре, бо Україні не належить до бідних країн, а тільки мабуть її господарка ні до чого, бо виглядає гіршою від комуністичних часів. Отже, українці в Україні, як виглядає, не працюють, або мало працюють, або зле чи недбало працюють. Одна порада на це, щоб кожний взявся до корисної роботи або створив щось сам, що було б добре для людей і

мав би свою працю, а при нім з часом й інші може мали би працювати. Тут – брак ініціативи і під приємності та витривалості у праці». Не із всім, що пише отець-доктор Блажейовський у своїх працях з історії України, з її нинішнього стану можна погодитися, бо ж це може бути наслідком недостатньої його поінформованості й використаної односторонньої джерельної підстави. Але з одним слід рахуватися: отець це пише не з метою дорікання, а з щирим бажанням зробити долю України історично визначеною, щасливою, успішною. «Я на українські справи дивлюся, що для українців було б корисніше, - зауважує Дмитро Блажейовський, - бо мені не подобається це розбиття церковне і партійне та занепад економічний». Його турбує не тільки те, що мало тих, хто хотів би прочитати в його книгах міркування з приводу історичної долі українців і України, а й те, що в Україні нині «взагалі мало читають», що взагалі «мозок у наших людей бутвіє і плісніє», а тому «американці загалом є мудріші від українців».

Нам до вподоби життєвий оптимізм отця. Йому тяжко жити. Дають себе у здоров'ї знати вже роки, «слабі очі», фінансова скрута і потреба в коштах і для видруку нових книг, і для утримання львівського музею вишивки. Але, попри це, Дмитро Блажейовський не скигить, не мріє про смерть, як це зустрічаємо у листах інших священників похилого віку з еміграції. «Буду працювати доки не постаріюся», - пише отець. То ж зичимо йому ще багато років до того, як ми в його листах зустрінемо думку: вже постарівся, а заодно кажемо йому, що він не самотній, бо ж в Україні його знають, цінують, чекають на нові здобутки його творчої і людям потрібної праці.

Олена ПАДОВСЬКА
та **Анатолій КОЛОДНИЙ**

АКТУАЛЬНА ТЕМА

ІСЛАМ ЗДАЄ СВОЇ ПОЗИЦІЇ ХРИСТІЯНСТВУ

Цікаве інтерв'ю виданню «Аль-Джазіре» дав Шейх Ахмад Аль Катані - лівійський мусульманський богослов. За його словами, проповідь християнства у мусульманських країнах йде величезними темпами. Лише у Африці щороку відступають від ісламу і приймають християнство близько шість мільйонів осіб, причому цей процес наростає. Кожну хвилину в Африці приймає християнство 667 мусульман, а щодня - 16 тисяч.

За словами ректора ісламського інституту в Лівії, відповідального за релігійну освіту майбутніх імамів, частка мусульман в Африці нестримно скорочується. Якщо раніше вони представляли в регіоні явну більшість, то тепер їх вже менше третини. При цьому велика частина мусульман - це араби. Число мусульман не арабів залишається тим самим і не зростає. Число мусульман арабів зростає лише за рахунок високої народжуваності, проте і серед арабів місія християнства приносить помітні наслідки. Аль Катані твердить, що становище ісламу критичне і скоро він втратить свою силу навіть в Північній Африці.

Найактивніше йде християнізація в Алжирі і Марокко серед берберів та інших етнічних груп в Цукрі. Причому 70% християн в цьому регіоні молодші 30 років. Головну роль в переході молоді до християнства відіграє місіонерське телебачення, зокрема телеканал «Аль-Хайат» з головним проповідником отцем Захарієм Ботрос - коптським єгипетським священником. У зв'язку з цим, відзначає аналітик, є підстави визнати, що моноліт ісламу починає давати сильні тріщини. Цьому допомагають місіонерські передачі, які, зокрема, передає з православного Кіпру телекомпанія «Аль-Хайат». За даними телеканалу «Аль-Хайат», в Алжирі за останні два роки кількість тих, що відійшли від ісламу і охрестилися, становить 10 тисяч на рік, а в Марокко - до 45 тисяч на рік. В Єгипті число тих, що відійшли від ісламу і готові прийняти хрещення або вже таємно прийняли його, становить до одного мільйона осіб, а в Саудівській Аравії - близько 50 тисяч. Недавно було повідомлено про групу імамів із однієї з близькосхідних країн, які, збираючись в умовах суворой таємниці, вивчають Новий Завіт. Всі ці імами продовжують своє служіння в мечетях.

Передачі священника Захари Ботроса надзвичайно неупереджені щодо мусульман. Він зі знанням цитує мусульманські хадіси про проституцію, розпусні дії по відношенню до малолітніх (в ісламі вважається допустимим співжиття з дівчатками, починаючи з 9 років), різні тлумачення про влаштування мусульманського раю з гуріями. Цитуються чисельні хадіси про вбивства, масову різанину та інше. Постійно йде порівняння мусульманського вчення з Біблією.

В іншій африканській країні - Нігерії, де процентне співвідношення мусульман і християн приблизно рівне, багато мечетей переходять на недільні служби замість п'ятничних із-за страху перед масовим наверненням до християнства. Мусульмани масово відвідують християнські проповіді, причому

деякі з них збирають регулярно сотні тисяч мусульманських слухачів. За останніх два роки в Нігерії губернатори-мусульмани чотирьох областей стали християнами. Християнство величезними темпами поширюється в північній Нігерії серед мусульман завдяки значній і вмілій організації тут роботи християнської місії. Державна влада в Нігерії не заважає проповіді серед мусульман, а багато в чому і сприяє їй.

За повідомленнями «Іслам-Уотч», в Судані близько 800 тисяч мусульман перейшли в християнство за останніх 3 роки. В Ірані число співчуваючих християнству формальних мусульман вже досягає мільйона осіб.

В Єгипті число таємних християн вже підходить до відмітки одного мільйона. Біблійне Товариство Єгипту повідомляє про величезне зростання попиту на Біблію в цій країні. Лише торік біблійне товариство продало 750 тисяч аудіокопій Нового Завіту. Також за минулий рік продано 600 тисяч примірників фільму «Ісус» і 500 тисяч примірників Нового Завіту. При цьому на початку 90-х років м.ст. продавалося лише близько 3 тисяч копій фільму. Повідомляється по те, що найзначніше іслам покидають інтелектуали. Переважна більшість їх стають християнами різних деномінацій.

В Індії кількість мусульман, що прийняли хрещення за останній рік, всього лише 10 тисяч осіб. Це в багато разів більше, ніж кількість індійських християн, які стали мусульманами. У Малайзії 250 тисяч осіб офіційно подали заяву про вихід з ісламу. Насправді кількість переконаних християн в Малайзії значно більша.

У Франції наvertsється в християнство близько 15 тисяч мусульман щороку (10 тисяч - в католицизм і 5 тисяч - в протестантизм). Навернення французів в іслам набагато рідкісніші. Причому наявні цифри відображають тих, що лише офіційно прийняли хрещення, величезна кількість мусульман приховують своє розчарування в ісламі.

За повідомленнями газети «Таймс», у Великобританії близько 200 тисяч осіб покинули іслам і вважають себе християнами. Як правило, колишні мусульмани, приймаючи християнство, не стають активними парафіянами і залишаються в основному християнами лише ідеологічно. Багато хто з них не приймає хрещення. За оцінками газети, 15% всього ісламського населення Західної Європи вже залишило іслам.

Мусульманський професор Ільяс Ба Юнус провів дослідження, яке показало, що 75% американців, які приймають іслам (разом таких нараховується приблизно 20 тисяч на рік), протягом 3 років розчаровуються в ньому і перестають бути мусульманами.

Зимові свята: правда і кривда

Витоки української звичаєвої культури, як відомо, сягають багатьох тисячоліть. Традиції, які не суперечили християнським догмам, вбирала і розвивала християнська обрядовість.

Особливо яскраві у нас релігійні свята зимового періоду. А розпочинає цикл свят довгоочікуваний діворою день св. Миколая, який відзначається в Галичині, мабуть, у всіх сім'ях, потайки в часи атеїстичної радянської влади.

Проте, пригадую, як у дитинстві, коли усвідомила, що це — обман, я мало не відвернулася від Бога, до якого прирівнювала і добродія св. Миколая. Спершу з'явилися недовіра і образа. Маленькою, діставши подаруночки, я дуже втішилася, але, звісно, презентів дитині забагато не буває. Почала міркувати, якби-то заробити їх ще більше, і вирішила: якщо цього року було їх достатньо, не зважаючи на те, що я деколи була нечемна, то постараюся впродовж наступного працювати над собою, вдосконалюватися, а відтак св. Миколай ще краще винагородить. Цю постанову пам'ятала і втілювала впродовж року. Завважила чималий прогрес у виправленні своїх недоліків. Але 19 грудня, окрім подарунків, вперше в житті я дістала і різочку (від хресного тата) — гарненьку таку, золотисту і завітчану, але — різочку! Великі були обурення і розпач: як це святий Миколай не зауважив мої старань?! Це - не справедливо! А пізніше випадково знайшла пакунок, який через декілька днів з'явився у мене під подушкою. Дякувати Богу, атеїсткою не стала, але відтоді збереглося обережне трактування релігійних звичаїв.

Наша традиція, пов'язана зі св. Миколаєм-чудотворцем, набуває нових відтінків і примушує знову застановитися над нею. Хотілось би зупинитися на двох аспектах цього звичаю — релігійно-історичному і виховному. Дослідники (митрополит Іларіон, К. Сосенко, Б. Рибаків, о. О. Мень, В. Генік) наголошують, що наші предки, поряд з культом багатобожжя, зберігали віру в Єдиного Бога-Творця, яка у дещо зашифрованому вигляді затрималася не тільки до прийняття християнства, але й до наших днів. Ідея Бога-Отця, вважають, захована в різдв'яному снопідідові (Дідухові), в образі доброго Діда-порадника українських народних казок. Аналогічний образ зберігся в міфах та обрядовості інших європейських, а також азійських народів. Скрізь цю міфічну постать, часто під виглядом жебрака, вшановували,

жертвували гощення - згідно з місцевими традиціями. У нас подекуди, наприклад, у сніп-Діда на Святий вечір клали пампушок. Але в деяких країнах Західної Європи Дід, навпаки, «прибував» з гостинцями та подарунками. Серед західних науковців поширена точка зору, що архаїчний образ Діда в нашій ері злився з образами святих — св. Мартина, св. Миколая.

Цей образ на різних теренах набув своєрідних ознак. Якщо в українців святий Миколай сьогодні чітко представлений Мир-Лікійським єпископом, то Санта-Клаус у Західній Європі профанувався: інколи він поведінкою нагадує казкового гнома, а в шапочках Санта-Клауса можна побачити навіть песиків. Російський Дід Мороз також не має релігійного смислу.

На основі цих даних варто призадуматися: що важливіше для становлення особистості дитини: отримання подарунків, а чи ж вміння жертвувати? Під цим кутом зору спробую проаналізувати сучасну форму прадавнього звичаю, намагаючись з'ясувати його корисні і не дуже, на мій погляд, сторони. Беззаперечним позитивом, гадаю, є приклад святого допомагати потребуючим, причому потайки, не чекаючи винагород. Але придивімося до нинішнього суспільства, зокрема в Галичині. Чи відчуваємо ми добротність, милосердя, любов до ближнього на кожному кроці? Ні? Але ж майже до всіх нас «приходить» і головне – ще в дитинстві «приходив» св.. Миколай! Виходить, що традиція не дала, здавалося б, очікуваного виховного результату.

А що побутує в суспільстві? Споживацтво, різке майнове розшарування, обман, захоплення сатанізмом, принаймні завуальованим, корупція. Як впливають дари св.. Миколая на ці суспільні вади? Цей звичай привчає дітей до подарунків, а не виховує благодійність і почуття радості від неї. До батьків, які вивчили і одружили дітей, св.. Миколай не завжди «приходить» - нащадкам, що привикли лише отримувати подарунки, не спадає на гадку, що і вони могли б батьків потішити.

Діти в школі вихваляються, що кому «приніс Миколай». Прикладів не знаю, але не виключено, що дитині із незбажної сім'ї може бути завидно, коли багатий однокласник похизується дорогим подарунком. Яка думка сформується тоді в дитини про справедливість святого?

Добре, що діти тепер швидше довідуються, що традиція подарунків під подушкою — не чудо, а обман. Але цей обман схвалюється батьками, підтримується Церквою...

Часто діти дивляться сценки про св. Миколая, інколи й самі є акторами таких вистав. Але яка роль найпривабливіша як для глядачів, так і для акторів? Святого? Ангела? Навпаки, всі задивляються на чортика або мріють його зіграти - він такий жвавий, веселий — не виключено, що дитині підсвідомо закортить його наслідувати!

Діти привчаються, що можна отримувати подарунки, незважаючи на те, чи чужа дитина, а чи ж ні, чи допомагає, чи працює над собою. То чому ж, коли виросте, їй не брати подарунків і хабарів, просто так, якщо дають?

Чи не краще би дітей не призвичаювати змалку до «культу подарунків», а наповнити це свято християнським змістом — на взірць св. Миколая привчати до милосердя, жертвенності, любові до ближнього? Що саме запропонувати, наразі не знаю, але самі діти змогли б подати цікаві і корисні ідеї.

Відтак прийде Різдво. Коляда - прадавній український звичай, його назва, очевидно, походить від слова «коло» і символізує річне коло. З давніх-давен на великі свята календарного циклу серед нашого та інших народів від хати до хати ходили віншувальники. Мабуть, забобонні люди, гадаючи, що від побажань залежатиме добро в родині й господарстві, боячись, щоб учасники обряду не обминули обійстя, заманювали їх гостинцями, винагородами.

Але настала нова ера. Духовна скарбниця українського народу поповнилася новими колядками християнського змісту. Діти, молодь і дорослі, наслідуючи пастушків, розносять від хати до хати вістку «Христос народився!». Але хіба могли пастушки на цьому заробляти? Не раз можна почути від дітлахів: «Скільки ти заколядував? А я стільки-то, а той — стільки-то». Та й батьки можуть похвалитися, скільки «заколядувало» їхнє чадо. В місті колядники і співають не вмюють, і репертуар часто не витримує критики. То ж до чого привчає таке колядування? До легкого заробітку, та ще й на спекуляції релігійними поняттями.

В одній з колядок співається: «Їде Бог на санях, роздає дари усім». Це, на мою думку, профанія сакрального. Здається, що нами хтось маніпулює, використовуючи людську недосконалість, щоби відвернути нас від Господа... засобом релігії.

*Марія ФЕДУЩАК, культуролог
(Нова Зоря. Газета УГКЦ.- №28)*

Реакція політичних сил в Україні на візит Патріарха Кіріла 2009 року

Прошло вже більше півроку відтоді, як теренами України мандрував із своїм неочікуваним візитом Патріарх Московського Православ'я Кіріл. Але преса цієї Церкви прагне не піддавати його забуттю, подає його як візит ледь не всесвітньоісторичної значимості, що має доленосний характер не тільки для України, а й для обстоюваного Кірілом світу «святої Русі». Нещодавно московсько-православні емісари притарбанили величезним десантом в Україну з

метою проведення тут в її столиці із імперськи визначеним призначенням міжнародної конференції «Патріарший визит в Україну: отвечаая на вызовы времени». Поруч з цим здійснюється імперський проект Круглих столів Кіріла «Три Софії – Киев, Полоцк, Новгород». Все це коїться з метою перешкодити Українському Православ'ю виокремитися в свою, визнавану Вселенською Православною спільнотою самостійну Церкву. Водночас цими заходами прагнуть довести, що **вся** Україна нібито хлібосільно зустрічала Московського владика, не зауважуючи на тому, що сотнями їздили за гостем автобусами одні й ті ж московсько-православні молільники (переважно із південно-східних парафій) по містах заїзду Московського гостя, а ті православні українці, які розглядали візит Кіріла не як пастирський, а політичний, не побажали збурити своїми відкритими акціями протесту протистояння в країні у переддень виборів, а тому вдалися лише до негативних словесних оцінок ролі Московської Церкви в колонізації України.

А взагалі український православний наряд до і під час приїзду Кіріла задавався питанням: чого приїхав? А приїхав владика із явно реваншистськими настроями. Тепер він прагне обмежити навіть ту куцу незалежність в управлінні, яку УПЦ МП надав його попередник Патріарх РПЦ Олексій. Становище предстоятеля УПЦ МП Володимира (Сабодана) у керованій ним же Церкві дечим нагадує те, яке мав у 1992 році митрополит Філарет як Предстоятель цієї ж Церкви. Москва прагне налаштувати проти нього єпископат Церкви і всі біляцерковні мирянські спільноти. Облудність тези про «самостійність в управлінні» стає все більше явною, а колонізаторські устремління Московського Патріархату щодо українців набирають нових обертів..

Показово, що співмірний по активності спалах уваги до релігійно-церковної проблематики у зв'язку з проблематикою суспільно-політичною стався 2009 року – перед, під час та після візиту в Україну нового Московського Патріарха Кирила. Представники багатьох політичних сил та громадських організацій виразно засвідчили своє ставлення до цієї події. Попри офіційні запевнення з боку РПЦ і особисто самого Патріарха Кирила, цей його візит не міг не мати (та відповідно не бути оціненим, в тому числі авторитетними експертами з релігієзнавчих питань) політичного забарвлення.

Ще заздалегідь ряд громадських організацій («Пора», «Просвіта»), УНА-УНСО та Братство Андрія Первозваного) виступили із спільною заявою, в якій назвали ідеологічною диверсією запланований на кінець липня візит Патріарха Московського Кирила. Таку заяву вони оприлюднили 25 червня в Києві під час прес-конференції в інформаційному агентстві УНІАН. Роз'яснюючи ставлення до візиту, учасники цитували попередні висловлювання Московського Патріарха, в яких, зокрема, Україну було названо частиною історичної Русі, а українців — «нашим народом».

Голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» народний депутат ВР Павло Мовчан заявив, «що стосується місії самого Патріарха, звісна річ, що він перш за все є політиком, а потім вже Предстоятелем Церкви. Сюди він їде як політик напередодні наших політичних випробувань, щоб схилити мирян на бік

того чи іншого претендента на президентський пост. Це - однозначно». Коли журналісти запитали, як саме «Пора» буде зустрічати Патріарха, її глава Євген Золотарьов відповів: «Як християни, з повагою. Але до нас іде політик, і саме як російського політика ми й будемо його зустрічати».

Ближче до початку візиту були заявлені позиції ряду правих патріотичних партій та організацій. Як повідомила прес-служба Української народної партії, член її правління УНП Степан Хмара закликав владу не лише повернути у державний та місцевий бюджети всі кошти, виділені на організацію візиту в Україну Глави Російської Православної Церкви Кирила, але й скасувати його прями телетрансляції. «Українська народна партія закликає українську владу не фінансувати ще одну шовіністичну акцію Росії, яка внесе ще більший розкол в Українське православ'я й призупинить процес творення Соборної Української Церкви», – наголосив С.Хмара.

Докладно задекларували свої погляди на візит і ширше - на діяльність РПЦ в Україні ВО «Тризуб» імені С.Бандери, Організація українських націоналістів - ОУН (р) та УНА-УНСО. Проаналізуємо представлені громадянські позиції в оригінальних цитатах. В Заяві центрального проводу «Тризубу» насамперед підкреслюється історична спадкоємність використання російською владою православної Церкви як інструменту підкорення українців: «Московський імперіалізм за весь час свого існування робив неодноразові спроби повного знищення української нації. Усіляку підтримку в цих сатанинських діях йому надавала так звана «Русская православная церковь». РПЦ завжди була надійним оплотом та безвідмовною зброєю у руках кремлівських імперіалістів: і в добу знищення українського козацтва; і під час царського панування на нашій землі; і тоді, коли Україна спливала кров'ю під московсько-більшовицькою окупацією. Московські попи завжди йшли в авангарді «русских» окупантів, які фізично винищували українців, вбивали .християнську і національну свідомість, русифікували наш народ».

Ситуація не змінилася і в наші дні: «На 18 році незалежності держави Україна ця структура і далі активно проводить свою антиукраїнську діяльність, прикриваючись святим Ім'ям Господа нашого Ісуса Христа. Московські попи не лише заперечують право українців на свою державність, але й просторікують про те, що українців взагалі не існує як окремого народу. Ось у цьому і суть їхньої так званої «релігії» - бути вірними васалами кремлівської влади, хто б її не уособлював... Ось і новий їх «патріарх» Кіріл... йде слідами своїх попередників: він робить все можливе для того, щоб відновити імперський вплив Росії в Україні – державі, саме існування якої руйнує їх історично-державотворчі міфи».

Далі в Заяві констатується розуміння того, що візит Патріарха РПЦ Кирила в Україну «має на меті не реалізацію релігійних потреб вірних «московського патріархату», а подальше закабалення душ тих українців, що перебувають у полоні ілюзій на рахунок «канонічності» та «православ'я» РПЦ і її філіалу в Україні так званої УПЦ МП. Путінський ставленик Кіріл має чітке завдання від свого ляльководи – підготувати плацдарм для подальшого наступу на державність української нації та зробити все можливе, щоб не допустити

створення єдиної Помісної Христової Церкви в Україні, яка б мала релігійне єднання як з Апостольським Престолом у Римі, так і з Вселенським Патріархатом у Константинополі». До речі, через кілька днів після закінчення візиту і пролунала Заява Президента Росії Медведева з претензіями, в тому числі й щодо релігійно-церковних питань, до української влади...

Засвідчивши своє, відповідно, негативне ставлення до РПЦ та візиту її Патріарха як імперської акції зокрема, ВО «Тризуб» підкреслює: «Ми розуміємо, що для кремлівських господарів цього «патріарха» було б дуже вигідно під час його візиту спровокувати масові заворушення між українськими християнами та «п'ятою колоною» Москви в Україні, з подальшим тиражуванням цих подій як прикладу міжрелігійної ворожнечі на українській землі». Тому Головне командування ВО «Тризуб» ім. С.Бандери прийняло рішення про мирне і законне реагування: сформувати декілька мобільних підрозділів для збору інформації та нейтралізації можливих провокацій з боку промосковських сил.

На завершенні Заяви «Тризубу» висловлюється думка, що «силові структури нашої держави зобов'язані нейтралізувати використання «п'ятою колоною» імперської символіки, антиукраїнських гасел та знуцання над пам'яттю жертв Голодоморів і борців за волю України. Якщо ж протидії московському шабашу з боку держави не буде, то він буде наштовхуватися на праведний гнів українців і отримувати належну відсіч, незважаючи на політичну кон'юнктуру..., бажання чи небажання владоможців». Треба відзначити, що, хоча під час візиту Патріарх Кирило на пропозицію Президента України поклав квіти до київського пам'ятника жертвам Голодомору, у своїх міркуваннях, зокрема, в прямому етері телеканалу «Інтер», намаганнями «обілити» Сталіна поставив під сумнів щирість своєї поваги до трагедії мільйонного знищення українців голодом.

В Заяві ОУН (р) з приводу візиту до України патріарха Кирила наголошується, що, з одного боку, «Організація Українських Націоналістів (р) поважає право на свободу совісті та віровизнання кожного українця». З іншого ж – «разом з тим, ми вважаємо неприпустимим втручання в духовний простір України сил, ворожих українській нації». В Заяві підкреслюється, що діяльність УПЦ МП є частиною діяльності всього Московського Патріархату: «УПЦ Московського Патріархату (фактично РПЦ) є ідеологічним підрозділом Кремля, який здійснює інформаційну та гуманітарну експансію, спрямовану на знищення українського духу та українського Православ'я». Заяви ж та вислови Патріарха Кирила щодо України («не вважайте мене іноземцем») «показують справжнє обличчя кремлівської патріархії. Ідеологема, яку пропагує Кіріл - «Свята Русь – Росія, Україна і Білорусь» та «єдність православних народів» є лише черговою модифікацією російського, імперського шовінізму».

Далі в Заяві ОУН (р) аргументується: «Протягом років незалежності України ми є свідками, як ієрархи РПЦ в Україні втручаються в українське політичне життя, роздмухують антиукраїнські настрої, здійснюють рейдерські атаки на українські храми та провокують міжконфесійні конфлікти в Україні». Відтак, слідує висновок: «Керуючись вищенаведеним, ОУН закликає

Московського Патріарха Кіріла утриматись від візиту до України. Українці готові прийняти у себе лідера будь-якої церкви, в тому числі і Кіріла. Однак, перед цим РПЦ повинна зняти анафему з Гетьмана України І.Мазепи та відмовитись від конфесійних претензій на Україну. Українці – нація з тисячолітньою християнською традицією й вони мають право на власну Церкву. І жодних старших братів з Москви нам для цього не потрібно». Зрозуміло, що такі поради не були прийняті до уваги, навпаки, Патріархом була зроблена порада навзаєм: не «переглядати» історію та не героїзувати імена, які не сприймають всі українці (а до останнього якраз і прилучалася та досі причетна саме РПЦ).

УНА-УНСО, яка задалегідь повідомила про свій намір пікетувати Патріарха Кирила та реалізувала цей намір на практиці, також наголосила на історичній та сучасній українофобській ролі РПЦ та УПЦ як її частини: «Російська Православна Церква Московського Патріархату з самого моменту свого заснування зайняла чітку лизоблюдну позицію стосовно влади російської імперії, що була і є ворожою для будь-якого, тверезо-мислячого українця. В часи монархії – керівництвом РПЦ завзято прогиналось під недолугих царів та заїжджих шльондр-цариць, оголошуючи останніх «божими помазаниками» та анафемствуючи ворогів царату. В часи правління червоних комуно-фашистів чільники РПЦ... співпрацювали з НКВД, «стукаючи» на вірян, що йшли на сповідь, тощо, і все це – незважаючи на нищення тисяч і тисяч простих, ні в чому не винних священників та пилондрів церковних споруд. Не полишає РПЦ МП свого ганебного прогинання перед російською владою і зараз – ставши оплотом та вірним знаряддям в руках окупаційного антинародного КГБшно-путінського режиму. Сьогодні ж... УПЦ МП – продовжує «славні» традиції своєї північно-східної матері, а саме - йде на будь-які кроки, кооперується будь-з-ким, хай навіть з кримінальними авторитетами, аби виконати завдання «боженьки Путіна» та нашкочити Україну».

Щодо сьогоднішнього, УНА-УНСО висловлює до цієї Церкви такі претензії:

1. пряме втручання в політику на користь вигідніших, ближчих до Росії політичних сил (зокрема, під час виборчої компанії 2004 р. – листівки та заклики голосувати за провладного кандидата та плямування народного висуванця як «антихриста»);
2. шкідництво в мовному питанні: у вигляді настанов, що, оскільки начебто Бог не розуміє української мови, вірним православним християнам треба молитися лише російською;
3. паплюження державних символів України та пропаганда російської символіки (мовляв, «Святий символ рівноапостольного князя Володимира, а нині – герб України Тризуб – це, виявляється символ антихриста, і поклонятися треба єдиному державницькому символу – двоголовому орлу», популяризація культу Російського імператора Миколи II та ін.).

Слід відзначити, що при тому усювці розрізняють провідну «політику» Церкви та діяльність її рядових священнослужителів, підкреслюючи: «Не варто звинувачувати у всіх смертних гріхах простих священників УПЦ МП; серед них, безперечно, є чимало дійсно вірних своїй справі, і головне, віруючих людей, чого

не скажеш про керівництво». УНА-УНСО виступають за те, щоб українці самі вирішували у своїй хаті свої релігійно-духовні питання.

Отже, в оприлюднених позиціях правих організацій чітко відзначається історична й сучасна роль Московського православ'я як духовного та ідеологічного поневоловача, русифікатора українців, а його ієрархів – як підручних російської світської влади. Натомість підкреслюється духовна самодостатність українців та їх право на організацію свого релігійно-церковного життя без вказівок від «старших братів».

Можна зауважити, що в сьогоднішній Україні подібні організації мають невелике число активних прихильників. Проте варто підкреслити, що реагування назустріч візиту Патріарха Кирила здійснювали не лише радикальніші політичні організації: інтелектуальну, інтелігентно-виважену спільну заяву зробили ряд визначних діячів української культури, мистецтва і науки, котрі позиціонують себе як українців-православних та належать (або симпатизують) до правочентристського політичного сектору - Слово у відповідь (Апокрисис) православних християн України на міжконфесійні чвари, суспільні біди, спокуси й випробування¹.

Проаналізуємо месиджі цього ґрунтового тексту. Він починається такими словами: «Людині насилаються біди й спокуси, щоб перевірити й випробувати її. Сьогодні одним з найтяжчих випробувань для України є розділення її духовного тіла між різними православними конфесіями. Це розділення штучно підтримується з-за кордону, а подекуди й усередині нашої країни, тими, хто не хоче єдності нашого народу і нашої Богом береженої України». Далі лаконічно нагадуються історичні факти про політичну та релігійну історію Київської Русі та Московії, відповідні особливості та відмінності, українське християнське та цивілізаційне «первородство». Підкреслюється, що «Ми згадуємо все це не для того, щоб доводити свою першість. Бо чи є більший гріх, ніж марнославодство?... Ми це говоримо, щоб застерегти Московський патріархат і Російську державу від порушення Восьмої Божої заповіді – «Не вкради».

Ретроспективний екскурс сучасного Апокрисису логічно продовжується рефлексіями щодо недавньої історії: «Довгі століття іноземні поневоловачі намагалися переконати український народ, що він ніхто і що в нього немає нічого – ні віри, ні історії, ні Церкви. А коли український народ доводив, що в нього все це існує, його вбивали. Бог говорить: «Не бійтеся тих, хто вбиває тіло, а душі вбити не може. Бійтеся тих, хто може душу й тіло згубити у пеклі». Протягом сотень років імперія «вбивала через душу», використовувала Церкву на згубу українському народові. Українська Автокефальна Православна Церква в 1927 – 1933 роках була тотально знищена не лише в тисячах священників, але й у

¹ Слово у відповідь (Апокрисис) православних християн України на міжконфесійні чвари, суспільні біди, спокуси й випробування // [http://www.uaorthodox.info/ua/catalog/Publikatsiyi/Zayavi_i_zvernennya/Slovo_u_vidpovid_\(Apokricis\).html](http://www.uaorthodox.info/ua/catalog/Publikatsiyi/Zayavi_i_zvernennya/Slovo_u_vidpovid_(Apokricis).html).

мільйонах вірян. Натомість Московська Церква, як і в попередні століття, у руках влади перетворилася на інструмент нищення й руйнування українства». Усе це, як підкреслюється, нищить Церкву, її святу місію спасіння душ, перетворюючи на «знаряддя шовіністичного шаманізму».

Нарешті, констатується щодо сьогодні: «Метастази цього не минули й сьогодні. І досі Московська Церква переконує український народ, що йому добре там, де його винищували мільйонами. Але ж той пастир, який віддає свою паству на загибель, – не добрий пастир. Нині ієрархи Московського патріархату «освячують» ядерну зброю – засіб масового знищення людей, проводжають у путь на українські землі рогатих «байкерів» з печерно-шовіністичними гаслами і оголеними дівичками (додамо - під хоругвою Спаса). Церква хворіє на цезарепапізм. Під час деяких «хресних ходів» люди з перекошеними від злоби обличчями несуть портрети Й. Сталіна, намагаючись тим самим спотворити православне християнство – релігію Божою любові. Рік тому в церкві Московського патріархату під Петербургом з'явилася ікона із зображенням Сталіна – найкривавішого вбивці в багатостраждальній історії людства».

Далі укладачі послання звертаються до статистичних даних, відзначаючи певні кореляції конфесійних орієнтацій чи симпатій та духовно-морального стану громадян України: «Господь карає людей за гріх, а винагороджує – за його подолання. Сьогодні на тих територіях України, де переважає Московський патріархат, зафіксовано найбільший рівень соціальних бід і хвороб: злочинів, наркоманії, пияцтва, азартних ігор тощо. Це значить, що церква недостатньо виконує своє покликання. Церквам у всіх регіонах України час зайнятися не чварами, а своїми прямими обов'язками, спасаючи душі й тіла людей».

Як висновки наголошується:

1. Потреба (і правність) в Україні єдиної Помісної Православної Церкви: «Така Церква потрібна не для політики. Вона займатиметься спасінням душ і викоріненням соціального зла, а не воюватиме з православними та іншими християнами і не поширюватиме це зло». «Розмовами про «канонічність» і «неканонічність», в яких Україні намагаються підкинути ідею, що канонічною може бути лише Церква, затверджена КДБ. Цим намагаються заперечити слова Господа: «Де двоє чи троє в Ім'я Моє зібрані, там Я серед них». Тим більше народ, який прийняв апостола Андрія і з земель якого тисячу років тому відбулося охрещення мільйонів людей і сотень мільйонів їхніх нащадків, не може не мати права на свою Церкву».
2. Доцільність оптимістичного сприйняття реалій, що аргументується в наступний спосіб: «Попри все, вірте: Господь милосердний до нашої землі! Підтверджені цьому безліч. Ще двадцять років тому «реалістам» здавалося, що Україну назавжди поховано. Наш український народ хотіли стерти і знищити з лиця землі, а нашу землю й історію – загарбати собі. Та Бог не попустив цього. Вогонь віри не згас. У ті часи українці вітали один одного словами: «Христос воскрес! – Воскресне Україна!». Історія показала, наскільки правдивою була ця віра».

3. Водночас – нагальність конструктивних дій: «Нині нам потрібна така ж за силою віра та максимальні зусилля», зокрема:

- припинити міжконфесійні суперечки, а жити на засадах миру й любові, служіння Богові та своїй земній Вітчизні;
- зміцнитися у вірі й відвернутися від гріхів. «Лікування країни почнеться з наших душ. Ми закликаємо всіх припинити примирливе ставлення до зла. Корупція, хабарництво – це гірше ніж крадіжка. Це ще й зрада довіри, крадіжка в того, хто довірився тобі й узяв тебе охороняти»;
- всім православним християнам України стати єдиним Православним Братством, підтримати всіма своїми силами створення єдиної Помісної Православної Церкви.

Завершується «Апокрисис» рядом плідних мислєвірусів, серед яких найважливішим нам представляється такий: «Кожна людина сама обирає чи добро, чи зло. І кожен нестиме відповідь перед Богом за свій вибір».

Як бачимо, попри відмінності у формулюваннях, сутнісний сенс відозви інтелектуалів багато в чому збігається із Заявами радикалів. На відміну від перших, які не дочекалися запрошення на спілкування з Патріархом Кирилом (на «бесіду» з ним у прямий етер Інтеру були відібрані лише чотири представники України), другі, разом з непартійними громадськими активістами, виходили на зустріч шляхом слідування Патріарха в різних точках візиту, щоб донести до нього свої погляди.

В перші дні візиту це були свободівці, усовці, братчики Братства Андрія Первозваного та представники Української громади Києва. Свободівці підкреслили сталість власної позиції в церковному питанні: «В Україні має бути створено Єдину Помісну Православну Церкву з центром у Києві. УПЦ МП має називатись Російською православною церквою в Україні з відповідним статусом закордонної церкви. «Свобода» виступає категорично проти втручання так званої РПЦ і її васала – УПЦ МП – у внутрішньо-політичні справи в Україні». Учасники пікетів демонстрували гасла: «Що забув в Україні генерал-патріарх ФСБ-МП?», «Геть московський прозелітизм-імперіалізм!», «Кіріл – пастир? Ні, сатрап!», «РПЦ – канонічність за сталінсько-гебістським каноном», «Українське православ'я проти московського мракобісся» та ін. Натомість з боку зустрічаючих Патріарха Кирила неодноразово лунали антиукраїнські, антидержавні гасла, виднілися російські прапори.

Окремо висловилося Волинська обласна організація ВО «Свобода»: «Вже у перший день візиту в Україну керівник Російської Православної Церкви дозволив промовляти слова, які свідчать про його справжні наміри. Патріарх з Москви заявив про те, що всі православні українці – його паства. Це, на нашу думку, є образою релігійних почуттів мільйонів українців. Кіріл в Україні перебуває як гість, а намагається поводитись як господар». У зв'язку із заявленими намірами Патріарха відвідати Волинь, тамтешні свободівці підкреслили: «Московський церковний ієрарх повинен усвідомити, що він – на території іншої суверенної держави з давньою культурою, традиціями і

церквою, яка на кілька віків старша за Московію. В той час, як князь Володимир засновував собори, церкви та монастирі на Волині, Москва була маленьким нехристиянським селом на болоті. Саме з території сучасної України християнство поширилося на північ, а не навпаки. Тому не треба закордонним візитерам повчати українців, в яку церкву ходити, якому Патріарху підкорятися, якою мовою Богу молитися». Було, відтак, заявлено, що «перебування патріарха Кірила на території Волинської області та Української держави проводиться в інтересах Кремля і носить відверто антиукраїнський характер», й «Свобода» проводитиме пікетування з метою «не допустити антиукраїнських висловлювань та дій з боку керівника РПЦ».

Пікетування й було проведене 4 серпня 2009 р. у: Володимир-Волинську: близько двох тисяч людей вийшло назустріч Патріарху Кирилу з протестними гаслами, аналогічними вище наведеним. Керівник секретаріату Волинської області організації ВО «Свобода» Святослав Боруцький зазначив: «Втратити українську метрополію для Московського патріархату означає втратити практично, все. А, втративши Україну, вони залишаються без вкраденої ними української історії. Тому вже другий тиждень поспіль роз'їжджає по українських містах московський ієрарх зі своєю світою. І замість того, щоб сіяти добре й вічне – на догоду Богу, як і належить церковній особі, він розпилює лише попіл зла та розбрату з-поміж чужого йому народу».

Якраз тоді був найбільш проблемний період перебування Патріарха Кирила в нашій державі: після, скажімо так, неоднозначних щодо зв'язку з політикою, виступів на сході й півдні України, він, не зважаючи на певні корекції свого маршруту, все ж поїхав західною Україною, де наразився на вже масові протести. В той самий день ВО «Свобода» направило до Генеральної прокуратури заяву про порушення кримінальної справи проти громадянина Російської Федерації Владіміра Гундяєва (Патріарха Кирила) за дії, спрямовані на розпалювання релігійної ворожнечі і ненависті в Україні та образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями (ст. 161 Кримінального кодексу України). На користь цього у заяві аргументується: «Усі запевнення представників Московського патріархату, у тому числі громадянина РФ Гундяєва («патріарха Кірила»), про те, що цей візит «не політичний, а пастирський», а сам громадянин РФ Гундяєв приїхав в Україну «просто помолитися», були звичайною димовою завісою. Насправді, громадянин РФ Гундяєв більшу частину свого візиту присвятив політичним справам і поводив себе не як духовна особа, а як спецкомісар Кремля. Навіть графік та маршрут громадянина РФ Гундяєва свідчить про завідомо провокаційний характер його візиту. У своїх «проповідях» громадянин РФ Гундяєв брутально ображав релігійні почуття десятків мільйонів українських православних, які не є парафіянами московської церкви, та грозив усякими карами українській владі та громадянам за так званий «розкол». Тому ВО «Свобода» вважає, що «громадянина РФ Владіміра Гундяєва... необхідно депортувати з території Української держави і в майбутньому йому має бути заборонений в'їзд в Україну».

Принагідно ВО «Свобода» наголосила, що послідовно виступає за зміну статусу УПЦ МП на закордонний та перейменування її у «Російську православну церкву в Україні», оскільки «це унеможливить у подальшому подібні провокації з боку РПЦ та стане рішучим кроком до створення Єдиної Помісної Православної Церкви з центром у Києві».

Тоді ж, 4 серпня 2009 р. заяву з оцінкою перебігу візиту зробив і НРУ: «Народний Рух України шкодує, що візит Патріарха Російської Православної Церкви Кирила не став фактором підвищення духовності українського народу і подолання розколу серед українських церков, а навпаки – відбулася фактична спроба посилення ворожнечі серед православних в Україні». Рухівці зазначили, що вибір святих місць у програмі перебування Патріарха не залишає сумнівів щодо спроб Російської Православної Церкви збільшити свою присутність і вплив в Україні, а сам візит, який широко пропагувався як пастирський, таким не став. Натомість «тон заяв, які лунали з вуст московського гостя, більше походив не на пастирське слово, а на патерналістські політичні повчання "московського великодержавника».

НРУ також підкреслила, що очікування розуміння з боку Патріарха Кирила природного прагнення українців до розбудови власної Української Помісної Церкви не справдилися. Навпаки, його відповіддю було, що Помісна Церква на Україні вже є, і це УПЦ (Московського Патріархату). І це при тому, що за всіма соціологічними опитуваннями, більшість українців прагне до відновлення історичної, єдиної канонічної церкви з центром у Києві – наголошують рухівці. Відтак, Народний Рух України висловив переконання: відновлення Українською Православною Церквою Київського Патріархату свого історичного самодостатнього статусу є справою часу і доброї волі українських православних християн, які мають нагадати російському духовенству, що «у чужий монастир не варто ходити із своїм уставом».

Отже, по суті всі патріотичні чинники право-центристської орієнтації (а це, як можна було переконатися, не лише радикальні організації, а й широко знані та шановані інтелектуали, відомі культурні, громадські діячі й науковці, в тому числі й ті, що відсиділи як політв'язні радянського режиму за свої українство) були спільні у своїх претензіях до РПЦ взагалі та до візиту Патріарха Кирила зокрема.

Лідер «Фронту змін» Арсеній Яценюк, з яким пов'язує свої електоральні симпатії частина інтелігенції та бізнесових кіл демократично-центристської орієнтації, у своїх коментарях з приводу візиту Патріарха Кирила був стриманий. Він насамперед відзначив, що, на його думку, у відносинах держави і Церкви має бути мінімум політики. Натомість, зауважив А.Яценюк, багато українських політиків використовували візит Патріарха для того, щоб поруч із ним потрапити в об'єктив телекамер. «Невже, - задається він питанням, - більшість наших топ-політиків упевнені, що молитва без софітів не діє?» За думкою А.Яценюка, якби «наш бомонд насправді так шанував Бога, як це демонструють телекартинки, то в політиці й у стосунках із людьми він діяв би так, як вчить Євангеліє, а не перетворював би патріарші візити в прогулянки на пленері».

Дійсно, як могли бачити не лише очевидці «на живо», але й телеглядачі, чимало політиків старанно намагалися «попадати в кадр» з Патріархом Кирилом, нагадуючи часом підлітків-фанатів біля свого поп-кумира. Особливо відзначився в цьому лідер Партії регіонів В.Янукович. Не беручись судити про його духовні мотиви, наголошувани самим В.Януковичем, мусимо погодитися з експертами та рядовими спостерігачами подій, що

виглядало це не надто коректно, особливо коли при тому опинявся на задньому плані Предстоятель УПЦ МП митрополит Володимир та інші церковні ієрархи. В.Янукович, як і його соратники по Партії І.Богословська (котра від усіх промов Патріарха Кирила мала піднесений настрій), відзначив слова Патріарха Кирила про віру, зокрема, як основу сильної держави та нормального розвитку суспільства. Останнє, на нашу думку, абсолютно слушно. Натомість надія В.Януковича на

те, що візит Патріарха Кирила сприятиме об'єднанню України, не справдилася. Але, В.Янукович виявився справді правий в тому, що, слухаючи Патріарха Кирила, «замислюєшся все глибше і глибше над тим навколишнім світом, в якому ми перебуваємо». Це і зробили під час візиту Московського гостя велике число українців, рефлексуючи, в тому числі, над кореляціями релігійно-церковних та культурно-цивілізаційних і політичних орієнтацій.

Відзначимо, що оцінки візиту Патріарха Кирила більшої частини науковців, експертів (а також і журналістів) по суті співпали з оцінками патріотичних чинників право-центристських суспільно-політичних поглядів. Мусимо також констатувати, що відповідна основна аргументація та висновки була висловлена і «голосом народу»: в різних Інтернет-обговореннях більшість диспутантів приставала на аналогічну точку зору. *Попри наявність в УПЦ МП здорових сил, які щирі у своїй україноцентричності (як серед ієрархів, так і серед віруючих), оцінка її як частини Московського Патріархату є по суті адекватною.*

Канд. філос. наук Ольга НЕДАВНЯ

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ*

ЖИВА ЕТИКА або АГНІ ЙОГА**

Жива етика – Агні Йога – релігійно-філософський світогляд, а також духовно-етичне вчення, що синтезує древню мудрість Сходу із сучасними науковими і філософськими досягненнями. *Жива етика* акумулює світовий духовний досвід минулих епох, вносячи до нього реалії нашого світу.

Фундатори Живої Етики. Участь у створенні та оприлюдненні *Живої Етики* – головний подвиг сім'ї Реріхів, які

не ставили свої прізвища на титульних аркушах книг вчення, вважаючи, що останнє не має авторства і є загальнолюдським надбанням. Вчення *Живої Етики* викладене в їх книгах «Ноклік», «Озаріння», «Громада», «Агні-Йога», «Серце», «Безмежність», «Ієрархія», «Світ Вогняний», «Аум», «Братерство», «Надземне», що утворюють своєрідне Святе писемство на понад трьох з половиною тисячах сторінках.

Жива етика не відкидає жодного вчення, що існували до неї, визнаючи величезне значення наступності вчень. Серед тих, що тією чи іншою мірою передували *Живій етиці*, можна назвати і християнство, і античну філософію, представлену постатями Геракліта, Піфагора, Анаксагора та Платона, і зороастризм, й індо-тибетські езотеричні доктрини.

Жива етика знаходиться в повній відповідності з традицією російського коствізму, ставить й вирішує такі проблеми, як онтологічні основи буття, багатовимірність матерії, зв'язок людини і Всесвіту, цілісність світобудови і безсмертя.

Фундаментальним для вчення є твори *Рамакрішні* (1836-1886) – од ного з перших, хто сповістив про єдність основ великих релігій світу, і *О.П.Блаватської* (1831-1891), яка вперше обнародувала потаємні вчення, на яких ґрунтуються

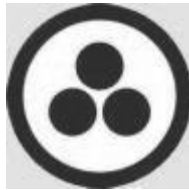
* В кожному новому числі часопису "Сторінка конфесії" надається новий релігійний течії.

** Матеріал підготувала Ірина САВІНА.

всі світові релігії і які вперше спробувала провести релігійно-філософський синтез духовних вчень всіх віків і народів.

Тексти Живої етики базуються на духовно-філософському словникові Сходу. Вони збудовані за принципом спіралі – постійного поглиблення й розширення понять від першої книги до наступної. Розділення тексту на параграфи і фрагменти, кожний з яких, постаючи як окреме ціле, водночас є ланкою загальної побудови. Сам поділ текстів природним шляхом спонукає читача до повного духовно-емоційного занурення в зміст написаного. Вчення побудоване так, щоб на кожному новому щаблі свідомості охоплювати всю її велику периферію і тим самим входить в життя, а не відриватись від нього. Таке поглиблене засвоєння текстів Живої етики неодмінно має супроводжуватися впровадженням основ його в життя кожного дня. Лише тоді нібито в людині почнеться добродійна трансформація в духу.

Вчення Живої Етики. Жива етика розглядає світобудову як грандіозну одухотворену енергетичну систему, в якій людина є лише однією з багатьох структур, тісно пов'язаною з іншими і взаємодіючою з ними. Все те, носієм чого є людини, - її почуття, думки, дух, тіло, її традиції, прагнення, сприймання і т.п., - є енергетичним за своєю сутністю й взаємодіє із загальною космічною енергетикою.

Космічна еволюція людства постає у вченні енергетичним процесом, який одержує розвиток при енергообміні. Внаслідок останнього відбувається кількісне й якісне нагромадження енергії, що підвищує енергетичний потенціал як окремої людини, так і всього народу країни, планети. Це створює подальші можливості для їх еволюційного просування.

В книгах Живої етики розглянуті найбільш загальні закони Космосу. Серед них – Закон причинно-наслідкових зв'язків, відповідності форми й енергії, термінів, космічного співробітництва, ієрархії, спірального розвитку Всесвіту та інші.

Згідно з вченням Живої етики, планета Земля в кінці ХХ ст. підійшла до нового еволюційного витка, характерними особливостями якого є підсилення взаємодії світів інших вимірів з нашим світом, поширення енергоінформаційного обміну з ними, підвищення рівня синтезу матерії й духу.

Наріжним каменем вчення Живої етики є поняття психічної енергії. В книгах з її проблем віднаходимо насамперед глибоке розуміння психічної енергії й визначення засобів раціонального підходу до її вивчення. Психічна енергія, яка визначається в Живій етиці також як «вогняна енергія» або «вогонь», - це не тільки символ нестримної людської волі до вдосконалення, а й об'єктивно існуючий, але ще не відомий науці вид енергії. Друга назва Живої етики – Агні Йога перекладається з санскриту як «оволодіння вогнем».

Символ «вогню» як очищуючої божественної сили відомий всім релігіям світу. Жива етика розглядає цей вогонь як енергію, що розлита в кожному атомі Космосу і сконцентрована людині. В цей момент, коли екологічна і моральні

атмосфера на планеті дійшли до максимально критичного стану, енергія вогню покликана зупинити на планеті руйнівні тенденції й очистити її від усіх видів зла і дисгармонії, що накопичилися за довгу історію людства, починаючи від агресивної егоїстичної психології і закінчуючи техногенними проявами. Жива етика стверджує, що, будучи свідомо сприйнятою людиною, вогняна енергія перетворюється в духовну силу, енергетику, що забезпечує процес еволюції.

Людська думка - мислетворчість є єдиною ланкою між етикою та психоенергетикою. Вчення стверджує, що думки становлять тонкоматеріальні субстанції, які утворюють духовну атмосферу планети. У вченні Агні Йоги думки визначаються як сутності духовного плану зі всіма ознаками самодостатнього існування. Як суттєвість духовного плану, думка є незнищеною. Мислеобрази, утворюючи у просторі величезні резервуари мислелили, не знаходячи для себе застосування в творчій діяльності, обвалюються на людство у вигляді всіляких стихійних лих, що набувають глобальних масштабів.

Людина не сподівається отримати більше від того, що вона посилає в простір. Якщо досі людина усвідомлювала свою відповідальність за дії і слова, то Нова епоха, за Агні Йоогою, вимагає, щоб людина свідомо зрозуміла і прийняла відповідальність за своє мислення.

Просторове мислення неминуче призведе людину до формування космічної свідомості. У вченні визначаються проблеми не тільки земної, а й космічної етики. Фізичний світ і біологічні форми життя, згідно з Живою етикою, не є єдиним в нескінченній світобудові, а тому не повинні відокремлювати людину від інших перспектив і еволюційних можливостей. У майбутньому людина повинна розширити свою свідомість до досягнення інших форм матерії, до пізнання інших вимірів, що визначаються у вченні як Тонкий (пов'язаний із почуттями) і Вогняний (такий, що пронизує думку і дух) Світи, і досягнення можливості свідомого буття в цих Світах.

Вчення про психічну енергію. Агні Йога визнає безсмертя людської індивідуальності і дотримується доктрини перевтілень, згідно з якою ця індивідуальність має декілька втілень на Землі з метою одержання духовного досвіду. Земля виступає підготовчою сходинкою для довготривалого життя в Надземному. Мета і зміст земного перебування пояснюється відтак лише завданнями духу, що черпає досвід і знання й множить їх в кожному тілесному втіленні. Звідси глибокий зміст і розуміння особливої значимості перебування людини на Землі. Істинне безсмертя її пов'язується з розвитком нею здатності зберігати свідоме життя в Надземному, що створить умови для безперервності пам'яті, тобто безсмертя.

Агні Йога схвалює будь-який науковий підхід і будь-яке сміливе дослідження, спрямоване на вивчення психічної енергії. Зважаючи на те виняткове положення, яке займає психічна енергія в світобудові, а також враховуючи те, що цей найважливіший чинник життя повністю це не досліджений, Жива етика закликає не тільки вчених, а й кожную освічену людину розпочати її вивчення, бо, не знаючи основних властивостей цієї енергії, не можна оволодіти й свідомо користуватися нею.

Нові досягнення в науці, нові дослідження і відкриття законів психічної енергії вимагають нового проникнення і розуміння світу суб'єктивного або світу духовного. В результаті цього буде встановлений зв'язок світу щільного, тобто фізичного, із світом тонких енергій.

Відкриття вчених визначають перевагу психічної енергії людини над всіма до цього часу відомими енергіями. Буде показана пряма залежність властивостей психічної енергії людини від її духовного стану.

Вчення містить у собі аргументовану критику захоплення магією і всіма суто механічними засобами оволодіння прихованими силами людини. Штучне відкриття духовних центрів або чакр, сформоване тривалою еволюцією психофізіологічних механізмів людини, веде до духовної безвиході (в духовному вимірі в глухий кут – Авт.) . Небезпека цього шляху – в поступовій втраті духовної рівноваги і морального здоров'я. Людина робиться рабом передчасно викликаних невідомих для неї сил і ризикує перетворитися на безвольного медіума.

Розглядаючи питання оволодіння психічною енергією, *Жива етика наполягає на необхідності попереднього морального очищення людини. Пробудження внутрішніх сил організму і моральне преображення – це подвійний процес, де одне неодмінно виходить з іншого. Агні Йога* твердить, що без розвитку духовності всі маніпуляції з найтоншими енергіями будуть не тільки неможливими, а й руйнівними. Всі майбутні апарати для збирання і конденсації тонких енергій будуть потребувати наявності в оператора психічної енергії вищої якості чи духовності.

Жива етика вважає, що наукове відкриття психічної енергії можливе лише за умови практичного оволодіння людиною власним психоенергетичним потенціалом.

Серце в центрі вчення. *Духовний шлях починається з вміння людини слухати голос свого серця, довіряти йому і розрізняти в ньому звуки найбільш Високого. Під серцем в Живій етиці розуміється не стільки фізичний орган, скільки емоційно-духовний центр, зосередження внутрішнього життя людини. Таке шанобливе ставлення Живої етики до серця опирається на значну традицію. І християнство, і буддизм, й індуїзм з різних боків висвітлювали найважливішу роль серця в духовному житті людини. Жива етика не просто продовжує відображені в цих релігіях емоційні підходи людини до Вищого, а розглядає серце як «міст між світами», як план, що з'єднує видиме життя людини з невидимими вимірами буття.*

Серце – це орган інтуїції, що в міру поєднання в процесі вдосконалення емоційного та інтелектуального початків в людині набуває властивості «чуттєвоznання». Подібна людина, осягаючи будь-яку життєву істину, водночас розуміє і переживає її.

Одне з головних завдань еволюції кожної людини, згідно з вченням *Живої етики*, полягає в тому, щоб наповнити своє серце ніби чашу всіма найкращими моральними і духовними енергіями, емоціями і якостями, щоб принести цей дар світу, іншим людям, людству.

Відносини людини з природою. Велике місце у вченні займає поняття природи і питання відбудови гармонійних взаємовідносин з нею. Природа і дух в ньому виступають як два взаємодоповнюючих начала, що в єдності складають цілісність світу. Проблема співвідношення духу і природи в *Живій етиці* розглядається з позиції космічного закону рівноваги двох засад. Основа буття базується в ній на визнанні їх рівноцінності. Засади ці – чоловіча, що постає як прояв Духу, і жіноча, яка є відповідальною за творення форм і висхідного процесу до Великої Природи, Матерії. Саме порушення людством цього загального закону, наголошується у вченні, привело сучасний світ до огрубіння нравів і збіднення духу.

Згідно з *Живою етикою*, падіння людства почалося з приниження жіночого начала. Оскільки чоловік і жінка в світобудові повністю рівноцінні й рівнозначні, то про привілей чи перевагу одного з них не може бути й мови. Принцип розвитку життя і вдосконалення людства проявляються в любовному єднанні та рівновазі, в доповненні одного іншим і гармонійній співпраці. Вчення закликає жінок до усвідомлення величчя своєї творчої суті, прагнення до знання, духовного самовдосконалення.

Громада як форма співробітництва. Соціальний ідеал, який висувається вченням, багатогранний і життєрадісний. Краще за все його відтворює поняття громади. *Громада визначається як немінуча сходинка прийдешнього Нового Світу*, що підготовлений всією попередньою історією людства як єдино розумний засіб людського співжиття.

Жива етика вважає злочинним явище примусового єднання в громади, бо така громада приречена на найгіршу реакцію. Громада – це ненасильницьке добровільне співробітництво за умови вільного самовираження кожної людини і кожного народу Землі, оскільки всі народи рівні в своїх можливостях.

Громада допускає енергійну спільну працю, братерські відносини між людьми, вільну співдружність розумів, об'єднані загальною ідеєю поліпшення життя. Єднання і співробітництво в *Агні Йозі* розглядаються не тільки як моральне правило, а й як засіб множення сили колективу. Об'єднана, узгоджена психічна енергія колективу завжди є більшою від простої суми енергій його членів. Ця здатність колективу помножувати свої сили названа у вченні вінцем співробітництва.

Духовне єднання, згідно з вченням, допускає багатоманіття сходинок свідомості, а не нав'язування своєї. В основу всього треба покласти приклад природи, яка все, що в собі вмщує, гармонійно поєднує, підбираючи всьому його сусідство.

Істинний патріотизм, з точки зору *Живої етики*, полягає не тільки в безкорисливій і самовідданій любові до Батьківщини, до всіх проявів її національного генію, але й в шануванні та бережливому ставленні до

вселодських надбань і до всіх народів, що населяють і збагачують його. Завдання національного гeнію в тому, щоб перетворити і пропустити крізь свою свідомість досягнення всіх народів країни, дати свій синтез цього конгломерату творчих виявів. Народи і країни повинні навчатися охороняти основу свого характеру, своєї індивідуальності, розвиваючи і збагачуючи його досягненнями інших народів.

Розуміння громади у вченні дається як найбільше співробітництво із всім людством, із всіма світами. Замикання в закриті громади веде до відчуження від світової громади, що включає в себе все людство, всі плани буття.

Жива етика містить у собі цільну державну теорію, своєрідну модель ідеальної держави. Згідно з нею, таку державу слід засновувати на поєднанні демократичного та ієрархічного принципів, тобто на владі народу, очолюваного освітленим духовним вождем, воля якого узгоджується з волею космічної ієрархії.

Ієрархічна структура суспільства виходить із вимог суспільної єдності. Для того, щоб маса спробувалася бути живим цілим, структура суспільства повинна мати характер підпорядкування маси єдності, тобто єдність має виступати як вища ієрархічна володарююча інстанція. Своє обґрунтування і виправдання ієрархізм, згідно з вченням, має черпати з ідеї служіння як вихідного начала, що визначає все духовне життя.

Інститут учительства. Книги *Живої етики* звертають увагу на ту роль, яку відіграє в еволюції світу учительство. Інститут духовних вчителів дає можливість краще зберегти самотутню культуру, характер і духовність народу. Вчителі повідомляють людству на певних етапах його еволюційного просунення відповідні знання і допомагають оволодіти практикою космічної еволюції. Серія книг *Живої етики* також була створена Реріхами в співробітництві із вчителями. Мова йде не про механічне диктування, а про чітко усвідомлену спільну роботу над текстами, бо Вчитель дає тільки ту частину збереженої Істини, яку людина спроможна сприйняти і вкласти в гармонійні, доступні людському сприйманню форми.

Потаємна духовна традиція вважає, що на Землі існують спеціальні центри, ашрами, школи, які зберігають вище знання. *Поняття Вчителя в Живій етиці поєднується з поняттям Білого Братства – духовних поводитирів і помічників людства, що активно і безкорисно працюють над розвитком його свідомості.* Робота ця непомітна, оскільки відбувається без насильства над вільною волею. У книгах вчення Живої етики приводиться широка інформація про Шамбалу – духовний центр Білого Братства. При цьому зазначається, що шлях туди відкритий лише для покликаних.

Жива етика не має регламентованих обрядів, але допускає виконання деяких з них для певних сходинок розвитку свідомості, що пізнала істину, *вшановує Бога в "дусі та істині"*.

Бог як Безмежність і відношення до нього. Згідно з *Живою етикою*, поняття Бога покриває собою всі інші: *«в ньому ми рухаємося і маємо буття»* Бог в *Агні Йоґі* постає як Єдиний Безособовий Початок всього. Вчення говорить, якщо існує поняття Безмежності, то зрозуміло, що Бог і є ця Безмежність. Відтак будь-які судження про Нього, зрозуміло, будуть лише обмеженням Його. Ми здатні лише на глибоку шанобливість, на вище поклоніння перед цією невимовною Могутністю і Красою, не тільки заради того, щоб *«радіючий духом прагнув до цієї Таємниці з Таємниць великої Безмежності»*. Отже, шлях наближення до Бога є шляхом безмежним.

Жива етика визнає силу молитовного відношення до Вищого. Релігійність, як зв'язок із Вищим, що закладена в самій природі людини, розглядається у вченні як основа буття, без якої взагалі неможливе людство. Прагнення людського духу до єднання і злиття з Вищим спостерігалось завжди, у всі часи, у всіх народів, на всіх етапах їх розвитку. Молитва є безпосередньо серцеве, наповнене любовним прагненням людського духу устремління до Бога.

Згідно із вченням, *найкращою молитвою буде сумлінне виконання свого обов'язку перед Богом*, який виявляється у прекрасних і різноманітних творіннях духу людського. Відтак праця, що виконується з сумлінням і любов'ю, постає в ролі постійного великого служіння Богові.

Жива етика стверджує примат духу, основою якого є загальнолюдські духовні цінності. Як і деякі інші вчення, вона наполягає на чистоті думки, слова і вчинку як основи духовного вдосконалення. *Жива етика* орієнтує людину на розвиток в собі таких високих якостей духу, як працьовитість, безкорисність, простота, доброзичливість. Відданість ідеалам світла і любові розглядаються нею як основа духовності, якості, що є антиподами їх, підлягають знищенню.

Людина і новий світ. *Жива етика* надає величезне значення внутрішній індивідуальній роботі людини над собою. Але така робота – не самоціль, а засіб влаштування життя на общинних, колективістських засадах, зігрітих любов'ю і красою.

На відміну від інших вчень, що закликають до втечі від світу в ім'я вищих духовних цілей, *Жива етика* включення особи до реального життя розглядає як необхідну умову виконання всіх життєвих обов'язків стосовно інших людей. Духовна робота відбувається не окремо від життя, як в монастирсько-пустельницьких системах удосконалення, а паралельно з практичною діяльністю.

Вчення ніколи не виголошує необґрунтовано-категоричних суджень, не нав'язує якихось рішень. Даються лише попередження, але не заборони. Тому кожний чинить так, як він хоче. Поважається і охороняється свобода волі людини як її верховне право.

Агні Йоґа дає глибокий аналіз стану сучасного світу, відзначає глобальність змін, що відбуваються в ньому. Вона попереджає про небезпеку

екологічної катастрофи. Розглядаючи неблагополуччя планети, що виявляються в найрізноманітніших формах, прямим наслідком споживацької психології людства, вчення всю відповідальність за життя на планеті покладає на людей, їх низький рівень мислення.

Жива етика, відзначаючи наступ Нового Світу, пов'язує його неминучий прихід із незаперечним виповненням одного із загальних космічних законів – закону рівноваги, згідно з яким за епохою вузькоматеріального життя наступає епоха духовного відродження людства. У вченні відзначається, що за космічними періодами планета вступила в період зростаючого впливу на земне життя космічних енергій, які людям необхідно свідомо асимільувати.

Наступ Нової Епохи, з точки зору *Живої етики*, не несе з собою якихось соціальних струсів і переворотів, оскільки ідея громадського життя і братерства однодумців близька сучасним людям і може здійснюватися в будь-якій державі, за будь-якого устрою. Вона не відкидає досягнення попередніх епох і не руйнує основи матеріального світу, проте вона додає до всіх основ попереднього життя щось від духу, підводить під них більш надійний і непорушний фундамент.

Саме в преображенні свідомості *Жива етика* вбачає сутність процесу перебудови всього життя. Немає якогось сенсу у змінах його форм, якщо свідомість залишиться в попередньому стані. Зміниться свідомість – зміниться життя. Згідно із вченням, картини прийдешнього, викристалізовані в свідомості людей, здійсняться і в видимих формах життя. Розумове й психічне зростання людини буде відбуватися в гармонії з її моральним удосконаленням. І це в той час, коли її матеріальне оточення, замість чвар і боротьби, відображатиме братерську добру волю, яка пануватиме в свідомості цієї людини. Так вчення засвідчує формулу Платона: «Ідеї керують світом».

Найгостріше завдання, яке стоїть нині перед людством, згідно *Живої етики*, - це синтезування духовного і матеріального, унікального й універсального, персонального та суспільного. В цьому вбачалася новизна і великий привілей цього вчення.

Реріхи як стовпи вчення. Завдання, які стояли перед Реріхами, не обмежувалися необхідністю проголошення оновлення істини. Вони також вимагали, щоб Реріхи самі стали стовпами вчення, підтвердили висоту «вогняного завіту» власним життям. *Жива етика* сформулила світогляд Реріхів. Ідеї вчення одержали свій подальший розвиток у творчості всіх членів цієї унікальної родини, де всі четверо були однодумцями. Їх вели по життю одні й ті ж ідеї, одні й ті ж завдання, одні й ті ж вчителі.

Родина Реріхів дала приклад сім'ї-громади, яка прагнула реалізувати ідеї Живої етики в повсякденному житті. Кожен з Реріхів зумів отримати перемогу і над собою, і над обставинами свого життя, змінити себе і вибудувати життя за законами Краси. Цій грудці людей вдалося виконати настільки високу місію, що їхнє ім'я назавжди вписане в Пантеон світової духовної культури.

Гасло «Світ через культуру» належить великому художнику, філософу, гуманістові ХХ ст. *Миколі Костянтиновичу Реріху* (1874-1947). У цій об'ємній і водночас лаконічній формулі сконцентрована ціла програма дій, спрямованих на

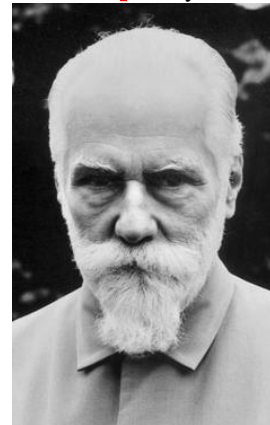
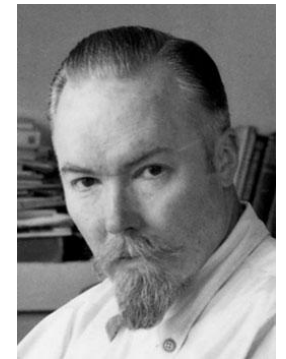
вдосконалення ідеалів світу через вшанування культури, через розвиток культури на всіх рівнях нашого життя. Реалізація цього гасла має стати практичною основою для гармонізації відносин між людьми. Реріхівська наука перемагати ґрунтується саме на постулаті: «Лише привнесення Світла винищує темряву».

Олена Іванівна Реріх (1878-1955) – видатна російська мислителька, як а прагнула здійснити в своїй філософії синтез духовних пошуків людства. Її головний життєвий подвиг полягав у вмінні сприйняти і донести до людства потаємні знання Сходу, поєднавши їх з сучасними науковими досягненнями. Вона повністю пройшла шлях розкриття духовних центрів, який чекає на все людство в майбутньому. Характер О.І. Реріх втілює в собі найкращі риси російської жінки – милосердя, строгість, самовіддачу, гідність, великодушність.

Олена Реріх викликає думки про жінку прийдешнього й містить в собі вказівку на той висхідний напрям, в якому повинна розвиватися сучасна жінка.

Юрій Миколайович Реріх (1902-1960) – один з найвизначніших сходознавців нашого часу, талановитий історик, археолог, енциклопедично освічена людина. Він – єдиний із родини Реріхів, кому вдалося повернутися на батьківщину після тривалого перебування в Індії. Останні роки життя він працював у Москві в Інституті сходознавства. Саме від Ю.М.Реріха люди, які його оточували, дізналися про суть і головні концепції *Живої етики*. Він був духовно обдарованою людиною, а тому бесіди про *Живу етику* принесли його слухачам чималі духовні надбання. Проводячи таку роботу, Ю.М.Реріх фактично ініціював сучасний Реріхівський рух в країні, що зіграло величезну роль в духовно-культурному житті суспільства.

Святослав Миколайович Реріх (1904-1993) – творець прекрасних художніх полотен, що зберігаються в багатьох музеях світу, громадський діяч, борець за мир і співробітництво між народами, філософ. Він не тільки оригінально осмислив, але й розвинув Учення. С.М.Реріх глибоко розумів, що еволюція світу відбувається за законами краси і гармонії. Краса вабила його як художника. Він був переконаний, що через мистецтво, через розвиток почуття прекрасного людина зможе прийти до свого

духовного преображення. Прагнення до прекрасного С.М.Реріх вважав великою внутрішньою силою людини, спроможною перетворити життя. Внутрішній імпульс висловити себе в красі, на його думку, притаманний кожній людині. Тому саме *пошуки краси сприяють зближенню людей і є основою взаєморозуміння*. Донести звістку про красу в кожне серце, в кожен дім стало для Святослава Реріха справою всього його життя.

Жива етика цікавить тих людей, які вже мають широкі погляди на релігію. Разом з тим це вчення допомагає звільнитися від всіляких світоглядних і суспільних догм, расових і національних антипатій й відкрити шлях для практичного здійснення загальнолюдського Братерства. Вчення виступає проти насильства в його поширенні, наголошує на шкідливості такого його нав'язування.

Книги вчення, вперше надруковані в 20-30-х роках м.ст. російською мовою малими тиражами, опісля були перекладені багатьма європейськими мовами, що сприяло широкому розповсюдженню ідей *Живої етики* у світі.

Реріхівський рух. Сучасний Реріхівський рух набув загальносвітового характеру. В Україні Реріхівські групи і товариства існують практично у всіх містах.

17 грудня 1991 року на базі Радянського фонду Реріхів було утворено Міжнародний центр Реріхів – МЦР як міжнародне, неурядове, громадське об'єднання. Штаб-квартира його знаходиться в Москві. Міжнародний центр Реріхів є асоційованим членом Організації Об'єднаних Націй.

Основною метою МЦР є сприяння збереженню Реріхівської спадщини і розвиток космічної свідомості на сучасному етапі культурно-історичної еволюції людства. МЦР проводить щорічні конференції, на які з'їжджаються не тільки представники Реріхівських товариств світу, а й виступають найвідоміші вчені з усіх галузей сучасної науки.

Реріхівські спільноти України ведуть пропаганду ідей *Живої етики* через засоби масової інформації, шляхом лекційної роботи. Найкращим засобом пропаганди вважається особистий приклад, бо високодуховна людина несе в собі заряд життєдайної енергії, спроможною переродити людину, що доторкнулася до неї.

Закінчення. Поч. 2-й стор. обкладинки.

церковні відносини в Україні: проблеми та перспективи розвитку. – Регіональна н/конференція, Херсон, червень. 6. Релігієзнавча наука в Україні і Польщі. – Міжнародний Круглий стіл, Київ, вересень. 7. Україна – Ватикан: історія відносин. – Міжнародна н/конференція, жовтень, Рим. 8. Держава і Церква в Україні радянської доби. – Всеукраїнська н/конференція, Полтава, жовтень. 9. Іслам в сучасному світі й Україні. – Всеукраїнський н/колоквіум, Київ, грудень. 10. Релігія і Церква в контексті україно-польських взаємин. – Міжнародна наук. конференція, Краків, жовтень.

Відділенням було організовано дві наукові експедиції-поїздки з проведенням наукових конференцій-читань у зазначених містах і з метою налагодження творчих зв'язків: травень – західний регіон України (Житомир-Львів/Брюховичі.- Галич-Чернівці); жовтень – країни Центральної Європи - Польща, Чехія, Німеччина, Італія/Ватикан, Австрія, Угорщина (Краків – Мюнхен – Рим). В Римі Відділення брало участь в Днях України в Італії й провело там у мерії міста першу частину конференції циклу “Україна-Ватикан”. Укладено договори творчої співпраці Відділення з Інститутом релігієзнавства Ягелонського університету (Краків, Польща) та Інститутом релігії і права (Москва, Росія). Проведено з участю Відділення п'ять Днів релігійної свободи (Чернівці, Полтава, Київ, Одеса, Херсон). Співробітники Відділення виступали експертами з релігійних питань в ЗМІ. Мали зацікавлені творчі зв'язки із 36 конфесіями. Маємо свою Бібліотеку релігієзнавця і Залу релігієзнавчої та релігійної періодики з біля ста назвами видань.

Протягом року мали 27 людиновийздів 14 співробітників у 13 країнах зарубіжжя (Польща, Чехія, Німеччина, Австрія, Італія/Ватикан, Угорщина, США, Росія, Узбекистан, Афганістан, Хорватія, Мальта) для участі в різних наукових заходах, зокрема в роботі 12 конференцій, де виголошено 35 доповідей. Проф. Л.Филипович виголосила 9 липня заглавну доповідь “Від зобов'язань до втілення свободи релігії та віросповідань в ОБСЄ регіоні” на спеціальному засіданні Департаменту з прав людини ОБСЄ у Відні (Австрія). На базі Відділення й Української Асоціації релігієзнавців у 2009 році утворено Раду з теоретичного і практичного релігієзнавства СНД і країн Балтті (координатор – проф. Л.Филипович). Відділення через своїх наукових співробітників співпрацює із п'яттю міжнародними релігієзнавчими асоціаціями.

В 2009 році захищено чотири докторські дисертації співробітниками і докторантами Відділення (М.Черенков, Е.Бистицька, Я.Стоцький, Р.Сітарчук), п'ять – кандидатських (аспіранти і пошуківці В.Андросова, Б.Бойко, В.Кузев, О.Ющичин і Ю.Недзельська). Відзначимо те, що *Юлія Недзельська захистилася у 23 роки.*

При Відділенні працювали: теоретичний релігієзнавчий семінар (керівник – В.Шевченко), Спецрада із захисту докторських і кандидатських дисертацій з фаху (8 засідань, голова – А.Колодний), Рада із координації релігієзнавчих досліджень (керівник – П.Яроцький). Наявна інтернет-сторінка Відділення (О.Недавна). Підготовлено 8 науково-експертних матеріалів для державних органів і конфесій. 12 співробітників Відділення за сумісництвом працювали в 17-ти вузах, 4-х духовних навчальних закладах України й двох – зарубіжжя, читаючи там 15 різних навчальних дисциплін.

Відділення відкрите для співпраці з релігієзнавцями всієї України.

Що ж стосується мене особисто, то наслідки роботи Відділення говорять про мою науково-організаційну роботу. До останньої слід ще додати роботу Української Асоціації релігієзнавців. Маю в році більше ста різного формату і змісту публікацій, участь в роботі і виступ на 12 наукових конференціях, виїзд з науковою місією в чотири країни зарубіжжя, редагування відділенівської періодики і збірників, читання і рецензування всіх докторських і кандидатських дисертацій, які пишуть наші співробітники, які захищаються на Спецраді при Відділенні, яку очолюю. Є ще багато іншого. Бажаю моїм недругам у семидесятирічному віці мати таку продуктивність в роботі, яку маю я (окрім мого здоров'я), мати стільки друзів і знаність у країні і зарубіжжі. Знайте: Бог палкою не б'є!

*Доктор філософських наук,
професор Анатолій КОЛОДНИЙ*

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ КОНФЕРЕНЦІЇ 2010 РОКУ (попередній план проведення)

Лютий

Відділення релігієзнавства НАНУ Тел. 044-279-04-18
Кафедра релігієзнавства КНУ ім. Т.Шевченка 044-239-33-34
Релігієзнавці України в пам'яті їх наступників

Квітень

Чернівецький університет. Тел. 0372-584-703
Міжетнічні та міжконфесійні відносини в контексті сучасних суспільних трансформацій.

Травень

Львівський музей історії релігії. Тел. 032- 272-91-00
XX конференція циклу "Історія релігій в Україні".

Травень

Націон. заповідник "Давній Галич". Тел. 093- 563-83-13
Церковно-історичні та етнокультурні особливості релігійних процесів регіону: галицький контекст.

Травень

Відділення релігієзнавства НАНУ. Тел. 044- 279-04-18.
Репресовані церкви і релігійні організації України.

Серпень

Міжнарод. асоціація істориків релігії (Торонто, Канада).
XX світовий конгрес "Релігія: людський феномен"

Жовтень

Відділення релігієзнавства НАНУ. Тел. 044-279-04-18.
Релігійна свобода як умова міжконфесійного діалогу.
Запорізька інженерна академія. Тел. 0612 – 601-356
Толерантність міжконфесійних відносин.

Листопад

Хмельницький університет управління і права. Тел. 0382-787-632
Регіональний вимір міжконфесійних і державно-церковних відносин.

Грудень

Відділення релігієзнавства НАНУ. Тел. 044-279-04-18
Релігієзнавство України: предметне та дисциплінарне поле, проблеми.
Дніпропетровське відділення УАР. Тел. 0562- 426-439
Містика. – Езотерика. – Релігія.

*З приводу умов участі
звертайтесь до основного організатора.*